Donaldas

Kajokas

KAZAŠAS

LIETUVOS RAŠYTOJŲ SĄJUNGOS LEIDYKLA

Donaldas Kajokas

KAZAŠAS

ROMANAS

LIETUVOS
RAŠYTOJŲ
SĄJUNGOS
LEIDYKLA
VILNIUS

UDK 888.2-3

Ka-167

KNYGOS IŠLEIDIMĄ RĖMĖ

KULTŪROS MINISTERIJA

Algimanto Aleksandravičiaus nuotrauka

© Donaldas Kajokas, 2007

© Dizainas, Romas Orantas, 2007

© Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2007

ISBN 978-9986-39-485-3

...atsakymas: nei mirtis, nei gyvenimas.

EZRA POUND

Kelerius metus mano sapnuose kartojosi motyvas –
atveriu savo namų gyvenamąsias erdves, nors nė neįtariau,
kad jos egzistuoja. Kartais išvysdavau kambarius, kur gyveno
seniai mirę mano tėvai, kur, mano nuostabai, tėvas buvo
įsirengęs laboratoriją ir studijavo lyginamąją žuvų anatomiją,
o mama laikė viešbutį svečiams-vaiduokliams.

CARL GUSTAV JUNG

•

Tai baltoji liga.

BRONIUS RADZEVIČIUS

(1)

– – – Taip, Rabi, aš gerai atsimenu tą žmogų.

(2)

...Vieną Kūčių pavakarę, tai buvo, regis, 1999-aisiais... – taip, siaučiant pasakiškai devyniasdešimt devintųjų pūgai buvau užklydusi į jo trobelę, todėl dabar nurimusiu protu ir giedra širdimi, be gailesčio, tačiau su atjauta ir meile galiu pasakyti: netikėk tuo, ką girdėsi apie tą žmogų ir jo likimą šnekant mažų miestelių alėjose ir prišnerkštuose didmiesčių aklagatviuose, prašmatniuose aristokratų pokyliuose ir nosį riečiančiuose žuvų restoranėliuose, pelėsiais atsiduodančiose skalbyklose ir studentų bendrabučiuose, gėjų klubuose ir džentelmenų žmonų buduaruose, požeminėse perėjose, bažnyčiose ir gūdžios provincijos alinėse, netikėk, ką apie jį paistys žvitraakiai sankryžų gavrošai ir jaunutės guvernantės, akis į batų galiukus nudelbę katalikų klierikai ir gerklingos ridikėlių pardavėjos, prabangių viešbučių *žigolo* ir uolūs žemiausiojo teismo klerkai, netikėki ir tuo, ką neištvėrusi apie jį galų gale pradės tvirtinti paties karščiuojanti atmintis, ir netgi tada, kai gandai ir jį, tą tolumų žmogų, pagaliau įtikins, kad šiame pasaulyje pagrobtai jo sielai, suklastotam gyvenimui ir išviešintam kūnui labiausiai tinka tramdomieji marškiniai, – netikėk, tarsi būtum vienintelė ir paskutinė jo abejonė, ir netgi Tavo suklydimo gėda tebūnie gražesnė už jo teisumą, – taip, Rabi, aš gerai atsimenu tą žmogų...

(1)

...Krūptelėjęs nubudo fotelyje.

Į pavakarę, matyt, buvo prisnūdęs. Prisnūdo valandėlei, bet per tą laiką spėjo išvysti jau kelintą naktį jį kamuojančio sapno nuoplaišą. Sustiręs, kalenantis iš šalčio dantimis guli jis, Izidorius Šalva, nedidelės valtelės paskuigalyje, o ją irkluoja šikšnosparnis su prisirpusių šermukšnių spalvos skarele ant kaklo. Valties priekyje sėdi žilutėlis kinas ir buku, gyvųjų pasaulį stingdančios būtybės žvilgsniu žvelgia į tirštą rūką, kuris su kiekvienu irklo grybšniu darosi vis klampesnis. Senio lūpų kampučiuose žaidžia lengva pašaipėlė, tačiau net ir ji nesušildo raukšlėm išvagoto veido, priešingai – tiesiog akyse paverčia jį niekad saulės neregėjusiu balsvu požemių augalu su skysta ožio barzdele, prisivėlusia melsvų rūko draiskanų.

(2)

O dabar duokime valią vaizduotei – neužmatomo dydžio vakarėjantis sniego laukas; tuo lauku vingiuoja vidutinio platumo upė, tokią gilią žiemą, aišku, užšalusi, storai apsnigta; toje upėje – sala, veikiau vidutinio dydžio salelė, per ją verčiasi siaubingo aukščio vėtros stulpai, o toje salelėje... – na, drąsiau, drąsiau! – taip, visiškai teisingai! – pačiame salelės viduryje – ką tik nubudęs, lengvais sportiniais marškinėliais vilkintis žmogus...

Na, gal ir ne visai taip. Tiesą sakant, Izidorius Šalva nubudo ryškiai švytinčioje patalpoje, kurios lubos ir sienos tviskėjo it skaidriausias krištolas. Keli baldai, molbertas, keliolika

paveikslų, atremtų į sieną, tuzinas knygų, kresna plačiai išsikerojusi tyrų gėlė (ją Izidorius vadino „Kristaus kančia“), tarsi kalėdinė eglutė papuošta įvairiaspalviais blizgučiais, ir visa tai – po gryno stiklo gaubtu.

Ar gali būti jaukiau, ar gali būti kalėdiškiau – tviskantis neperšaunamo stiklo gaubtas, tūžmingai siaučianti vėtra už jo, o viduje – kukliai padengtas Kūčių vakarienės stalas.

Kai visiškai sutems, šis būstas primins sniegynuose pamirštą spingsulę. Spingsulę, kurios niekas niekados neregės, kuri, tiesą sakant, ničniekam šiame pasaulyje ir nerūpi – kas gi klampos po pašiaušius vėpūtinius, kas kiš laukan nosį per tokią pūgą? Vis dėlto žmogus – sunkiai nuspėjama būtybė, jo sąmonėje netgi tokį vakarą viltingai virpteli jokiom taisyklėm, jokiai logikai nepaklūstanti įtampa tarp „niekas“ ir „o gal“.

(3)

Izidorius nubudo kaip tik tą akimirką, kai sniegas iš balto palengva ima virsti švelniai mėlynu. Tereikia tinkamu metu išjungti visas gaubto lempas ir pažvelgti pro stiklą – tuomet laukuose būtinai išvysi nenusakomo atspalvio geliantį sniegą. Tai gana trumpas laiko tarpsnis, dvidešimt minučių, gal nė tiek, tačiau Izidorius, jau įpratęs vienišiauti, to virsmo pradžioje visada garsiai ištardavo:

koks mėlynas vakaro sniegas
koks sniegas vakaro mėlynas
jauties nei priekin užbėgęs
nei į save pasivėlinęs

Neretai tai būdavo vieninteliai per dieną balsu ištarti jo žodžiai. Po jų, Izidorius tuo neabejojo, retsykiais pajusdavo

pūkuoto *satori* gyvulėlio prisilietimą. Gyvulėlio, kuris iš kažkur išnirdavo ir keletą sekundžių jaukiai vizgindavo trumputę apvalią uodegėlę, tačiau neužimdavo nė taškelio erdvės.

Štai tada Izidorius ir išvydo iš sniegų sūkurio išnyrančią figūrą.

Regis, žmogus. Be galo sunkiai, tačiau ryžtingai besiiriantis prieš vėją.

Jis iš tiesų yrėsi, mostaguodamas rankomis kaip irklais.

(4)

Įleidęs atklydėlį, Izidorius nustebo dar labiau – prieš jį stovėjo moteris. Vilkinti kailinukus, tačiau basa. Vis dėlto neatrodė sustirusi. Grakščiu judesiu nusiplėšė nuo galvos kaimietišką ausinę, krestelėjo plaukus, ant pečių tartum krioklio srovelės suvirpėjo kaštoninės garbanos.

– Garbė Jėzui Kristui.

– Koks nelabasis išginė į šias velnių vestuves?!

Ji kaži ką sumurmėjo, Izidorius gerai nenugirdo, maždaug: miestas man nepatiko. O gal ir ne apie miestą.

Ištiesė jai platų vilnonį pledą ir suskubo kaisti arbatos.

Nusimetusi kailinukus, viešnia atsisėdo į fotelį. Kairę koją sulenkė po savimi, ištiestą dešinę rūpestingai susupo į pledą.

– Nesustirote į ožio ragą?

– Ne, – atsakė ir išvydusi nepatiklų Izidoriaus veidą paaiškino: – Jei esi švariai nusiprausęs – nešalta.

Neįprasto grožio moteris. Jos veide nebūtum radęs nė vieno taisyklingo bruožo, bet sunkiai nusakomos lūpų, nosies ir skruostų proporcijos taip tobulai papildė, paryškino ir podraug slopino vienos kitas, kad Izidorius slapčia stebėjosi: dailesnės moters turbūt dar nėra regėjęs.

(5)

Viešnia buvo ne iš kalbiųjų.

Tylėjo ir gurkšnodama arbatą.

Izidoriaus žvilgsnį trikdė jos akys. Žydros. Tiesiog nejaukiai žydros. Sakytum netikros, meistriškai padirbtos. Ir sykiu verpetuojančios, pradmeniškos, tokios naiviai gilios, kad šalia jų visų kitų žmonių akys galėjo pasirodyti esančios tiktai nevykusi klastotė.

– Atleiskite, neprisistačiau. Izidorius Šalva, – atsistojęs linktelėjo. – Nors šiaip mane vadina Dzidu. Kartais, – šyptelėjo jis, – Imperatorium.

– Žinau, – atsakė moteris. – Mano vardas Marija. Nors šiaip mane vadina Magdaliete. Kad nesupainiotų su kitomis.

– Žinau. Jūs žydė.

Pats nesuprato, kodėl taip pasakė.

– O jūs – ne? – paklausė moteris.

Izidorius sutriko. Bet viešnia atsakymo nelaukė.

– Neprieštarausite, jei truputį pailsėsiu?

– Dėl Dievo meilės, ilsėkitės kiek tinkama.

– Ilgai pakęstumėte?

– Lygiai dvi dienas, – vėl šyptelėjo Izidorius.

(6)

Atrodė – visame pasaulyje viešpatauja sniegas ir vėjas.

Tamsa pagaliau užkariavo laukus. Švytintį gaubtą laižė stori pilkšva vilna apaugę vėtros liežuviai, išnyrantys, regis, iš aklinos sienos.

Ūmai Izidoriaus klausą pasiekė tolimas varpo gausmas.

– Šalimais, kiek žinau, nėra nė vienos bažnyčios, – tarė gūžteldamas pečiais.

– Bažnyčių yra visur, – moteris pasuko veidą garso pusėn. – Bet tai ne varpo gausmas. Tiesiog vėjas tranko plieninius Edeno vartus.

Paskui santūriai konstatavo:

– Gyvenate vienas.

– Taip. O kodėl plieninius?

– O kodėl vienas? – perklausė, žvelgdama jam į akis.

– Menas reikalauja aukų, – nevykusiai paironizavo Izidorius, neatlaikęs skvarbaus moters žvilgsnio.

– Aukų? Todėl ir plieninius, kad aukų... Papasakokite ką nors.

Izidorius pajuto sunkiai įveikiamą troškimą paliesti jos plaukų ugneles.

(7)

Prieš tai ji buvo priėjusi prie tyrų gėlės. Augalui akivaizdžiai stigo saulės. Šalia jo gulėjo atverstas Jursenar apsakymų tomelis.

– Kada grįšite į miestą?

Ji paklausė to, kas pastarosiomis dienomis nedavė Izidoriui ramybės. Dar prieš mėnesį buvo tikras, kad iš šios atkampios salos niekad niekur nesikraustys. Tačiau užvakar pagavo save vogčiomis galvojantį apie miesto pakraštyje paliktą savo namuką su mansarda, jaukią Kaštonų gatvelę, pamėgtą „Liepsnojančios žirafos“ kavinaitę, kur paprastai pietaudavo. Ir apie Eleną.

– Nemanau grįžti, – ištarė netvirtai.

Moteris pakėlė atverstą knygą.

– „Ir tapytojas Vanas Fo su savo mokiniu Liniu amžinai išnyko mėlyno nefrito jūroje, sugalvotoje Vano Fo...“ – garsiai perskaitė pirmą pasitaikiusį sakinį. – Pažįstate Vaną Fo?

– Jis miręs. Prieš daugelį amžių.

– Matėte jo šilko ritinėlius?

– Kad jų neišliko. Nė vieno.

– Mat kaip. – Po neilgos pauzės: – Žinote, kad jus ketina pagrobti?

– Pagrobti? – Izidorius pamanė, kad ne taip nugirdo.

– O Jursenar prozą – mėgstate?

– Kodėl pagrobti? Kas?

– Jį vadina Kazašu.

– Kazašu? – Šalva įtempė atmintį. – Negirdėjau tokio. Gal koks Vidurinės Azijos bėjus? – Moteris nerūpestingai truktelėjo pečiais. – Žydų rabinas?

– Jis kartais prisistato ir kitais vardais.

– Bet dėl ko?!

– Nežinau. Priežasčių gali būti aibė. Tarkim, esate jam skolingas. Arba per daug žinote.

– Nesąmonė, – Izidorius niekam nesijautė skolingas, juoba žinantis tai, kas keltų jam pavojų. – Nepamenu, kad būčiau tokį sutikęs.

– Neatsakėte apie Jursenar prozą.

– Mėgstu vieną jos apsakymą.

(8)

– Papasakokite ką nors, – po kelių minučių pakartojo moteris.

Prieš tai ji ilgokai stovėjo prie „Kristaus kančios“. Netikėtai aiktelėjo.

– Atsargiai! Gėlė labai spygliuota.

– Niekai, – atsakė laižydama kraujo lašelį nuo nykščio.

Prie Kūčių valgių net neprisilietė. Gurkšnojo vien nesaldintą arbatą.

Jos akys... Gelmiškai tykios tarytum gegužės dangus – gražios ar keliančios nerimą?

Turbūt keliančios nerimą...

Ne, vis dėlto gražios.

Nepaprastai.

Tačiau tai buvo tasai itin retai sutinkamas grožis, kurio net pavydėt neįstengtum.

– Papasakokite ką nors, – trečią kartą ištarė moteris.

– Ką?

– O jūs nesvarstykite.

(9)

Iš pradžių Izidorius Šalva kalbėjo užsikirsdamas, vėliau jo balsas išsilygino, išlaisvėjo, galiausiai perėjo į primirštą vaikystės greitakalbę. Paklaustas tikriausiai nebūtų paaiškinęs, kodėl pasakoja būtent tą istoriją, kurią praėjusią vasarą išgirdo Gotlando saloje. O gal ir būtų, kas žino.

Pasakojo jis apie šiltą rugpjūčio naktį ir du miesto vaikus, keliems vasaros mėnesiams atvežtus į kaimą pas gimines. Guli jiedu, šešiolikos metų mergina ir nė keturiolikos neturintis jos brolis, ne troboje, bet kluone ant šieno. Kai nelydavo, jie visada miegodavo ant šieno. „Ei, jau snaudi?“ – sunėręs rankas virš galvos klausia brolis. – „Dar ne.“ – „Kaži kaip ten tos mergos?“ – „Ką mergos?“ – „Nu, kaip ten jos nuogos?“ Sesuo dusliai nusijuokia. Pro skiedrinio stogo skyles spindi žvaigždės, pakluonėje kurtinamai čirpia žiogai. „Galiu pačiupinėti tavo papą?“ – „Durnas, ar ką?!“

Vėl tyla. Ir saldus šieno kvapas. Ir žiogai, ir beprotiškai mirgančios žvaigždės.

„Nu, pačiupinėk, tik nedaug...“ – netikėtai nusileidžia sesuo. Virpantis paauglio delnas ant kairės sesers krūties. „Labai šiltas“, – nustėręs tyliai sako berniukas. „Taigi vasara. Gali ir kitą...“

Jų kvėpavimas tankėja, sausos paauglio lūpos nedrąsiai

paliečia sustangrėjusį krūties spenelį, – ir viskas, milžiniškas laukų riedmuo jau darda pakalnėn... Pašėlusiai trumpa ant šviežio šieno besivartaliojančių kūnų naktis. Tokią ekstazę patiria retas vyras, reta moteris. Uždrausto vaisiaus saldumas, brandžiai meilei neišsiskleidusių kūnų slaptoji puota. Jauno upelio aksomas ir pasaulį pelenais paleidžianti plėšri ugnies vienatvė...

(10)

– Ugnies vienatvė, Rabi, plėšrioji ugnies vienatvė... – išgirdo jis Marijos Magdalietės lūpų kuždesį, tačiau nesiliovė kalbėjęs apie beprotišką žvaigždžių mirgesį ir kurtinantį žiogų svirpimą; staiga su lengva nostalgija prisiminė Rojų Rudenį, iš kurio Gotlando saloje ir išgirdo šią į tamsiausią smegenų kertę įsivogusią istoriją; paskui peršoko prie nemigos naktimis suprojektuoto stiklo gaubto, kuriuo nepaprastai didžiavosi, nes tik po juo patyrė nuostabią vienatvės galią, leidusią jam pradėt tapyti slapčiausiose vizijose brandintą paveikslą.

– Žinai, Marija, tai drobei trūksta tik vieno potėpio, bet aš jau seniai nedrįstu prie jos prieiti. Sykiais paimu teptuką ir, supratęs, kad dar ne laikas, padedu atgal. Kaip čia tau paaiškinus... Tasai raugerškio žiedas... ne, jis neturėtų būti šviesa, aš noriu, kad žiūrintiems į jį nors menką mirksnį jau netgi šviesos nereikėtų...

Jis pasakojo ir pasakojo, šokinėjo nuo temos prie temos, beveik nekontroliavo nei savo emocijų, nei minčių, tačiau su kiekvienu žodžiu jautėsi vis saugesnis, šią nenuspėjamą, šią tarsi iš aukščiau padovanotą Kūčių naktį kone viso pasaulio globojamas.

Ūmai vėl išvydo tykų moters akių verpetavimą, tą jokiom paletės spalvom neišgaunamą jų žydrį – ir kūnu nuvilnijo neap-

sakomo dėkingumo banga. Po valandėlės pajuto, kad ir jo akių vokai ima skaidytis, tirpti, pamažu virsti lėna upe, ja iš toli toli atplaukia kas mirksnį nuo mėnulio šviesos sunkėjanti valtis...

Ir jis užmigo.

Ne, jie abu turbūt užmigo.

(11)

Nubudo vienas.

Brėško. Pūga buvo nurimusi.

Ugniaplaukė moteris tebuvo sapnas. Nors pagalvė, regis, ir dabar spinduliavo jos plaukų šilumą.

Vyriškai šyptelėjęs iš savo naktinės vizijos, Izidorius pakilo iš lovos.

Nyki plynė ir keli krūmokšniai, pernakt tapę storais pūkuotais gnomais. Apipustyta kaladė su giliai įkirstu kirviu. Rausvas saulės kraštelis virš upės vingio. „Žiemos peizažas minkštas kaip avietė...“ – iš atminties išniro kažkur skaityta eilutė.

Staiga Izidoriaus lūpos suapvalėjo – tarp krūmokšnių upės link vinguriavo siauros basų kojų pėdos.

Netikėdamas savo akimis išėjo laukan.

Pėdos buvo tikros.

Stovėjo prie jų groteskiškai išsižergęs.

Pasilenkė ir ant kaladės padėjo dešinį delną. Neatitraukė rankos, nors iki kaulo persmelkė šaltis. Po minutės pajuto, kad sniegas po delno oda visiškai ištirpo.

Tik tada išsitiesė ir pažvelgė į savo atspaudą sniege.

Ženklas. Nežinia, ką reiškiantis, kam skirtas. Nieko, niekam. Vaikiška užgaida, ir tiek.

Šiemet vos iškritus pirmajam sniegui Izidorius kone prieš savo valią visur stengėsi palikti savo delno žymę.

Dar vienam atspaudui ranka šilumos jau neturėjo.

Ant gretimos pusnies keteros tupėjo zylutė ir žioplai spoksojo į išsižergusį žmogų.

Ir tuomet kažkas giliai krūtinėje pirmą kartą atsiduso: „Ankšta man čia...“ Aiškiai, be menkiausios pozos. Izidoriaus lūpos tik nuolankiai pakartojo:

– Ankšta... man... čia...

Lygiai po dviejų dienų nutarė grįžti į miestą.

Pajuto, kad vėlei ilgisi Elenos.

(1)

O su Elena, Rabi, Izidorius Šalva susipažino bemaž prieš pusę metų. Tai įvyko gana atsitiktinai.

Gotlando sala, Visbio pajūris, skaistus rytmečio dangus, ankstyvos maudynės. Ir du žmonės dar tuščiame paplūdimyje – į jūrą iki blauzdų įbridusi gal dvidešimties metų mergina su rusvu apgamėliu ant dešinio skruosto ir geru tuzinu metų už ją vyresnis vyriškis, tamsiai mėlynu dviračiu ką tik atmynęs į paplūdimį. Tą rugpjūtį Izidoriui visai pakako savęs, bet tokį rytą kilo šelmiškas noras užkalbinti simpatišką merginą, juoba kad jos pernokusio apelsino spalva tvieskianti, į viršų atsainiai sukelta plaukų ševeliūra šaukte šaukė: „Na, ir ką jūs man!“

Po kelių Izidoriaus prastokai ištartų angliškų frazių mergina paklausė – gal jūs kalbate rusiškai? Po kelių sakinių rusų kalba – gal jūs kalbate lietuviškai?

Taip ir susipažino. Elena, vertėja iš anglų kalbos, apsistojusi Baltijos šalių vertėjų ir rašytojų centre.

Vėliau Izidorius paklausė:

– Iš ko nusprendei, kad moku rusiškai?

– Ieškant angliško žodžio tau nejučia išsprūdo rusiškas keiksmažodis.

Išvydusi jo surauktus antakius nusišypsojo:

– Beveik nekaltas.

Tokius kaip Izidorius profesionaliojo meno pasaulis šiek tiek su panieka vadina savamoksliais dailininkais. Tačiau tai ne visai teisybė – po internato Izidorius baigė dailės mokyklą. Dvejus metus trynėsi vidurinėje, mokydamas vaikus piešti, vedė kolegę, putlutę prancūzų kalbos mokytoją, bet kažkaip lengvai, gal net lengvabūdiškai; po pusantrų metų taip pat lengvai jiedu ir išsiskyrė.

Dainuojančios revoliucijos laikais metė spėjusį įgristi piešimo mokytojo darbą, kelerius metus aktyviai mitingavo, o atkūrus Nepriklausomybę su internato bičiuliu, kurį visi vadino Černiumi, griebėsi verslo. Rusijoje supirkdavo spalvotuosius metalus ir perparduodavo juos Vokietijoje. Biznis klestėjo, mat Izidorius turėjo vaizduotę ir Atgimimo laikų ryšių, o Černius – daug energijos ir įžūlią tvirtų vyrukų komandą. Per trumpą laiką jiedu sukūrė savotišką „vario imperiją“.

Abu užkalė gražaus pinigo, to laikotarpio, švelniai tariant, ne itin skaidraus verslo pasaulyje išsikovojo autoritetą, apie jų turtus ėmė sklisti kalbos. Ar iš pagarbos, ar iš pavydo Izidorių Šalvą žmonės ėmė vadinti Vario Imperatoriumi.

Bet vieną lietingą pavasarį Izidorius sužinojo, kad jo žarnyną graužia vėžys. Tai buvo nelauktas smūgis. Kelias savaites trainiojosi po gydytojų kabinetus, o medikai tarsi susitarę kartojo: „Įtampa papjauna greičiau nei liga. Nedelsdamas meskite verslą.“

Neilgai svarstęs, taip ir padarė.

Beje, pačiu laiku: tie, kurie bandė tęsti prekybą spalvotaisiais metalais, bankrutavo arba sėdo į kalėjimą.

Sąlygos pasikeitė.

Tą dieną, kai išgirdo diagnozę, iš onkologo kabineto Izidorius išsvirduliavo kaip apdujęs. Grįžęs visą naktį nesudėjo bluosto, vaikščiojo iš kampo į kampą, traukė cigaretę po cigaretės, o paryčiais prisirijo kažkokių tablečių ir atsuko dujų čiaupą. Laimingo atsitiktinumo dėka po kelių minučių pas jį užėjo Černius.

Ligoninėje Izidoriui išplovė skrandį ir paguldė į reanimacijos skyrių. Palatoje jis patyrė regėjimą: senas lapuočių miškas, nepaprastai lygiai nupjauta pievelė ant kalvos. Šiaurinis kalvos šlaitas akmenuotas, laužytas, su išsikišusiomis tamsaus marmuro terasėlėmis. Ir niekad anksčiau neregėta būtybė, ant ledinio postamento stovinti toje žydinčioje, kvepiančioje ir pašėlusiai čirpiančioje pievelėje.

Intuicija Izidoriui kuždėjo, jog tai moteris, nors akys lyties negalėjo nustatyti; būtybė buvo sudėta iš švinkti pradėjusių rausvos mėsos gabalų. Ji liepė Izidoriui nusisukti ir įdėmiai pažvelgė jam į nugarą.

– Miršti gabalais, – pasakė. – Metas judėti priešinga linkme. Ateisi čia dar du kartus.

Ir pasiūlė apžiūrėti nuostabų tos vietovės peizažą. Izidorius atsakė, kad norėtų grįžti namo.

– Namo? – nustebo būtybė. – Gerai, grįžk. Bet nuo šiolei naujas tavo vardas bus *Solsolsolsi-bemol.*

Po kiek laiko, kai jau buvo nusprendęs mesti verslą, kažkokia jėga Izidorių vėl atvedė į mišką. Ir šiandien jis nesuvokia – viskas vyko iš tikrųjų ar tai buvo tik haliucinacija. Jis išvydo tą pačią dūzgiančią kalvą ir liauną siluetą jos viršūnėje. Būtybė skvarbiu žvilgsniu dar sykį pragręžė jo nugarą. Šįsyk tai buvo jau ne mėsgalių krūva, o liesa mergaitė traiškanotomis akimis. Izidorius vėl išgirdo:

– Judi teisinga linkme, *Solsolsolsi-bemol*. Matau, kad pajutai palengvėjimą. Tai pirmasis palengvėjimas. Ateisi čia dar kartą. Tada ir peizažą galėsi apžiūrėti.

Ir viskas.

Tačiau trečio karto nebuvo.

(4)

Po šios vizijos Izidorius Šalva kategoriškai atsisakė operuotis, ir štai jau šešerius metus gyvena, lyg būtų visiškai sveikas. Antrą kartą grįžęs iš mįslingosios miško pievelės, suprato, kad privalo tapyti. Prisipirko kalnus dažų. Ir ne tik dažų, bet ir dešimtis knygų – nuo plonų dabartinės poezijos rinkinėlių iki plytos storumo žymiausių paveikslų galerijų albumų ir senosios Kinijos dailės meistrų traktatų.

Taip praleido šešerius metus – tapyba, knygos, vienatvė.

Maža pasakyti, kad naujo gyvenimo rutina jam patiko – ji teikė Izidoriui tikrą palaimą.

(5)

Vis dėlto 1999-ųjų pavasarį jį vėl apniko ničniekam nereikalingo žmogaus pojūtis, kuris pamažu peraugo į vienatvės baimę, o ši – į klampią depresiją. Psichiatras išrašė antidepresantų ir primygtinai reikalavo pakeisti aplinką.

Atėjus vasarai Šalva jam pakluso ir nusprendė vieną mėnesį pabūti užsienyje. Taip rugpjūčio pradžioje atskrido į Gotlando salą.

Kadangi jautėsi vis dar pasiturintis žmogus, Visbio senamiestyje išsinuomojo nedidelio namuko antrą aukštą. Baltai dažytas pastatas dunksojo ant uolos, prie pat Šv. Marijos bažnyčios. Dalis didžiojo kambario stovėjo ant baltų apvalių kolonų ir buvo išsikišusi į ramią Nygatan gatvelę, tad pro pietinį

langą Izidorius galėjo matyti ne vien apačioje plytintį tankų senamiestį, bet ir kaktomuša į jį žingsniuojančius praeivius – jie, regis, palįsdavo tiesiai po jo kojomis.

Vis dėlto senamiesčio gatveles prisijaukino sunkokai. Pirmą savaitę jautėsi bemaž kaip tremtinys, kol palengva ėmė suvokti, kad svetimoje vietoje lengviausia prisipratinti medžius. Nuo jų ir pradėjo. Tada savos tapo ir siauros gatvelės. Dar vėliau – namai, mažakalbiai vietos gyventojai, netgi turistų minios.

Paskutinė leidosi prijaukinama jūra.

(6)

Nuo to rytmečio, kai susipažino su Elena, iš esmės pasikeitė ir jo gyvenimas, dingo paskutiniai depresijos požymiai. Po daugelio metų Izidorius vėl pradėjo nutuokti, kas yra nerūpestingi pašnekesiai, vakariniai pasivaikščiojimai, paprasčiausias dykinėjimas, šypsningi rytmečiai, netgi rinktinių patiekalų skonis. Elena supažindino jį su keliais savo bičiuliais, to paties Centro poilsiautojais.

Galiausiai susidarė keturių žmonių grupelė, joje Izidorius dažniausiai ir leido dienas. Tiesą sakant, laisviausias jis jausdavosi bendraudamas tik su dviem – Elena ir Rojum Rudeniu, į šeštą dešimtį įkopusiu pokeisčiu rašytoju iš Kauno; jis nešiojo pasikabinęs ant kaklo pilką laukų akmenuką ir sakė, kad tai jo antkapis. Rojus Ruduo į salą atplaukė rašyti kino scenarijų apie mergaitę, pavirtusią maža šunele, bet vargu ar visame miestelyje buvo žmogus, kuris galėjo patikėti, kad jis ką nors parašys. Mat rašytojas kas pusvalandį iš metalinės plėčkelės vis siurbteldavo viskio ir kas trečią rytmetį visiems bambėdavo, kad ir vėlei sapnavo Vaikų pragarą. To sapno niekam nepasakojo, o klausinėjamas atšaudavo: „Kada nors ir patys pamatysite. Bet nelinkiu."

Trečiasis grupelės narys buvo gal dvidešimt trejų metų dailiai sudėtas mulatas iš Stokholmo. Į „arklio uodegėlę“ viršugalvyje susirišęs ilgus plaukus, bronzaodis švedas tiesiog spinduliavo jaunatve ir pats siekė jų draugystės, ypač tada, kai šalia Izidoriaus ir Rojaus linksmai čiauškėdavo Elena. Jaunojo švedo vardas buvo Elestas, ant kaklo jis kartais ryšėjo rausvą kaspinėlį.

Kartą Izidorius atsitiktinai nugirdo nevykusį jo komplimentą Elenai ir žaibišką jos atsaką.

– Žinai, ko tau trūksta? – gudriai prisimerkęs paklausė jaunuolis.

– Ko? – krestelėjo apelsininę ševeliūrą Elena.

– Ničnieko!

– Oho! Ir iš kur man reikės jį gauti?!

Izidorių tai pralinksmino.

Beje, simpatiškąjį mulatą tarp savęs jie vadindavo Žiuvi. Mat kartą, kai visa ketveriukė vakarieniavo Torget aikštėje, ankštame nosį riečiančių kvapų persismelkusiame žuvų restoranėlyje, Elestas, šakute knaibydamas folijoje keptą upėtakį, paklausė:

– *What is the name of this fish?*

– *The name of this fish is* žuvis, – vangiai mestelėjo Rojus Ruduo.

– A!.. Žiuvi!..

Nuo tos pavakarės ne tik upėtakis, bet ir Elestas tapo Žiuvi.

(7)

O, tai buvo nuostabi devyniasdešimt devintųjų vasaros pabaiga! Moteriškai išradingas, šiek tiek netgi plėšrus Elenos koketiškumas; santūrūs, vangokai pro lūpų kraštelius košiami, sykiais truputį ciniški, bet dažniausiai nenuspėjami Rojaus

Rudens aforizmai; naivi, azartiška, nuolat pasirengusi įsivelti į žūtbūtinį ginčą Žiuvi jaunatvė. Ištikimomis grynaveislio šunelio akimis jis sekė kiekvieną Elenos judesį, kas akimirką buvo pasiryžęs siekti jos prielankumo ar bent menkiausio dėmesio. Ir kaip delikačiai – ir išlaikydama deramą nuotolį, ir sykiu neįžeisdama – ji tartum varpelis tilindžiuojančiais sakiniais glostė jaunojo mulato klausą ir savimeilę. Žinoma, ne tik jo – ir Rojaus, ir Izidoriaus. Keturi ganėtinai skirtingi, tačiau pusei mėnesio vienas kitą suradę, prisišaukę, netikėtomis dermėmis harmonizavę akordai.

Tiesa, jie buvo ne keturiese, jie buvo penkiese! Rojus Ruduo į salą atplaukė su neaiškios kilmės mišrūnu, tiksliau – kalyte nuolat drėgnomis ruonio akimis ir baisingai nukarusiais speneliais. Vadino ją Brise. Užsimiršęs – o gal ir tyčia – Brise sykiais pavadindavo ir Eleną, tačiau, gink Dieve, ne užgauliai.

Nors buvo rugpjūtis, pats karštymetis, Rojus Ruduo niekad nesimaudydavo jūroje ir visuomet vilkėjo tamsų rudeninį paltą – gerokai nubrizgusį, atsiknojusiomis kišenėmis. Kartą Žiuvi ne itin delikačiai paklausė, ar jam nekaršta, bet Rojus su tokia panieka pažvelgė į jaunąjį švedą, kad bronzine vargšo Žiuvi oda turėjo nuvilnyti šiurpo bangelės. Rašytojas neištarė nė žodžio, tą akimirką jis priminė rūstų apokalipsės genijų, išgirdusį idiotišką diletanto komplimentą.

Brisė tuo metu tupėjo šalia ir švelniai kandžiojo rašytojo rankas.

Kandžiojo lyg bučiuotų.

Beje, Rojus Ruduo į Gotlandą atplaukė bičiulio jachta tiesiai iš Nidos. Prieš tai smėlėtame pajūryje – minios apsinuoginusių žioplių akivaizdoje – sudeginęs apie šimtą storų savo dienoraščio sąsiuvinių, rašytų beveik keturiasdešimt metų.

Sakė, kad dienoraščio rašymas ir buvo tikroji jo gyvenimo mandala – kantrus ir kruopštus pasaulio tvėrimas. Pasaulio, kurį atėjus skirtai valandėlei būtina vienu nerūpestingu judesiu sugriauti.

Nelyginant iš žemės išdygusiam policininkui plačiu mostu sumokėjo baudą už paplūdimyje sukurtą laužą ir išplaukė į Gotlandą.

(8)

Palikęs verslo pasaulį ir pradėjęs karštligiškai tapyti, Izidorius ėmė domėtis Tolimųjų Rytų menu, filosofija ir religijomis. Ryte rijo akimis senuosius tapybos traktatus, aistringai kolekcionavo dailės albumus ir šimtmečių patikrintus poezijos rinkinius. Taip įsijausdavo, kad sykiais ir pats tapydavo prieš daugelį amžių gyvenusių didžiųjų meistrų maniera.

Apie tai Visbyje jis mielai pasišnekučiuodavo su Žiuvi, kuris pagal išsilavinimą buvo vertėjas iš kinų kalbos ir nepaisant jauno amžiaus uoliai ir profesionaliai gilinosi į orientalistikos subtilybes.

Bet labiausiai Izidoriui patiko bendrauti su Elena. Žingsniuoti pajūriu arba senamiesčio skersgatvėliais ir klausytis, kaip mergina, vien jai būdingu judesiu retsykiais už nugaros sunerdama rankas, pasakoja apie skaitytas knygas, graikų mąstytojus ir jų tėvo Sokrato, anot jos, geležinę logiką, apie jos kažkodėl itin vertinamą šv. Pranciškų, kurį ji meiliai vadino „pilku žvirbleliu iš Asyžiaus“, o paskui vaikiškai džiūgauti, kad mergina gaudyte gaudo kiekvieną jo žodį apie mįslėmis ir legendomis apipintą kinų „Permainų knygą“, Laozi ir Konfucijaus pažiūrų skirtumus, apie subtiliąją Rytų tapybą, Su Ši, Li Čeną, Mi Fėjų ir ištisą plejadą kitų senosios Kinijos dailininkų. Dažniausiai Izidoriaus kalbos baigdavosi fantazijomis apie

nuostabųjį Vaną Fo, nepralenktą jo tapymo techniką ir žiaurųjį to meto imperatorių Zi Du, kuris nusprendė išdurti tapytojui akis ir nukirsti rankas vien už tai, kad šis sugebėjo visą karalystės grožį perkelti į savo paveikslus. Tačiau kad ir koks didis, kad ir koks įžvalgus buvo imperatorius, jis padarė mažą, bet lemtingą klaidą – pareikalavo, kad meistras prieš egzekuciją užbaigtų vieną paveikslą, ir Vanas Fo jį užbaigė – nutapė skaisčią jūrą ir mažą valtelę, o tada kartu su ištikimuoju mokiniu Liniu įlipo į ją ir išnyko savo paties sugalvotuose mėlyno nefrito vandenyse...

Čia Izidoriaus vaizduotė šėlte įsišėldavo, peržengdavo kone visas fantazijos ribas. Galėjai pamanyti, kad jis viską žinojo ne tik apie Vaną Fo ir jo mokinį, bet ir apie galingąjį Dangaus Sūnų – šis Izidoriui atrodė buvęs ne tiek žiaurus, kiek vienišas ir nelaimingas. Štai jis, viso pasaulio Valdovas, praskleidęs imperatoriškojo baldakimo šilką žvelgia į savo rūmų sodą, kuriame skleidžiasi tobulo baltumo orchidėjos ir nemarūs narcizai, siaurais smėlio takeliais vaikštinėja šviesiaplaukės moterys, panašios tai į jonvabalius, tai į plastančias žydras būtybes, nuo žiedo prie žiedo genamas vos juntamo vėjelio dvelksmo; iš mažo puraus debesėlio krenta saldus lietus, ir tai reiškia, kad pasaulyje vyrauja darna: pavasaris gimdo, vasara augina, ruduo atneša derlių, žiema slepia. O štai Dangaus Sūnus paniręs į gilią meditaciją: prie galvos dangalo pritaisyti lengvi pakabučiai dengia Imperatoriaus akis; geltoni rutuliai, kabantys ant plonų virvelių, priglunda prie jo ausų kiaurymių. Valdovas sėdi visiškoje ramybėje, absoliučioje nebylystėje, tarsi kokiu ekranu atskirtas nuo pasaulio – kad matytų toliau nei siekia žvilgsnis, kad girdėtų geriau nei leidžia klausa. Mat kai akys nuolat laksto į šalis, žmogus tampa neramus; kai ausys nuolat gaudo garsus, sąmonėje ima vyrauti sumaištis; kai lūpos

be perstojo beria žodžius, jais minta riaušių ir rietenų demonai. Todėl šios trys „užkardos“ privalo nuolat budėti, neleisti vidun prasmukti aistrom ir kitom tvarką ardančiom jėgom. Juk balsas tesigirdi pusšimtį žingsnių, tačiau valios jėga gali būti jaučiama už tūkstančio *li*.

Suprantama, kai ką Izidoriui tekdavo prasimanyti, pratęsti, iš naujo sumodeliuoti Imperatoriaus ir didžiojo meistro gyvenimo bei kūrybos vingius, bet tai jam pavykdavo taip išradingai, taip natūraliai, kad ne tik Elena, bet ir jis pats patikėdavo paikiausiomis savo išmonėmis. Tarkim, jis tvirtino, kad nuošaliame šiaurinės Kinijos miestelio muziejuje yra išlikęs vienas Vano Fo paveikslas, nors Izidorius tąjį paveikslą buvo nutapęs vien savo vaizduotėje, tiesa, prieš tai ne kartą perskaitęs gana išsamų jo aprašymą garsiajame Li Siu „Traktate apie kalnus, upes ir augalus“: ant polių pastatyta bambukinė trobelė, rūke skendinti upė, pakrantėje ką tik išsprogęs ryškiai geltonas raugerškio žiedas ir ore tvyranti nuojauta, jog po akimirkos čia įvyks tai, ko dar nė vieno šioje žemėje gimusiojo akys neregėjo.

(9)

Vano Fo nutapyta valtelė tapo netgi tam tikru kodu, kai kurių Izidoriaus ir Elenos užuominų slaptažodžiu. Būdavo, Centro skaitykloje koks nors rašytojas imdavo varginti ją perdėtu dėmesiu; išsiugdyta inteligencija neleisdavo Elenai nutraukti įsiaudrinusio pašnekovo, tačiau toliau jo klausytis ir linksėti būdavo tikra kankynė. Tuomet pasisukusi Izidoriaus pusėn Elena lyg tarp kitko kerinčiai nusišypsodavo: „Gal galėtum nupiešti valtelę?“ Tai buvo pašnekovui nesuvokiamas, todėl jo ir neįžeidžiantis prašymas pagrobti Eleną, išvaduoti nuo įkyraus gerbėjo dėmesio.

Kas be ko, su Elena jiedu šnekėdavosi ne vien apie graikų filosofiją ar Rytų tapybą. Pavyzdžiui, abu buvo susigalvoję paukščio kalbą. Centro kiemelyje dažnai čiauškėdavo strazdas.

– Jis neskiria daiktavardžių nuo veiksmažodžių, – kartą valgydama vynuoges ir dirsčiodama į apniukusį dangų pasakė Elena. – Girdi, ką jis tauškia? Lyjalas lietuoja.

– Aha, – sutiko Izidorius ir nusiskynęs pačią didžiausią uogą paantrino: – O dabar jis sako – noruogių vynuogti.

Taip jų žodyne atsirado mieli „strazdiški" žodeliai: vandeniuoti, skrendalys, daigauti, liūdovė, vėsukas, gūžteliuoti, spindinas...

Ir galybė kitų.

(10)

Vieno pasivaikščiojimo metu Elena jam išsipasakojo apie savo draugus, studijas universitete, apie daugelį metų provincijoje našlaujančią motiną, nušvito kalbėdama apie seserį, šiuo metu gyvenančią Sevilijoje – joje ir Elena praleido kelias įsimintinas praėjusios vasaros savaites.

Netikėtai jų dėmesį patraukė pusnuogė čigonų šeimyna, įsitaisiusi prie pat dviračių tako. Gotlande pakelto balso beveik neišgirsi, o čigonai, išsidrėbę ant nugeltusios žolės, šaukė ir emocingai gestikuliavo, bandydami kaži ką išsiaiškinti. Būrelio vidury sėdėjo plačiaskruostis vyras, matyt, šeimos galva, ir į šią erzelynę nekreipė jokio dėmesio.

– Štai tau ir Buda, – pasakė Izidorius, nutaisęs rūgščią miną.

– O kokia apžėlusi jo bamba!.. – užvertė akis aukštyn Elena ir, tikriausiai prisiminusi strazdo kalbą, prunkštelėjo: – Tikras bambukas!

Tą akimirką prie pat jūros Izidorius pastebėjo Rojų ir Žiuvi. Jiedu gulėjo šalia didelio akmens. Mulatas buvo tik su glau-

dėmis, o Rojus kaip paprastai vilkėjo senąjį paltą. Iš tolo Šalvai pasirodė, kad jų rankos susilietusios.

Išvydęs Eleną Žiuvi droviai atitraukė pirštus nuo Rojaus plaštakos. Brisė prišoko prie Izidoriaus ir ėmė vizginti uodegą.

– Nesutrukdėme? – paklausė Elena.

– Priešingai, – atsakė Rojus ir įbedė akis į atverstą knygą.

Elena nusimetė drabužius ir nubrido į jūrą.

(11)

Rojus atsikrenkštė ir, matyt, tęsdamas pašnekesį, garsiai perskaitė:

– Štai Milošas... „Mums buvo reikalingas Dievas, mylintis mus silpnybėje mūsų, o ne tobulo susijungimo šlovėje.“ Girdi, švede, silpnybėje!

– Rytai mąsto truputėlį kitaip, – jauno žinovo tonu atšovė Žiuvi. – Jie remiasi ne vien racionalia patirtimi.

– Iš kur taip gerai žinai apie jų patirtį?!

– Tai mano profesija. Daug laiko tenka praleisti skaityklose, muziejų fonduose, studijuoti, ieškoti...

– Ieškoti gali tiktai tas, kuris jau rado, – kaip kirviu nukirto rašytojas ir iš metalinės plėčkelės truktelėjo gerą gurkšnį viskio. Tada atsirėmė nugara į akmenį, rodydamas, kad neturi noro tęsti ginčą.

Žiuvi nusiskynė smilgą, sukando kotelį dantimis ir gulėdamas ant pilvo stebėjo tolumoje virš vandens nardančias žuvėdras. Ir tuomet Izidorius pagavo jo žvilgsnį. Ne, jis tiesiog akimirksnį išvydo esybę, kuri Žiuvi akimis žvelgė į tolį. Tai buvo išmintinga, sklidina atjautos ir sykiu kiek valiūkiška esybė. Ir neabejotinai laisva. Jos buvo neįmanoma neatpažinti, su kuo nors supainioti, neįmanoma nepajusti iš jos sklindančios galingos energijos, kaži kokio tolimo ir džiugaus sūkuria-

vimo, kurio ratilus buvo galima pavadinti kerėjimu, vos ne vos ribuliuojančiomis žavesio bangelėmis, nors ji, toji esybė, niekados nieko nesistengė patraukti savo pusėn.

Izidoriaus krūtinę užliejo švelnus gėdos jausmas. Gėdos, kad šį žmogų, pro kurio akių plyšelius trumpą sekundę šmėkštelėjo tos tolumų esybės žvilgsnis, iki šiolei laikė kur kas seklesniu, ribotesniu, paprasčiausiu Stokholmo dendžiu.

Nuo jūros pusės sutilindžiavo Elenos balsas:

– Nuostabus vanduo! Gaivus brizas! Pasakiškas rugpjūtis! Nepakartojamas devyniasdešimt devintųjų Gotlandas!

– Elena, tavo koja kraujuoja! – pašoko nuo smėlio Žiuvi.

– Menkniekis. Įsipjoviau į dugno žolę.

Ir moteriškai paaiškino:

– Tokia aštri pasitaikė, kampuota...

Žiuvi priklaupė ant žemės ir ėmė laižyti kraują nuo Elenos blauzdos.

(12)

Izidorių tai suerzino. Jis pajuto pasidygėjimą ir sykiu lengvą pavydą. Valandėlę nesuprato, katram pavydi – jaunuoliui ar merginai.

Tada Rojus, iš padilbų žvelgdamas į juodu, ir ėmė pasakoti tą kraujomaišos istoriją apie brolį ir seserį, šiltą vasaros naktį gulinčius šalinėje ant šieno. Apie jų trumpą pokalbį, beprotišką žvaigždžių mirgesį pro kiaurą skiedrinį stogą, kurtinantį žiogų čirpimą, apie dviejų paaugliukų aistrą, trumpai, bet skaisčiai plykstelėjusią tarytum perdžiūvęs šieno plakelis.

– Gana kinematografiškas vaizdas, – pareiškė Žiuvi, matyt, prisiminęs, kad Rojus į Švediją atvyko rašyti kino scenarijų.

– Galbūt, – monotonišku balsu tęsė rašytojas. – Bet vėliau jiedu niekados neužsiminė apie tai, kas nutiko šalinėje, saky-

tum kokia jėga iš jų atminties iškirpo ir žvaigždes, ir šieno kvapą, ir žiogų svirpimą. Bet nuo tos akimirkos visą gyvenimą jie jau žinojo, kad *tai* egzistuoja. Seseriško atsivėrimo dovana ir broliškai švelnus nuožmumas. Toji naktis tapo viso jų gyvenimo fonu, netgi matu. Likę dviese dar ilgai vien apie tai tylėdavo.

– Baisu, – sukužėjo Elena.

– Taip, Brise, jiems buvo nelengva. Kita vertus, tai buvo ir savotiška jų stiprybė. Nes jiedu buvo nusileidę į patį silpnumo dugną.

Rojus nutilo ir vėl godžiai truktelėjo viskio.

– Tiesa mus išlaisvina, – pašaipiai tarstelėjo Žiuvi, vis dar klūpėdamas prie Elenos kojų.

– Prisipažink, tu visa tai sufantazavai, – suraukė kaktą Elena, atšlydama nuo jaunuolio.

– Žinoma, mieloji. Juk minėjau, kad jiedu niekam apie tai neprasitarė, – tėviškai nusišypsojo jai Rojus.

Po valandėlės jis stenėdamas atsistojo, švilptelėjo akmens šešėlyje išsitiesusią Brisę, pajutęs vėjelį kaire ranka kilstelėjo palto apykaklę ir nužingsniavo pajūriu.

Izidoriui pasigirdo, kad toldamas rašytojas sumurmėjo savo kalei: „Keistas, Brise, tas gėjų pasaulis...“

(13)

Tą naktį Izidorius Šalva sapnavo esąs šulinys. Gilus ir pilkšvas, vietom sidabruojantis. Šulinio sienos buvo tvirtos kaip plienas – Izidorius žinojo, kad tasai tvirtumas ir yra šulinio esmė.

Šulinys buvo sklidinas ne vandens, o kažkokios bespalvės substancijos, primenančios tingiai cirkuliuojantį orą.

Tai ne oras, šmėkštelėjo mintis, tai sustingęs vėjas.

Sustingęs ir vis dėlto gebantis judėti. Tačiau to judesio Izidorius negalėjo apčiuopti – vėjas slinko pernelyg dideliais luitais.

Klausą pasiekė minkštas griaustinio garsas. Ir pagret – varpo dūžis. Du skirtingi, tačiau šulinyje jaukiai nuaidėję garsai. Varpo dūžis atlėkė tarsi žvilgantis rutulys ir suskilęs į begales ledinių adatėlių pažiro Izidoriui į plaukus.

O griausmas buvo virtęs minkštu apvalių formų toliu. Keliančiu lengvą nerimą. Turinčiu galingą užtaisą, kol kas snaudžiančią jėgą, kuri kvepėjo sulytu šienu.

Griausmas nuaidėjo neaukštai, bet toli. Ir šiek tiek giliai. Izidorius žinojo, kad aukštai palikta vieta *kažkam kitam*. Ir jo sąmonė laukė to *kito*, kuris turėjo būti panašus į pilną mėnulį.

Bet mėnulio sapne neišvydo.

Nubudęs suprato, kad jį pažadino virš Visbio aidintys Šv. Marijos bažnyčios varpai.

(14)

Kitą rytą stebėdamas Centro kieme prie stalelio linksmai šnekučiuojančius Eleną ir Žiuvi, Izidorius tarstelėjo Rojui:

– Vargšas Žiuvi, jis tikriausiai įsimylėjo.

– Tikriausiai. Tačiau kol kas pats nenutuokia, ką.

Nelauktai Izidorius prisiminė vakarykštį pokalbį.

– Išsigalvojai tuos, kur ant šieno?

– Žinoma. Tai gabaliukas iš būsimo romano. Jo darbinis pavadinimas „Gašlumo teologija, arba Himnas dailidei iš Nazareto“. Kita vertus, baisiausias dalykas patirti, anot vienos nekvailos moters, kad kiekviena tavo išgalvota istorija yra tikra.

Iš atsiknojusios palto kišenės rašytojas išsitraukė pakelį „Winston“, neskubėdamas užsirūkė.

– Kaip ši istorija gali sietis su Jėzumi?

– Kol kas nesvarbu.

Abu valandėlę tylėjo.

– Mergina, – iš plaučių gilumos pūsdamas cigaretės dūmus vėl prabilo Rojus, – netrukus pagimdė berniuką, bet po gimdymo ištikta šoko atsisakė jo, atidavė į vaikų prieglaudą. Po kelerių metų ištekėjo, tačiau netrukus visų akyse ėmė niekinti savo vyrą. Tėkšdavo tiesiai: tu šlykštus, nedrįsk manęs liesti! Vyras pradėjo gerti, o pasigėręs keršydavo. Grįždavo beveik keturiomis ir be gailesčio ją prievartaudavo, kone kankindavo. Galvojo, tokiu būdu tyčiojasi. Nė neįtarė, vargšas, kad žmona jausdavo neapsakomą malonumą. Todėl kitą rytą žemindavo jį dar išradingiau. Buvo gudri ir nepasotinama. Sulaukusi trisdešimties, pagimdė dvi simpatiškas mergytes, bet po pusmečio liko našle.

– O brolis?

– Brolio likimas irgi nepavydėtinas. Jis ėmė šalintis žmonių, jam atrodė, kad jie viską apie jį žino. Bėgant laikui pasidarė panašus į veidrodį – turėjo tūkstančius veidų ir tuo pat metu buvo tobulas beveidis. Galų gale išėjo į vienuolyną.

– Vadinasi, melavai apie jų stiprybę?

– Ne, – Rojus užgesino cigaretę į bato kulną.

– Neatrodo, kad ši istorija išgalvota.

– O ar yra išgalvotų istorijų?

(15)

Likus trims keturioms dienoms iki išvykimo, vieną šiltą pavakarę, tiksliau – bemaž naktį, niekam nieko nesakę Izidorius ir Elena nutarė dviračiais nuvažiuoti prie jūros ir išsimaudyti.

Krantinėje grandinėle surakino dviračių ratus ir abu patraukė molu. Priėję metalines kopėtėles tartum lenktyniaudami nusiplėšė drabužius ir nuogi pūkštelėjo į vandenį. Krykštė, nardė, taškėsi ir šūkčiojo.

Netikėtai jūra pasišiaušė, bangos ėmė augti tiesiog akyse.

– Tikriausiai horizonte plaukia laivas! – Izidorius iš visų jėgų stengėsi perrėkti vandens ošesį.

– Didelis baltas laineris!

– Kur jis? Nematau jokių žiburių!

Iš tiesų – laivo žiburių nesimatė, nors jūra siautėjo ir šėlo. Elena šokinėjo prieš atriedančias bangas ir garsiai šaukė:

– Mylėkite mane už tai, kad mirsiu! Už tai, kad mirsiu! Kad mirsiu! Mylėkite, mylėkite, kad mirsiu, mylėkite!..

Po kelių minučių jūra nurimo, nuvargę ir švytintys jiedu užlipo ant molo ir nustebo, kad nėra drabužių.

Juos nuplovė ką tik siautėjusios bangos.

Kad ir kiek ieškojo, tamsoje rado tiktai dvi moteriškas basutes – Elena jas buvo užmovusi ant aukštų metalinių molo strypų.

Atsisuko vienas į kitą ir ėmė kvatotis.

Taip ir slinko pakiemėm nuogut nuogutėliai per tuščią miestelį, prie jūros palikę surakintus dviračius, rankose laikydami po basutę, kad reikalui esant nors simboliškai turėtų kuo prisidengti.

Į Izidoriaus kambarį įsliuogė gaisrininkų kopėtėlėmis (laimė, langas buvo paliktas praviras), tada vėl ėmė juoktis susiriesdami.

Galiausiai liuoktelėjo į lovą ir užgesino šviesą.

(16)

Vos pradėjus brėkšti Elena apsirengė Izidoriaus sportinius marškinėlius, užsitempė jo džinsus ir abu patraukė į Centrą.

Buvo ankstus rytas. Elenos raktas liko jūroje nuskendusių kelnių kišenėlėje. Rojus Ruduo gyveno antrame aukšte, tad teko belsti į Žiuvi langą.

Jaunasis švedas paradines duris atrakino užsimiegojęs. Elena nieko jam neaiškino, tepasakė tris žodžius – atleisk, pamečiau raktą.

Suglumęs Žiuvi žengtelėjo į šalį, įleisdamas Eleną vidun. Kelias sekundes dvejojo suraukęs antakius, tada greitu žingsniu priėjo prie Izidoriaus, uždėjo rankas ant jo pečių ir žvelgdamas į akis sausomis lūpomis pakštelėjo į kairį skruostą.

Kurį laiką Izidoriui atrodė, lyg mulatas jam būtų sušėręs per veidą.

Bet ne dėl Elenos.

(17)

Po to įvykio likusias iki išvykimo dienas Izidorius Šalva nevalingai galvojo ne tiek apie Eleną, kiek apie Žiuvi; vis dažniau jo žvilgsnis slapčia krypdavo jaunojo švedo pusėn.

Įstrigo paskutinis saulėlydis prieš išskrendant iš salos.

Pro savo kambario langą Izidorius pastebėjo ant uolos stovintį liekną siluetą. Žiuvi buvo kone įaugęs į tvarkingai apkarpytą gyvatvorę ir žvelgė į raudoną saulę, grimztančią jūron.

Nekrustelėdamas stovėjo gal pusvalandį.

Nors matė vien jo nugarą, Izidorius buvo tikras, kad jaunuolis grožisi saulėlydžiu ir šypsosi...

Iš Žiuvi karališkai atmestos galvos suprato – sykiu tai ir tykus grožėjimasis savimi, gebančiu grožėtis.

Saulei beveik panirus į Baltijos vandenis, jaunuolis pasisuko veidu į Izidoriaus namą ir neskubriai ėmė artėti. O varge, suvapėjo Izidorius, žvelgdamas pro lango kraštelį, koks kraupiai raudonas kaspinas ant jo kaklo ir kokios pragarmiškai žalios akys!

Prie pat namo Žiuvi stabtelėjo, įdėmiai apsižvalgė aplink, demonstratyviai paseilino du pirštus ir pritūpęs pavalė bato

galiuką. Ir kažkodėl, garsiai ištaręs: „Įdomu, kuo šunys save laiko?“, pakėlė akis į Izidoriaus langą...

Ne, Rabi, nepakėlė, nors vėliau, jau gyvendamas stiklo gaubte, Izidorius stengėsi save įtikinti, jog buvo būtent taip.

Tačiau taip nebuvo.

Nunerta galva Žiuvi paprasčiausiai nuėjo siaura gatvele.

(18)

Grįžęs į Lietuvą, Izidorius vėl stačia galva nėrė į tapybą.

Gyveno drauge su Elena. Jiedu buvo graži pora. Šalia vienas kito jautėsi saugūs.

Vis dėlto ilgomis nemigos naktimis Izidoriui tekdavo karčiai prisipažinti, jog šiame pasaulyje jis galbūt ne tik Elenos, bet ir apskritai nieko nemyli. Elena buvo keliolika metų už jį jaunesnė, šis skirtumas irgi sudarydavo tam tikrų keblumų. Mat Izidorius buvo įsitikinęs, kad mėgsta ligi išnaktų tapyti, o ji buvo įsitikinusi, kad mėgsta ilgai vakaroti bičiulių ratelyje.

Likęs vienas jis inkšdavo kaip vilkas, nes neįsivaizdavo, ką gali pasiūlyti savo moteriai, kad ji taip dažnai neviešėtų įtartinose draugijose. Pora sykių pabandė įveikti save, prisivertė su Elena nueiti į kelis vakarėlius, tačiau tam, kas jaudino jos bendraamžius, likdavo visiškai abejingas. Maža to – jų pokalbiai jam atrodė skubrūs, trūkčiojantys ir lėkšti, po jų likdavo sunkių nuosėdų.

Daugiau nedrįso lydėti Elenos. Išleidęs ją, stodavo mansardoje prie molberto, tirštai tepdavo dažus, klausydavosi visu garsu plyšaujančios Čaikovskio Šeštosios ir gurkšnodavo pelynų trauktinę. Vos įžengusi pro duris, Elena paprastai mesteldavo vieną ir tą pačią frazę:

– Dėl Dievo meilės, patylink tą savižudžių muziką!

O iš pobūvių ji grįždavo vis vėliau ir vėliau.

Sykį parvažiavo paryčiais gerokai įkaušusi.

– Jeigu mes laimingi, tai mūsų meilė nelaiminga, – pasakė, matyt, visą kelią repetuotą sakinį.

– O jeigu mes nelaimingi, tai ji laiminga?

Miegamajame Elena susirangė prie jo kaip kačiukas.

– Pažadu, daugiau taip nebus...

Bet lygiai taip pat buvo jau po savaitės.

Rugsėjo pabaigoje iš muitininko, su kuriuo jį suvedė Rojus Ruduo, Izidorius nusipirko trobą. Ji stovėjo nuošaliame Dzūkijos kaime, dilgėm apėjusioje upės saloje. Nugriovė sutrešusį pastatėlį ir per mėnesį jo vietoje išrietė milžinišką stiklo gaubtą.

Persikraustęs į salą, tapė dar įnirtingiau, kone su pasmerktojo aistra.

Iki pat Kūčių bemaž du mėnesius tame užkampyje gyveno visiškai vienas.

(1)

Taigi – praėjus dviem dienom po Kūčių vakaro, praleisto su moterim, pasivadinusia Marija Magdaliete, Izidorius Šalva nutarė grįžti į miestą. Kaip paprastai apsivilko seną velvetinį švarką, po kurio pamušalu prieš šešerius metus buvo įsiuvęs nuo laiko pageltusią popieriaus skiautelę – vienintelę savo tėvų relikviją.

Netoli spengiančio eglyno laukdamas autobuso išvydo aukštą prakaulų vyriškį. Juodas paltas, baltas ilgas šalikas ir dalgė ant peties. Vyriškis išsižergęs stovėjo prie kelkraščio pusnies, žvelgė į ją tartytum į ketinamą pjauti žolę. Tris sykius nusiėmė dalgę nuo peties, net užsimojo, tačiau žemėn nenuleido. Dar kelias minutes patrypčiojo šalia vėpūtinio, paskui iš vidinės palto kišenės išsitraukė žaliai žvilgantį buteliuką, gurkštelėjo, tada užsimetė dalgę ant peties ir lyg niekur nieko nuėjo snieguotu keleliu eglyno pusėn.

Jam iš paskos nusekė ilgakojis geltonas šuo. Baltų laukų fone šuns kailis atrodė įgavęs vos ne vos vėjelyje blėsuojančios žarijos atspalvį.

Žmogui su dalge išnykus tarp eglių, Izidoriui pradėjo spengti galvoje.

(2)

Važiuodamas pasijuto dar prasčiau. Autobusas buvo artipilnis. Izidorius sėdėjo prie lango, prispaustas raudonskruostės kaimo moteriškės galingų sėdmenų. Netikėtai periferiniu žvilgsniu pastebėjo, kad toji moteriškė nuoga.

Ne, ne visai taip.

Nuoga ji nebuvo, veikiau Izidoriaus žvilgsnis kažkokiu būdu buvo įgijęs galią prasiskverbti pro moters drabužius. Jis matė liemenėlės suveržtas, vietom susiraukšlėjusias dideles geibias krūtis. Vaizdas jį nupurtė. Pakėlęs akis išvydo, kad jo žvilgsnis sugeba „nurengti" ir kitus autobuso keleivius. Nustebo – nuogi vyrai jam pasirodė kur kas mažiau atstumiantys nei moterys. Net jaunų merginų kūnai po drabužiais buvo kaži kaip nenatūraliai sustumti.

Autobusas krestelėjo. Izidorius atmerkė akis.

Matyt, buvo prisnūdęs.

(3)

Tačiau tai buvo tik pradžia jo laukusių netikėtumų.

Įsukęs į Kaštonų gatvę, Izidorius pamatė, kad nėra jo namo. Tiksliau – mėlyno namuko su mansarda vietoje stovėjo visai kitas pastatas, dviaukštis.

Iš pradžių pagalvojo, kad tai haliucinacija. Papurtė galvą ir, vaizdiniui nedingus, kažkodėl lėtai nužingsniavo gatvele. Dar lėčiau grįžo atgal – kieme išvydo tą patį griozdišką pastatą. Įsignybo į ranką – skausmą jautė.

Tolesni įvykiai rutuliojosi iš tiesų kaip slogiam sapne. Naujajame name gyveno nepažįstami žmonės.

Artimiausias kaimynas, su kuriuo Izidorius puikiai sutarė, taip pat jo nepažino. Visos pastangos ką nors išsiaiškinti iš pradžių buvo priimtos kaip nesusipratimas, vėliau – kaip naujametis pokštas, galiausiai – kaip psichiatrijos ligoninės paciento kliedesiai.

Valandą suko ratus aplinkinėmis gatvelėmis ničnieko nesuvokdamas. Šovė mintis nuvažiuoti į Elenos butą. Durų niekas neatidarė. Senutė kaimynė paaiškino, kad „ta amžinai susivėlusi pamaiva jau seniai gyvena Švedijoje".

Vakarop, purtomas vidinio drebulio, aplankė keletą senų bičiulių. Tie irgi žiūrėjo į jį kaip į svetimą, pirmą kartą sutiktą žmogų.

Vieno jų pasiteiravo apie Černių.

Černių pažinojo.

Černius sėdi Lukiškėse.

(4)

Kas tai, svarstė Izidorius, vėl sukdamas ratus po gimtąjį miestą, – haliucinacija, hipnozė, slogutis ar dar vienas reanimacijos palatoje gulinčio ligonio „regėjimas“?

Pala, kaip ten sakė Marija Magdalietė? Kažkas nori jį pagrobti? Kazašas? Taip, ji, regis, minėjo Kazašą. Kas jis toks, kokį bjaurų pokštą sumanė iškrėsti, kokį žaidimą žaidžia? Pagaliau – ko siekia?

O gal tai Černiaus darbeliai? Kerštas? Buvę verslo partneriai visada turi senų sąskaitų.

Ne, tokio lygio triukas – ne Černiaus nosiai. Kinkos per silpnos. Jis niekada neturėjo fantazijos. Be to, jis sėdi.

Nedidukėje „Liepsnojančios žirafos“ kavinėje Izidorius pavakarieniavo atbulais dantimis. Jis niekaip neįstengė logiškai paaiškinti, kas vyksta.

Vylėsi, kad vis dėlto sapnuoja.

Už lango miestas karštligiškai ruošėsi šventiniam dutūkstantųjų sutikimui.

Beliko laukti. Kol nubus iš košmariško slogučio arba kol ši absurdiška situacija įgaus nors truputėlį aiškesnius kontūrus.

(5)

Sutemus suprato, kad neturi kur nakvoti. Prisiminė Motę. Vakarais į jos landynę užsukdavo pusės rajono juodadarbiai.

Išlenkdavo po stiklinę pigaus skiesto spirito ir karingai pralinksmėję sliūkindavo į savo miegbučius.

Grynųjų pinigų Izidorius dar turėjo, tad gerokai permokėjo už butelį, Motė paslaugiai papjaustė ir bryzelį pageltusių lašinių.

Pasaulis palengva šviesėjo. Situacija jau neatrodė tokia stulbinamai beviltiška. Po trečdalio butelio ji įgavo netgi ganėtinai patrauklaus avantiūrizmo bruožų.

Į priplėkusį kambarį užsukdavo vyrai. Šalimais nuolat kaži kas zujo, juokėsi, derėjosi, barėsi, palubėje vartėsi pigių cigarečių dūmų kamuoliai.

– Sveikas, Brony, – nudžiugo Izidorius, tarpdury išvydęs per namą nuo jo gyvenantį greitosios vairuotoją.

– Sveikas, – automatiškai burbtelėjo tas.

Iš intonacijos Izidorius suprato, kad kaimynas pasisveikino su juo kaip su įprastu landynės sugėrovu. Vis dėlto vilties siūlelio paleisti iš rankų nenorėjo.

– Nupirkai žmonai skalbimo mašiną?

– Iš kur žinai?

Tuomet Izidorių apėmė siutas.

– Viską apie tave žinau, žąsine!

Ir su tūžmingu pasimėgavimu ėmė pasakoti apie kaimyno žmonos radikulitą, įtemptus jo santykius su kuprotu uošviu, paminėjo net vilkšunį, kurį Bronys turėjo nušauti, nes ano nugaroje buvo atsivėrusi negyjanti žaizda.

– Iš kur žinai? – vėlei tiek teįstengė išlementi vairuotojas.

– Negi manęs nepažįsti? Izidorius! – Ir tarsi mesdamas paskutinį kozirį patikslino: – Vario Imperatorius.

– Pala, pala... – suraukė kaktą kaimynas.

– Ne, – po valandėlės nukirto kaip kirviu, – mano atmintis geležinė.

Tęsti pokalbį buvo beviltiška.

Galvon toptelėjo senas girtuoklių kalambūras: vienintelis būdas patikrinti, kas haliucinacija, o kas tikrovė – dar išgerti. Tuomet haliucinacijos dažniausiai išnyksta.

Apie vidurnaktį Motė ėmė tampyti jį už skverno. Storulei į užantį įbruko suglamžytą banknotą ir netaręs nė žodžio išsitiesė ant įdubusios sofutės.

(6)

Ir sapnavo tą naktį Izidorius, kad ryte palieka savo stiklo gaubtą, autobusų stotelėje išvysta Žmogų su dalge, kuris ketina pjauti sniegą, bet taip ir nenuleidęs dalgės nušlepsi eglyno link; sapnavo, kad be nuotykių grįžta į Kaštonų gatvę, atrakina savo namuko su mansarda duris, švilpaudamas nusimaudo po dušu, persirengia, išeina pasidairyti po šventinį miestą, paskambina Elenai, paskui juodu prie žvakių neskubriai vakarieniauja „Liepsnojančioje žirafoje", šnekučiuojasi, pasakojasi, kaip gyveno vienas be kito, laido sąmojus, juokiasi, gana vėlai grįžta į tą pačią jaukią gatvelę... – trumpai tariant, Izidorius sapnavo tai, kas ir privalėjo vykti. Sapne jis bučiavo Elenos plaukus, pečius, glostė iškvėpintą odą, o jai užmigus ilgai klausėsi rimstančio miesto gaudesio už lango, kol sąmonėje ėmė šmėžuoti paskiri per dieną įstrigę vaizdai, jie tarsi daugybė kaleidoskopo stikliukų sukrito į krūvą, virto senoviniu, laiko patina aptrauktu veidrodžiu, ir jame Izidorius pamatė papurtusį veidą ir tą pat akimirką suprato, jog kažkas purto jį už peties...

– Gana kirmyti. Ne sanatorija.

Šalia stovėjo Motė.

Šiek tiek maudė galvą. Bet nuotaika jau nebuvo tokia prislėgta kaip vakar.

Atsidūręs gatvėje, nusprendė veikti.

(7)

Planas buvo paprastas. Kadangi nei tėvų, nei apskritai jokių giminaičių jis niekad nepažinojo, nutarė kitais būdais patikrinti savo tapatybę. Apsilankė keliose valstybinėse įstaigose (policijos pasų skyriuje, internate, dailės mokykloje, onkologijos klinikoj), bet niekur neaptiko nei savo vardo, nei pavardės – negyvena, negyveno, nesimokė, tokio paciento nebuvo...

Jų duomenimis, pilietis Izidorius Šalva apskritai neegzistavo.

Izidorius neabejojo, kad nuo pat kūdikystės alsavo šių gatvių oru, tačiau miestas nebuvo išsaugojęs nė vieno jo ženklo, daikto, žingsnio, nė menkiausios jo buvimo akimirkos patvirtinimo.

Visa tai iš tiesų priminė slogutį – sapną, iš kurio neįmanoma nubusti. Prisiminė kadaise girdėtą mintį: skausmas – tikrovės testas.

Tai buvo netikusi mintis. Kiekviena Izidoriaus ląstelė buvo išlaikiusi gebėjimą jausti skausmą, tačiau tai nieko neįrodė. Nei kad jis sapnuoja, nei kad būdrauja.

Vakarop pasidavė, kone piktdžiugiškai konstatavo: rimtai patikrinti sapnuoji ar ne šioje egzistencijoje nėra jokio patikimo metodo.

(8)

Pasijuto išduotas. Taip skaudžiai – antrą kartą gyvenime.

Pirmą kartą jį išdavė tėvai, kai vos gimusį paliko vaikų namų priebutyje. Kiek ūgtelėjęs jis jų dar laukė, kaip ir kiekvienas vaiknamio mažylis tikėjo, kad šį ar kitą vakarą (kitą – tai jau tikrai!) pro aplaupytas vaikų miegamojo duris įeis motina ir tėvas, paims jį ant rankų, priglaus prie krūtinės ir jau niekad niekam neatiduos. Bet slinko vasaros ir rudenys, žiemos

ir pavasariai, ir vėl vasaros, ir vėl rudenys, o tėvai nė viename tarpduryje nepasirodė. Ir tada kaži kaip nepastebimai atėjo metas, kai jis ėmė jų nekęsti; tėvai tapo priešais, neapykantos objektu, nežinia kokiame pasaulio užkampyje stūksančia klastingų barbarų tvirtove; keisčiausia, kad toji neapykanta laikui bėgant stiprėjo, kol galop virto nuožmiausiam kryžiaus žygiui pasiruošusio riterio narsa.

Tačiau jie, Izidoriaus tėvai, ant aritmetikos sąsiuvinio skiautės bent jau buvo parašę du žodžius: „Izidorius. Atleiskite." Tad vardą į šį pasaulį jis lyg ir atsinešė. Beje, pavardę, kaip mėgo kartoti lyriškos prigimties vaikų namų Direktorė, irgi atsinešė pats – tą balandžio rytmetį šalveno, todėl Izidorius ir tapo Šalva.

Aritmetikos sąsiuvinio skiautę Direktorė vėliau, kai Izidorių perkėlė į internatą, jam grąžino. Tą pageltusį popierėlį, kaip minėta, prieš šešerius metus, išgirdęs apie jį graužiančią ligą, Izidorius rūpestingai įsiuvo po velvetinio švarko pamušalu.

Dabar jis pasijuto išduotas antrą kartą.

Bet šįsyk jį išdavė visas pasaulis.

(9)

Apsigyveno prie pat senamiesčio įsikūrusiame viešbutyje. Trečiame aukšte.

Miestas jį atstūmė. Kai buvo klestintis verslininkas, Izidorių pažinojo ne tik savivaldybės klerkai, bet, regis, ir kiekvienas gatvės berniūkštis. Dabar ištisą dieną ieškojo nors poros jį pažįstančių akių, tačiau nerado.

– O juk aš pats karaliavau šiame mieste kadais... – dusliu balsu ištarė atmintin įstrigusią eilėraščio eilutę, vėlų vakarą iš viešbučio balkono žvelgdamas į senamiesčio žiburius.

Netikėtai dėmesį patraukė į uždarą viešbučio kiemą tykiai

įsukusi griozdiška mašina. Iš pirmo žvilgsnio atrodė – lyg ant sunkvežimio būtų užkeltas lengvasis automobilis su įjungtais prislopintų šviesų žibintais.

Izidorius grįžo į kambarį ir užgesino šviesą. Keistąją mašiną stebėjo vos ne vos nykščiu praskleidęs naktinę užuolaidą.

Staiga sunkvežimio žibintai užgeso. Tarsi būtų laukęs, kad kas nors praskleisdamas užuolaidą išsiduotų.

Izidorių persmelkė persekiojamo žvėries nerimas. Tikriausiai taip pokario žmonės kas vakarą tamsoje laukdavo enkavėdistų beldimo į duris.

Beldimo nepasigirdo, bet nerimas augo.

Tai sąmokslas, iššiepė dantis Izidorius, atsigulęs į lovą ir apklotu aklinai užsidengęs galvą. Ne ūsuoto maniako prieš visą pasaulį, bet viso pasaulio prieš vieną žmogų.

(10)

Po kelių naktų atrado paradoksalų dėsningumą: tai, ką regėdavo sapnuose, buvo tarsi ankstesnio jo gyvenimo tęsinys, o nubudęs atsidurdavo sapno logika grįstame pasaulyje.

Sapnai buvo nepaprastai tikroviški. Juose Izidorius su Elena vaikščiodavo po parduotuves, pirko įvairiausius niekučius, pietaudavo „Liepsnojančioje žirafoje“, skaitė laikraščius, žiūrėjo televizorių, lankė dailės parodas ir savo pažįstamus.

Netrukus miesto rotušėje turėjo prasidėti naujametis karnavalas, o jiedu su Elena vis dar nebuvo nusprendę, kokiais drabužiais vilkės, kokiomis kaukėmis pridengs veidus. Elena ketino persirengti vyru, o Izidoriui lyg ir juokais siūlė pasipuošti viduramžių rūmų freilinos apdarais.

Viename sapne Elena ir vėl grįžo vėlai, kone vidurnaktį. Jis nervinosi, mansardoje siurbčiojo pelynų trauktinę ir klausėsi Čaikovskio.

Kitą dieną susitaikymo vardan Elena padovanojo jam katiną. Ne, tai buvo tamsiai mėlyno kailio katytė. Paleista kieme ji džiaugsmingai ėmė raičiotis ir vartytis ant sniego.

– Panelės Smilos sniego jausmas, – sukrykštė Elena.

Taip gyvulėlį ir pavadino – Panele Smila.

(11)

Vienas sapnas uždavė jam naują mįslę. Netgi ne ištisas sapnas, o viena jo smulkmena.

Izidorius sapnavo, kad žiūri televizorių. Per žinių laidą diktorė pranešė: „Šiandien vidurdienį Karaliaus Mindaugo prospekte girtas *audi* vairuotojas nesuvaldė dideliu greičiu lekiančio automobilio – jis šlaitu nuriedėjo tiesiai ant upės ledo. Ledas įlūžo ir automobilis kartu su vairuotoju atsidūrė upės dugne."

O ryte jis vėlei suskato ieškoti Izidoriaus Šalvos egzistavimo pėdsakų, šįkart – miesto inventorizacijos biure. Paaiškėjo vien tai, ko Izidorius ir tikėjosi – toks žmogus mūsų mieste neturi jokio nekilnojamojo turto, vadinasi, ir tamstos minimo namuko Kaštonų gatvėje.

Išėjęs iš niūrios įstaigos, paupiu patraukė į viešbutį. Artėjo pietų metas. Staiga Karaliaus Mindaugo prospektu pašėlusiu greičiu prašvilpė raudonas *audi*. Nespėjęs nulėkti nė šimto metrų, tarsi nematomos spyruoklės pametėtas automobilis šoktelėjo aukštyn, persivertė per šaligatvio bortelį ir išnyko iš akių.

Izidorius prisiminė šios nakties sapną. Arba išprotėsiu, bandė ironizuoti mintyse, arba tapsiu Volfu Mesingu.

Bet linksmiau nepasidarė.

Apsisuko ir patraukė priešinga kryptimi.

(12)

Tai buvo akivaizdus ženklas, kad jo sapnai glaudžiai siejasi su tikrove. Kitaip sakant, šįsyk sapnas tarsi ėmė lenkti tikrovę. Sapne Izidorius galėjo, tarkim, per radiją išgirsti žinią apie tai, kas įvyks dieną, kuri dar tik išauš.

Sapno ir būdravimo ryšys darėsi vis sunkiau suvokiamas. Sapno realybėje jis ir toliau buvo ankstesnis Izidorius Šalva, bet kas jis buvo čia, šioje tikrovėje, egzistavusioje pagal kol kas nesuprantamus dėsnius ir logiką?

Beje, jis nesuvokė ir daugeliui žmonių, matyt, labai paprasto dalyko – kas jis, Izidorius Šalva, yra iš tiesų? Sapno fantomas, keliaujantis nesibaigiančiais haliucinacijų labirintais, ar reali būtybė, turinti raumenis, kraują ir kaulus, gebanti kaip visi užmigti ir nubusti?

Iš dalies toji būsena buvo panaši į minkštom pėdelėm šalimais trepsinčią mirtį. Pagavo save vis dažniau prisimenantį Kūčių vakarą pro ausis prasprūdusį Marijos Magdalietės perspėjimą. Gal iš tiesų ši neapibrėžta situacija, šis sveiku protu nesuvokiamas Izidoriaus *ištrynimas iš pasaulio* yra kaži kaip susijęs su jos minėtu pagrobimu?

O gal jam tiesiog nevertėjo palikti savo stiklo gaubto ir grįžti į miestą?

Po susapnuoto TV diktorės pranešimo, kuris išsipildė ne sapno, bet Izidorių *ištrynusiame* pasaulyje, vėl atsirado viltis, kad abi šios erdvės kada nors dar gali atsistoti į savo vietas.

(13)

Tądien, kai po *audi* avarijos Izidorius patraukė ne viešbučio, o priešinga kryptimi, jis priėjo raudonų plytų bažnyčią ir lyg stumteltas įžengė vidun.

Bažnyčia buvo tuščia. Tiktai netoli altoriaus, dešinėje suolų pusėje, susikaupusi meldėsi senutė.

Atsisėdęs kitoje pusėje, Izidorius pabandė iš esmės apmąstyti savo padėtį. Tačiau žvilgsnį kažkodėl vis traukė besimeldžiančios moteriškės rankos.

Po kelių minučių senutė iš rankinės išsiėmė... didelę avietę. Vogčia ją suvalgė. Vėl įgrūdo ranką rankinėn, bet ją traukiant atgal viena uoga šoktelėjo ir nuriedėjo bažnyčios grindimis. Švyti nelaboji per tris žingsnius nuo moteriškės. O ši taip patogiai įsitaisiusi, kad nedrįsta nė krustelt. Moteriškės akys vis slysteldavo grindimis, kairioji šnervė pradėjo trūkčioti, kvėpavimas padažnėjo.

Tokia nedidukė uoga, dingtelėjo Izidoriui, o sugriovė visą maldos rūmą.

Po kiek laiko į bažnyčią įslinko dar kažkieno šešėlis. Suktelėjęs galvą Šalva išvydo vos prieš kelias dienas stotelėje regėtą Žmogų su dalge.

Krypuodama pro šalį baltu šaliku kaklą apsimuturiavusi žmogysta užmynė ant avietės, košė teliko iš tos nelemtos uogos. Ir kelios rausvos dėmelės, vedančios altoriaus link.

Nė nežvilgtelėjęs į Nukryžiuotąjį, Žmogus su dalge šlykščiai čiulbsėdamas dantimis užsirioglino ant altoriaus, paskui išėjo iš bažnyčios pro šonines duris.

Izidorius pakilo iš savo vietos ir skubiai nusekė paskui.

(14)

Atsidūręs lauke, išvydo akmenuota paupio gatvele tolstančius keturių žmonių siluetus. Jie buvo nužingsniavę jau galą kelio, tačiau Izidorius išsyk juos pažino: šalia Žmogaus su dalge išraiškingai gestikuliuodami rankomis ėjo Elena, Rojus Ruduo ir Žiuvi!

Tai buvo panašu į mažą stebuklą.

Izidorius paspartino žingsnį, pasileido lengva ristele, sykiais vis sušukdamas: „Ei, ei! Palaukite!“ – bet anie jo tarsi negirdėjo. Kuo greičiau Izidorius bėgo, tuo akivaizdžiau būrelis tolo nuo jo.

Akmenimis grįsta gatvelė baigėsi, prasidėjo paupio šabakštynai, Izidorius vos gaudė kvapą, o jo bičiuliams nei krūmai, nei įdubos, nei sniego pusnys netrukdė sparčiai žingsniuoti pirmyn.

Po gero pusvalandžio bergždžių pastangų pradėjo temti. Tada jis dar sykį suriko. Jų vardus. Veltui – smagiai gestikuliuojančių bičiulių būrelis išnyko iš akių.

Izidorius užkliuvo už kažkokios šaknies ir parkrito veidu į sniegą. Ir verkė, ir urzgė, ir žvengė, ir kriuksėjo, ir kukavo...

Ir voliojosi iš įniršio paupio šabakštynuose.

(15)

„Gal visa tai kaip nors susiję su meile? – kitą rytą pagalvojo Izidorius, nubudęs viešbučio kambaryje. – Su tikra meile, kuri neturi nei išskaičiavimo, nei tikslo?“

Kas jį taip mylėjo?

Draugai, pažįstami, kaimynai, į kuriuos kreipėsi ir kurie neįstengė jo pažinti, tikrai negalėjo taip mylėti. Elena? Vargu. Juk vakar paupyje jinai – jei tikrai ten buvo jinai – neišgirdo jo nevilties šauksmo.

Direktorė! Taip, vaikų namų Direktorė. Tą minkštai švytinčių akių moterį visi našlaičiai taip ir vadindavo – Direktore. Ir šis žodis reiškė ne tiek pareigas, kiek pagarbų vardą.

Prieš kelerius metus Izidorius buvo ją aplankęs. Išėjusi į pensiją, ji su seserimi gyveno mažame Dzūkijos miestelyje L. ir tuo metu augino tris paršelius ir kažkokias didžiagalves ypatingos rūšies rožes.

Gruodžio trisdešimtąją Izidorius nuėjo į geležinkelio stotį ir išvyko į miestelį L.

(16)

Traukinyje nutiko dar vienas nemaloniai nuteikęs įvykis. Vagonu atlingavo ryškiai raudona striuke vilkintis spuoguotas vyrukas ir mandagiai linkčiodamas ėmė teirautis, kas iš keleivių galėtų paskolinti peilį. Šalia Izidoriaus sėdintis apskritaveidis akiniuotis iš kišenės išsitraukė ploną užlenkiamą peiliuką ir atkišo spuoguočiui. Šis padėkojo ir, kaži kaip provokuojančiai kraipydamas sėdmenis, nukrypavo į savo vagoną.

Po pusvalandžio grįžo. Išvydęs akiniuotį pasiteiravo:

– Iš jūsų kažką skolinausi?

– Taip, iš manęs.

– Ką?

– Kaip – ką?

– Tiesiog – ką.

– Peilį!

– Kokį?

Apskritaveidis nustebęs loštelėjo.

– Na, peiliuką...

– Kokį?

Pilietis nusiėmė akinius ir apsidairė, lyg ieškodamas užtarimo.

– Kokios spalvos? – tardė toliau spuoguotis.

– Lyg ir mėlyną... Su taškučiais...

– Kiek geležčių?

– Kipšas žino... Gal dvi?

– O ilgis?

– Mažučiuką, va... – pilietis nervingais pirštų judesiais bandė parodyti peiliuko ilgį.

– Tamsiai mėlyną?

– Tamsiai, dar taškuotą...

Tada vyrukas saldžiai nusišypsojo ir ištiesė už nugaros laikomą peiliuką.

– Tikriausiai jūsų. Nenorėjau bet kam grąžinti.

Akimirksniu surimtėjo, spustelėjo sutrikusio akiniuočio ranką ir pasiteiravo:

– O Kanto „Grynojo proto kritikos“ kartais neturite?

– Ne!..

– Gaila.

Ir apsisukęs smulkiais žingsneliais nutrepsėjo vagonu, demonstratyviai kraipydamas sėdmenis.

Tikras *kekšiukas,* pyktelėjo Izidorius, vengdamas pakelti akis ne tik į akiniuotį, bet ir į kitus keleivius.

(17)

Jaudindamasis pabeldė į seniai dažytas suzmegusio mūriuko duris.

Jas atidarė Direktorės sesuo. Po kelių sakinių Izidorius suprato, jog pavėlavo – prieš du mėnesius Direktorė įėjo į šalia namo stovintį sandėliuką ir ištikta infarkto sukniubo tarp raugintų kopūstų statinės, kaladės ir medinės sienelės.

(18)

Nunarinta galva patraukė vienintele miestelio L. gatve.

Dar iš tolo išvydo alinę ir trykštelėjęs pro dantis seiles, kaip vaikystėje, suktelėjo jos pusėn.

Prie aukštų trupiniais nubarstytų stalių stovėjo tuzinas vyrų ir maukė šlapimą primenantį alų.

Izidorius nusipirko išsyk du bokalus.

Pirmąjį išgėrė kaipmat, kitą pasistatė priešais.

Į miestą grįžti neturėjo nė menkiausio noro. Tuščiu žvilgsniu dairėsi aplinkui. Tada ir išgirdo:

– Sutiktau, slūgela, sutiktau! Tu tę visokių pilozopijų mokinies, pulkų mergų turi, o mą – kas? Aš, sakyk, i Belzebubu dūšių galiu parduoc, kų cik gautau kokį tuzinų jaunystos metelių. Vo paskum i bus paskum. Nu, kap cę galėtų būc? Cep, sakyk, kų mūs ant šito svieto nigdzy i nebuvy!

Apgirtęs senis. Pamėlyniję skruostai, silkės taukais žvilgantis smakras, išklypę *adidas* sportbačiai ant trumpų kojikių. Godžiai siurbčioja paskutinius alaus lašelius ir įsiteikiamai dzūkuoja kur kas jaunesniam sugėrovui – po paraliais, ogi tam pačiam spuoguotam *kekšiukui* iš traukinio!

Ir tada Izidorius neištvėrė, griebė tą prasmirdėlį už krūtų, tartum pliauską pakėlė nuo žemės ir nesavu balsu suriaumojęs: „Prasmek skradžiai, sušiktas provincijos Fauste!“ – sviedė ant purvinų grindų.

Ir išėjo pro alinės duris.

Tik netoli tenuėjo. *Kekšiukas* su keliais apgirtusiais sėbrais netrukus jį pavijo ir iš pasalų smogė lazda per pakaušį.

Su nuožmiu girtų žmonių pasismaginimu talžė net parkritusį. Paskutinis vaizdas, kurį prieš prarasdamas sąmonę spėjo įsidėmėti Izidorius, buvo mėšlinas trypčiojantis sportbatis, besitaikantis spirti jam į veidą.

(19)

Atsipeikėjo ištryptame, smulkių šiaudgalių pribarstytame kelkraštyje.

Automatiškai patikrino kišenes. Aišku – nei pinigų, nei dokumentų. Antra vertus, ir kam jų, nervingai sukrizeno panosėje, juk tokio piliečio pasaulyje nėra!

Patraukė nosies tiesumu. Priėjo plentą. Už kelių kilometrų pasuko suplūkto sniego žvyrkeliu.

Šalo. Dangus buvo giedras, žvaigždės pasiutusiai ryškios. Nepajuto kaip su kiekvienu žingsniu mintyse ėmė kartoti: „Ramybės prašau, tik ramybės...“

Paskui iš atminties išniro Direktorės paskutinės gyvenimo minutės – apie jas trumpai papasakojo jos sesuo.

Ankstų rytmetį ji pašėrė kiaules ir pasuko sandėliuko pusėn. Nenutuokė, kad paskutinį kartą eina savo kiemu. Atidarė sandėliuko duris, ir jai akimoju atsivėrė kita erdvė – lyg ir kokia mirties anga. Paprastos sandėliuko durelės tapo durimis į slėpinį.

Matyt, kiekvienas daiktas tam tikru momentu gali virsti ypatingu, nepaprastu, kone mistišku.

Tačiau jeigu gali tokiu virsti, tai gal jau dabar visi daiktai tokie?

Paskutinė mintis, paskutiniai garsiai ištarti žodžiai, paskutinis regėtas daiktas... Visa tai bus. Maža to – tai gali būti ir ši mintis apie Direktorę, ir jo išrėkti žodžiai apie provincijos Faustą, ir šios gruodžio žvaigždės.

Slėpinys, virsmo riba – argi jie ne visą laiką šalia, tiktai kol kas jų pavidalai kasdieniški, buitiški, lyg ir neturintys nė menkiausio stebuklo atšvaitėlio, nė iš tolo neprimenantys nei paskutinio slenksčio, nei mirties prieigų.

Ir ačiū Dievui už šią mielą apgaulę, atsiduso mintyse, nes vien ji suteikia galimybę gyventi neįsitempus.

(20)

Vėliau toje ilgoje nakties kelionėje Izidorius savo žingsnių ritmu ėmė garsiai skanduoti:

O dar mane mylėkite už tai,
Kad mirsiu...

Tuščiame vingiuotame kelyje jo balsas skambėjo kaip svetimas, sakytumei, skleisdamas kažkokį pamėklišką melsvį.

Šalva nespėliojo, kodėl tą šaltą ir iki beprotybės vaiskią naktį iš pasąmonės išniro būtent šios atminties atčaižėlės – santūrus ramybės prašymas, ankštame sandėliuke iš trijų pusių paremtas sukniubusios Direktorės kūnas ir dvi karališkos rusų poetės eilutės, kurias kadaise Gotlando pajūryje šokčiodama prieš bangas kartojo ir kartojo Elena.

Nespėliojo net – kur eina.

Tik gerokai vėliau ėmė nutuokti, jog instinktyviai juda stiklo gaubto linkme.

(1)

Prieš vidurnaktį pasiklydo, pametė teisingą kryptį.

Aplinkui nesimatė nė gyvos dvasios, vien plyni laukai.

Staiga žvaigždėtame danguje tvykstelėjo žaibas, tą pat mirksnį nakties tylą perskrodė skardus griaustinio dundesys. Po akinamo šviesos plyksnio laukai nugrimzdo į dar gūdesnę tamsą.

Aštrios adatėlės kiaurai varstė Izidoriaus kojų pirštus.

Tada jis ir išvydo tolimą švieselę.

Pasuko iš kelio ir kone ligi juosmens grimzdamas į sniegą nuklampojo žiburėlio link.

Iki jo buvo kur kas ilgesnis nuotolis nei tikėjosi. Triaukštį, iš abiejų galų į vidų šiek tiek lenktą pastatą pasiekė tik po geros valandos, jau sustiręs į ragą ir visiškai išsimušęs iš jėgų. Virš masyvių pusapvalių durų kabojo dujinis žibintas. Po juo be vargo galėjai įžiūrėti dideles, regis, iš šiaudų nupintas raides:

SOMNIA A DEO MISSA*
Viešbutis

(2)

Gūžčioti pečiais nebuvo kada. Sugrubusia ranka Izidorius ėmė tampyti varinę grandinėlę prie durų. Viduje sutilindžiavo varpelis.

– Ko reikia? – kažkas atsikrenkštė virš galvos.

Pro pravertą antro aukšto langą apačion spoksojo gal

* Dievo siųsti sapnai (*lot.*).

penkiasdešimties metų moteriškė su juoda skrybėle ir varno plunksnų boa.

– Ponia, aš pasiklydau. Ar negalėčiau pernakvoti?

– Negalėtum.

Langas užsivėrė. Sutrikęs Izidorius stvėrė grandinėlę ir ėmė tampyti ją dar įnirtingiau.

– Liaukis! Nedelsdamas! – šįsyk moteris buvo pravėrusi kairiojo namo galo pirmo aukšto langą.

– Gal aš nevykusiai paaiškinau. Esu mirtinai sušalęs. Vos pasiekiau šį viešbutį, galima sakyti, prišliaužiau...

– Nustok triukšmavęs!

Tik dabar Izidorius pastebėjo, kad kiekvieną savo žodį patvirtina trukteldamas grandinėlę.

– Atleiskite...

Ir visai neketindamas to daryti dar energingiau timptelėjo grandinėlę – ši, tarsi to ir telaukusi, nutrūko. Juodosios skrybėlės savininkė piktdžiugiškai nusiviepė:

– Na va, baigėsi tavo galia, Vario Imperatoriau.

– Aš užmokėsiu!

– Sakau, negalima. Viešbutis ne tau.

– Kam?

– Neprigirdi? Sakau, vaiduokliams.

Izidorius pajuto kylant įniršį.

– Garbioji, tūnodama šilumoje, jūs gal ir turite noro juokauti, bet mano padėtis iš tiesų nepavydėtina. Maldauju, priglauskite – jei ne nakčiai, tai nors apšilti užgėlusias kojas.

– Ką gi, jei iš tiesų esi mirtinai sušalęs...

Po valandėlės spragtelėjo durų užraktas ir Izidorius buvo įleistas vidun.

Priebutyje jis šiaip taip išsinėrė iš palto ir vaistažolėm kvepiančiu koridoriumi buvo palydėtas į erdvią menę, apstatytą

minkštais oda trauktais baldais. Beje, juodosios skrybėlės savininkė buvo ne tokia jau ir sukriošusi, kaip pasirodė iš pradžių, tik labai liesa. Vešlūs, grakščiu lanku išlenkti antakiai, aukšta kakta, didoka gosli burna, akys atsargiai primerktos, tyrinėjančios ir niekinančios.

Prieblandoje skendinčiame menės kampe Izidorius pamatė įvijus medinius laiptus, vedančius, matyt, į kitus pastato aukštus, o priešais juos – židinį, kuriame jaukiai spragsėjo beržinės pliauskos. Patalpos viduryje pūpsojo dideliausia krūva mažų raudonų pagalvėlių, ant jų gulėjo kone metro ilgio užsimerkęs varanas.

– Būk ramus – prijaukintas.

Bet Izidoriui ne roplys rūpėjo, jis be jėgų sudribo į oda trauktą krėslą ir ištiesė kojas kuo arčiau ugnies.

– Ačiū, šeimininke.

– Nedėkok. Turi pinigų?

Izidorius jau ketino iš velvetinio švarko kišenės traukti piniginę, bet prisiminė, jog miestelyje L. iš jo buvo atimti ir pinigai, ir dokumentai.

– Vėliau sumokėsi. Penelope, paruošk dar vieną kambarį, – laiptų pusėn šūktelėjo šeimininkė, išeidama pro šonines duris.

Izidorius užsimerkė.

Nutarė nutylėti, kad mokėti jau nebeturi kuo.

Šiluma maloniai smelkėsi į kaulus, motiniškai glostė kiekvieną speigo adatėlių suvarpytą ląstelę, kūnas apsunko...

(3)

– Pone, kambarys jums paruoštas antrame aukšte.

Vos praplėšė tarytumei iš plastilino nulipdytus vokus. Priešais stovėjo mandagiai besišypsanti... Elena.

– Tu? – pašoko iš krėslo Izidorius.

Mergina žengtelėjo žingsnelį atgal.

– Mes pažįstami?

– Elena...

– Mano vardas Penelopė... A-aa, – merginos veidas nušvito, – jūs pažįstate mano seserį!

Tik dabar Izidorius pastebėjo, kad ant dešinio merginos skruosto stinga apgamo, be to, jos plaukai buvo ne apelsinų spalvos, kaip Elenos, o natūralūs – tamsiai pilki. Ir akys kitokios.

Laukinės katės akys.

– Seserį? Turbūt... Prašau atleisti.

– Neatsiprašinėkite, mus dažnai painioja. Dvynės.

Staiga Izidorius prisiminė, ką buvo girdėjęs mieste.

– Jūsų sesuo gyvena Stokholme? – atsargiai paklausė jis.

– Taip. Ji ištekėjusi už švedo.

– Už Žiuvi? – tartum maldaudamas, kad mergina nepatvirtintų jo žodžių, išstenėjo Izidorius.

– Mes jį vadiname Žiuvi, – vylingai nusišypsojo mergina, – nors jo vardas Elestas, – ir staiga sunerimo: – Jums negera!

Izidorius pajuto, kad per kelius linksta kojos.

– Matyt, nusilpau klampodamas tais prakeiktais pusnynais, – tarė atsiremdamas į krėslo atlošą. – Tiesa, aš esu Izidorius Šalva.

Tą pat akimirką kažkas skardžiai pliaukštelėjo delnais už nugaros.

– Šalva? Negali būti! Tegu bus palaimintos šį vardą ištarusios lūpos!

Bala žino iš kur išniręs žemaūgis žmogutis ėmė glėbesčiuoti Izidorių, trumpomis kaulėtomis rankelėmis tapšnoti jo pečius, klubus, sėdmenis.

– Šimtas metų! Ne – lygiai keturi šimtai keturiasdešimt keturi! Kas galėjo pamanyti, kad kada nors vėl sutiksiu mieląjį Šalvą! Ir dar kur! Gūdžiose barbarų plynėse, kurios po šventosios Sevilijos saulės atrodo kaip baisus pasityčiojimas! Brangus tikėjimo broli, maloningasai sūnau Kristuje, pats dangus siunčia tave nuskaidrinti mano vienatvę šiame Dievo pamirštame užkampyje! – žmogutis žengtelėjo du žingsnius atgal. – Dievaži, Šalva! Gerokai pajaunėjęs, bet kaip iš akies luptas ištikimasis mano bičiulis!

Izidoriui plačiai šypsojosi plikas vienuolis, vilkintis tamsiai rudu dominikonų abitu, persismelkusiu prakaito, raugintų kopūstų ir, regis, žibalo dvoku.

– Jūs suklydote... – bandė delikačiai paprieštarauti Izidorius.

– Nesigėdyk! Nieko smerktina, kad gerokai pajaunėjai!

– Kaip žmogus gali pajaunėti? – įnoringai patempė lūputes mergina.

– Lygiai kaip ir pasenėti, lygiai taip pat. Tai šelmis! – dominikonas koketiškai pagrasė Izidoriui pirštu; tada akimoju surimtėjo ir nuskaustojo balsu ištarė: – O gal aš klystu? Žmogaus protas ribotas. Gal aš tikrai aklas. Juk jei kurčias, tai ir aklas, ar ne, baltoji gulbele?

– Taip, tėve Kazimierai, – bespalviu balsu atsakė Penelopė ir atsisuko į Izidorių: – Nekreipkite dėmesio, dėdė nepavojingas.

Šit kaip. Vadinasi, vienuolis, kuris yra merginos dėdė, ne visai sveikas, matyt, prastai girdi ir mato, o gal turi ir psichikos problemų.

Izidorius linktelėjo merginai, dėkodamas, kad jį perspėjo.

Stumdama ratuotą stalelį, į menę įšlepsėjo šeimininkė. Izidoriui pasirodė, kad geltoni narcizų žiedai, pamerkti į vazą ant komodos, lyg pagal komandą atsuko savo veidus šeimininkės pusėn.

Šįkart ji buvo be juodosios skrybėlės ir plunksnų boa. Skystos rusvų plaukų sruogos vos ne vos lietė moters pečius.

Ant stalelio stovėjo arbatinukas ir porcelianinė vaza su sausainiais.

– Jau vėlu, – tarė šeimininkė.

Buvo neaišku, ar tai atsiprašymas dėl kuklios vakarienės, ar priminimas, kad Izidorius per ilgai neužtruktų menėje.

Arbatos skonis pasirodė kiek neįprastas – aromatingas ir gerokai karstelėjęs. Tėvas Kazimieras iš pasitenkinimo čepsėjo lūpomis. Izidorius pamanė, jog atėjo tinkamas metas nutraukti tylą ir, kaip reikalauja etiketas, pagirti vakarienę, ypač specifinį arbatos skonį.

– Tokios arbatos tu niekur negalėjai gerti, – pertraukdama Izidoriaus gražbylystes, atsakė šeimininkė. – Ji paruošta iš mūsų sodo žolelių. Prie jos skonio reikia priprasti. Paprastai paskutinis gurkšnelis būna skaniausias.

– Ir labiausiai svaiginantis, – svajingai primerkė įkypas akis Penelopė.

– Gertrūda sako šventą teisybę, – energingai į pokalbį įsiterpė vienuolis. – *Quadricornutus serpents* – nepaprastai reta žolė. Rankos pirštų užtektų suskaičiuoti vietas, kur ji auga ir dauginasi, dėdama tokius mažus kiaušinėlius. Brolis Boecijus šia arbata paguosdavo mus labiau nei visomis savo filosofijomis. Atsimenu, jis mėgdavo sakyti: „Prisiminkime triskart pakartojamą Dievo vardą, kreipiantis į Tėvą, Sūnų ir Šventąją

Dvasią – ir kokią išvadą galime padaryti? Patys iš savęs trys vienetai nesudaro skaičių daugybės, jeigu turime galvoje išskaičiuojamus daiktus, o ne patį skaičių.“ Šauniai sugalvota, ar ne? Vargšas brolis Boecijus, labiau už viską mėgo matematiką... Tam tikra prasme, žinoma, jis teisus... Užtat aš jam niekad ir neatleisiu.

Ir nei iš šio, nei iš to pridūrė:

– Iš patikimų šaltinių teko girdėti, kad *quadricornutus serpents* išnyko jau netgi Sevilijoje.

Izidoriui pasirodė, kad tardamas paskutinę frazę tėvas Kazimieras kilstelėjo dešinį antakį ir suokalbiškai mirktelėjo jam kaire akimi, tačiau nutarė į vienuolio maivymąsi nekreipti dėmesio.

– Tėve Kazimierai, – nepatenkinta tarė šeimininkė, – palikite tuos filosofinius bliuznijimus savo pamokslams, čia jiems ne vieta.

– Ne vieta, tikrai ne vieta, sesuže, – nuolankiai sutiko vienuolis. – Patrankoms gaudžiant musės tyli. Koplytėlėje arba laboratorijoje, tik tenai, tik tenai, – pakartojo jis, kažkodėl rodydamas smiliumi į grindis.

Staiga po jomis sutilindžiavo varpelis. Dar po akimirkos pasigirdo duslūs smūgiai, lydimi garsų, primenančių žmogaus vaitojimą ir gargaliavimą. Izidorių suglumino tai, kad jo pašnekovai apačioje keliamo triukšmo neišgirdo arba apsimetė negirdį. O gal tai jiems buvo įprasti garsai, į kuriuos net nekreipiama dėmesio?

Šeimininkės, merginos ir mažojo vienuolio veidai liko visiškai abejingi.

– Vėjas stiprėja. Naktį gali kilti pūga, – nežinia kam ištarė Penelopė ir tingiai įmetė į židinį pliauską. – Padre, paduokite motušei sausainį.

Aha, panašu, kad šeimininkė – Penelopės motina.

– Pūga – gerai, – pasakė liesoji moteris, atbulais dantim maigydama į arbatą pamirkytą sausainį.

Bet jeigu ji – Penelopės motina, vadinasi... ir Elenos? Netgi aklas pastebėtų, kad jos – iš vienos akies luptos dvynės! Po paraliais, kur jis pateko?

Ši mintis dar labiau suglumino Izidorių.

– Žiemos baigia išsigimti, – tęsė Gertrūda. – Kaip ir visas šis paskalų ir šou kultūros pasaulis.

– Jūs teisi, šeimininke, – vėl prabilo Šalva, – gamta, ir ta tapo kaprizinga. Klampodamas į čia išvydau, nepatikėsite, žaibą. Gruodžio pabaiga ir – žaibas...

– Žaibą?! – staiga suspigo vienuolis. – Gertrūda, sesuže, kaip tau negėda! Šiuose namuose svarbiausias naujienas aš sužinau paskutinis! Taip negalima!

– Šiuose namuose, Padre, – šeimininkė piktai dėbtelėjo į vienuolį, – visi ir apie viską sužino tada, kai reikia.

– Nepyk, sesuže, nerūstauk. Argi aš ką sakau... Vadinasi, jis jau atvyko? Koks džiaugsmas, kokia neapsakoma garbė!

Tėvo Kazimiero skruosto raukšle riedėjo ašara.

– Kas atvyko? – Izidorius atsisuko į merginą.

– Sapnų cenzorius, – pusbalsiu atsakė ji ir ironiškai mestelėjo: – Mūsų šeimynai labai svarbi persona.

Padėkojęs už vakarienę Šalva pakilo nuo stalo.

Ant raudonų pagalvėlių krūvos varano jau nebebuvo.

(5)

Kambarys buvo ankštas. Tačiau neproporcingai aukštas. Praskleidė užuolaidą – nuo palangės tamson purptelėjo zylutė. Dvigubi langai iš lauko pusės buvo apkalti metalinėmis grotomis.

Lauke, regis, iš tikrųjų prasidėjo pūga. Tačiau patalpoje jos ūžavimo beveik nesigirdėjo. Valandėlę Izidoriui pasirodė, kad tarp dviejų vėjo blaškomų eglaičių šmėkštelėjo žmogaus figūra, bet tuojau pat atmetė šią prielaidą. Veikiausiai tai buvo vėtros pakeltas sniego stulpas, tamsoje primenantis žmogaus siluetą.

Ant naktinio staliuko gulėjo stora geležiniais apvadais apjuosta knyga. Perskaitė pavadinimą – „Forma Futuri"*. Pasklaidęs atsivertė turinį. Trys skyriai. Pirmasis vadinosi „Misericorda et justitia"**. Miglotai prisiminė, jog tai Šventosios inkvizicijos herbo šūkis. Antrasis skyrius jau suintrigavo – „Slaptasis Sevilijos Ordinas", o trečiasis...

Izidorius nustėro. Trečiojo skyriaus pavadinimas šokinėjo prieš akis – „Šventojo Kazašo gundymas".

Virpančiais pirštais atsivertė pirmą pasitaikiusį to skyriaus puslapį:

„Vargšas Padaras, jis taip ir liko stovėti prie savo mulo su ką tik strėlę vėjais paleidusiu lanku rankoje – Tvėrėjo užmirštas, ta užmarštim suluošintas, ničniekam nereikalingas, šlykščiai tobulas. Groteskiško dieviškumo materijos sąvartyno monstras, kuris kabinasi į pasaulį su ypatingu, beveik nepastebimu, tačiau pasibaisėtinai gaju pelėsio agresyvumu; tasai pelėsis šią akimirką buvo kur kas pranašesnė gyvybės forma už sutrikusį, įkyrių minčių apspistą žmogų, bet vis tiek – tiktai pelėsis, pasmerktas tam kone nusikalstamam išbaigtumui, kuris neturi jokios galimybės tapti nors mažiausiuoju, menkiausiuoju iš mūsų..."

* Būsimojo pirmavaizdis (*lot.*).

** Gailestis ir teisingumas (*lot.*).

Kažkas minkštai pabeldė į duris.

– Neužrakinta, – šūktelėjo Izidorius.

Tarpduryje stovėjo šeimininkė. Jos galvą vėl dengė juoda skrybėlė. Po kaire pažastimi buvo pasikišusi ryškiai raudoną pagalvėlę. Toje pat rankoje laikė žalvarinį varpelį ir žvakę, kitoje – lūpdažį. Izidoriui kilo įtarimas – ar tik ji nebus stabtelėjusi prie durų pasidažyti lūpų?

– Jeigu išsigąsi, skambink. Nors būtų geriau to nedaryti. Naktis skirta miegoti. Prausykla ir tualetas – koridoriaus gale.

Izidoriui pasirodė, kad skrybėlės šešėlyje žvilgančios akys tyrinėja jį kaip vyrą. Pašėlusi boba, mintyse pyktelėjo Šalva, prisiminęs, kad ji galbūt yra jo mylimosios motina, tačiau garsiai tepaklausė:

– O raktas?

– Nesibaimink, ilgapirščiai šiame viešbutyje nesiveisia.

– Aš nesibaiminu, tik kiekvienas žmogus turi tam tikrų įpročių, kurių nepatenkinęs jaučiasi nejaukiai.

– Kas pas mus atvyksta, įpročius palieka namie.

Liesoji Gertrūda akivaizdžiai kažko delsė.

– Betgi aš jūsų viešbutyje ne savo noru...

– Juo labiau. Turi valią nors ir dabar nešdintis į visas devynias puses. Be to, tavo kambario duryse nėra užrakto. Nepamiršk – naktis skirta miegui.

– Aš ir neketinu čia šokti, – sumurmėjo Izidorius, kai šeimininkė pagaliau uždarė kambario duris.

Tada vėl prisiminė knygą.

Tiek to, paskaitinės vėliau, išsitiesęs šiltoje lovoje.

(7)

Per petį persimetęs rankšluostį, nuėjo į prausyklą. Dušo nebuvo, tad nusiprausė ligi pusės lediniu čiaupo vandeniu.

Rankšluosčiu trindamasis kūną ėmė pusbalsiu niūniuoti: „Nemesk kelio dėl takelio, nemesk, nemesk ke-elio...“

Segiodamasis marškinius suprato, kad žodžius niūniuoja pagal Lietuvos himno melodiją. Aha, humoro jausmas dar nenuslopo, vadinasi, ne viskas prarasta!

Grįždamas į savo kambarį pajuto jėgų antplūdį, tačiau tai netrukdė mėgautis mintimi apie mįslingo pavadinimo knygą ir artėjančią sapno palaimą. Sapno, kuriame jis tikėjosi grįžti į Kaštonų gatvelę ir gyventi įprastą Izidoriaus Šalvos gyvenimą.

Prie laiptų išgirdo prislopintus balsus ir duslų inkštimą; paskui – delno pliaukštelėjimą. Dirstelėjęs pro sienos kampą išvydo Penelopę, besimuistančią mažojo dominikono glėbyje. Tėvo Kazimiero rankos karštligiškai šmirinėjo po merginos sijono klostes, o ši inkšdama ir stenėdama stūmė senį nuo savęs, bet ne itin energingai, veikiau netgi vangiai.

Izidorius mechaniškai žengtelėjo atgal, negalėdamas nuspręsti, kaip elgtis: pasirodyti jiems ir tokiu būdu išvaduoti merginą iš gašlaus neūžaugos glėbio ar apsisukus kuriam laikui grįžti į prausyklą?

Vis dėlto dar sykį vogčiomis žvilgtelėjo į porelę, įnirtingai besigrumiančią ant laiptų, ir žioptelėjo iš netikėtumo.

(8)

Vyriškis, kurį jis ką tik palaikė tėvu Kazimieru, buvo anaiptol ne nuplikęs seniokas, bet gražaus stoto jaunuolis. Dar daugiau – tai buvo Žiuvi!

Skaistų, beveik moterišką jaunojo švedo veidą, Izidoriaus nuostabai, aistringai inkšdama bučiavo Penelopė, o jis viena ranka atsainiai laikė apglėbęs jos liemenį, tačiau visa savo povyza rodė, jog nuobodžiauja, leidžiasi myluojamas tik mandagumo ar dar kokio įsipareigojimo prispirtas.

– Žiuvi, Žiuvi, – pagauta nežabotos ekstazės vaitojo Penelopė.

Jos rankos slydo vis žemiau, vis platesniais ratais glostė vaikino nugarą, užgriebdamos ir dalį sėdmenų, bet šis kantriai stovėjo, laisvos rankos pirštus retsykiais suleisdamas į jos petį ir persisotinusio Kazanovos balsu tingiai murkdamas: „Nereikia, na, būk protinga...“ Ūmai jo veidas persikreipė, akys susiaurėjo, tapo šaltos ir negailestingos, ir Izidorius suprato, jog Žiuvi jį pastebėjo.

– Penelope, – šiurkščiai atstumdamas merginą pro dantis iškošė jaunuolis, – kas šitas?

– Negi nepažįsti? – Izidorius drąsiai atsistojo ryškiai apšviestame koridoriaus plote.

– Kas šitas, po galais?! – Žiuvi kreipėsi tik į merginą.

Galėjai pamanyti, kad koridoriuje stovintis žmogus yra kur kas žemesnės rasės.

– Vėlyvas svečias... Užklydo į viešbutį... Atsitiktinai...

Penelopė atrodė ne tik sutrikusi, bet ir išsigandusi.

Netaręs nė žodžio Žiuvi apsisuko ir tartum aikštingas kronprincas užbėgo laiptais aukštyn.

Mergina, vis dar tankiai alsuodama, priekaištingai pažvelgė į Šalvą.

– Melavote, kad Elena su Žiuvi dabar Stokholme?

– Nemelavau.

– O jūs gyvenate Sevilijoje?

Ji nieko neatsakė, tik kaži kaip negrabiai ėmė taisytis sijoną.

– Aš nešnipinėjau, – sumurmėjo Izidorius, apgailestaudamas skėstelėjo rankomis ir lyg pavytas šuniūkštis nusliūkino koridoriumi.

(9)

Vos pravėrusį kambario duris, jį pasitiko jau girdėtas balsas:

– Nenustebk, broli, kad įsiveržiau nekviestas.

Ant lovos sėdėjo tėvas Kazimieras ir pasigardžiuodamas čiulpė plaštakos didumo vėžio žnyplę.

– Kuo galėčiau padėti? – šiurkščiai paklausė Izidorius, vis dar neatitokęs nuo to, ką matė koridoriuje.

– Sodri spalva, dievinu tokią, – gėrėjosi vienuolis, vartydamas prieš akis raudoną žnyplę. – Šitas mielas padaras – iš mano laboratorijos. Mėgo graužti lavonėlius. Buvo tikras karys. Tačiau dabar aš jį graužiu. O jeigu dar gauni troškintų kopūstų – gardumėlis!..

– O jums neatrodo, kad jau vėlus metas? – Izidorius neturėjo jokio noro bendrauti su sutrikusios psichikos vienuoliu.

– Ilgai negaišinsiu. Reikia kai ką patikslinti.

Tėvas Kazimieras švystelėjo vėžio žnyplę ant stalo ir nusivalė delnus į kelius. Po abito rankovėmis žybtelėjo dideli raudono rubino segučiai, kuriais buvo sukabinti sniego ryškumo marškinių rankogaliai. Netikėtas apatinio apdaro švarumas ir nevalyvam vienuoliui nederanti segučių prabanga suglumino Izidorių.

– Mielas Šalva, kuo smulkiausiai papasakok, koks buvo tasai žaibas. Neslėpsiu, man tai svarbu, o tau – dar svarbiau.

– Žaibas kaip žaibas. Kodėl man svarbiau?

– Kokia žaibo kryptis – iš dangaus į žemę ar iš žemės į dangų?

– Neatsakėte, kodėl man svarbiau.

– Turbūt jau girdėjai, kad tave ketina pagrobti.

Izidorius įsitempė.

– Jūs turite galvoje Kazašą?

– Tikrai taip, – kariškai atsakė vienuolis ir mažojo piršto nagu tris kartus bakstelėjo į knygą ant stalo. – Bet kol kas klausinėsiu aš.

(10)

– Taigi – koks buvo žaibas?

Dabar Izidorius iš tiesų prisiminė, kad žaibas ir jam pasirodė neįprastas: plykstelėjo iš pusnynų ir sakytum raketa ištirpo giedrame danguje.

– Vadinasi, plieninė barškuolės spyruoklė, – suraukęs pražilusius antakius konstatavo vienuolis.

– Kas, kas? – nesuprato Izidorius.

– Nesuk sau galvos, bičiuli.

– Bala nematė to žaibo. Bet ką jūs žinote apie Kazašą?

– Kazašas... Apie jį ilga šneka. Supranti, šiuose namuose nėra su kuo paplepėti. Visi kažkokie nepatiklūs, atsargūs, užsidarę savo kiautuose. Bet va, išvydau tave – ir tarytum skaisčioji Sevilijos saulė apšvietė mano atmintį, plūstelėjo į senus eremito kaulus.

– O trumpiau?

– Kur trumpa, ten trūksta. Bet, kaip žmonės sako, paslauga už paslaugą...

(11)

– Paslauga už paslaugą, – pakartojo tėvas Kazimieras. – Vieną naktį paklausiau savęs: šitiek metų gyvenu, o ką užgyvenau? Ir žinai, kas šovė galvon? Ogi teisė *nusisapnuoti*! Ne *nusišnekėti*, tiktai *nusisapnuoti*. Vienintelė privilegija, likusi vienišam asketui... O tu prisėsk, – trumpa rankele mostelėjo kėdės pusėn.

Izidorius paklusniai atsisėdo ant kėdės kraštelio.

– Neseniai teko rašyti inauguracinį pamokslą. Ėmiau kaži ką kringeliuoti sąsiuvinyje. Palengva pradėjau nutuokti, kad rašau pirmąjį naujojo tūkstantmečio pamokslą, tarsi viso savo tikėjimo kvintesenciją. Be ypatingų proto pastangų prirašiau keletą lapų, jau beveik žinojau, apie ką turi būti kalbama paskutinėje pastraipoje. Tuomet iš pasąmonės urvo išvinguriavo sapnas, kuriame buvau atsidūręs lygiai tokioje pat situacijoje. Tame sapne, pamenu, irgi rašiau paskutinius pamokslo sakinius, žinojau, ką turiu pasakyti, ir visą naktį mąsčiau apie baigiamąjį pamokslo akordą. Jau, regis, priartėju prie trokštamo rezultato, bet netrukus vėl viskas sugriūva kaip kortų namelis. Ne, svarstau sapne, reikia ne taip, būtina pradėti iš naujo, sukti dar vieną ratą...

Tėvas Kazimieras nutilo, tartum ieškodamas trumpiausio kelio savo minčiai. Izidorius kažkodėl pajuto iki šiol nepatirtą pagarbą mažajam vienuoliui.

– Taigi rašydamas pamokslą patekau tarsi į kokią tarpinę būseną. Vos suvokiau, kokia turi būti paskutinė pastraipa, į sąmonę įsivogė minėto sapno provaizdis; jis įkyriai verpetavo šalia, ėmiau net abejoti – ar tada, sapne, rašiau *būtent šį pamokslą*, ar tiktai regėjau tam tikros dvasinės būsenos abstraktų modelį, kuris ėmė diktuoti savo sąlygas dabar, būdravimo metu.

Vienuolis pakėlė akis į Izidorių, tarsi tikrindamas, ar tasai supranta, apie ką kalbama.

– Ir šiandien to nežinau. Neleistinas dualizmas mano konfesijos atstovui. Bet tądien, prisiekiu savo kapo ramybe, rašymas ir sapnas sutapo. Tai buvo toji neįmanoma sutaptis, kurią patyręs puikiai suvoki, kodėl daugelis iškiliausių žmonijos protų būdravimo-sapno klausimą iškėlė į pirmą planą.

– Tėve Kazimierai, iškart po Kalėdų ir man nutiko kažkas panašaus! – kaip įgnybtas stryktelėjo nuo kėdės Izidorius. – Dėl to aš ir atsidūriau šiame viešbutyje!

– Sakai, po Kalėdų? – šyptelėjo vienuolis. – Manai, Kalėdos jau praėjo? Sėsk, broli, ir klausyk toliau.

(12)

– Tądien, kai rašiau minėtą pamokslą, staiga pamečiau visus orientyrus – ėmiau nenutuokti, kur ir kaip egzistuoja tasai, kurį ligi šiolei buvau pratęs laikyti savimi. Linijinis laikas išsiklaipė, ėmė sūkuriuoti, įgaudamas tūrinius pavidalus. Dabartis ir praeitis prarado ribas, virto sielai itin artimais, bet protui – monstriškais dariniais. Jaučiau – egzistuoja kažkas, ką įmanoma pavadinti laiku, tačiau be trijų tradicinių dimensijų. Trumpai tariant, laikas tiesiog tapo tuo, kas iš esmės ir yra – energijos tįsumu. Arba energija darbo metu. Be jokių ateičių ir praeičių. Ar seki mano mintį?

– Taip, tėve Kazimierai.

– Vadinasi, ir tai, ką vadinu *kadaise* sapnuotu sapnu, ir tai, ką *dabar* kalbu, iš esmės vyksta vienu metu, gal net nuolat ir amžinai, o tai tas pat kas niekad, bet irgi amžinai. Stačiai vyksta, ir tiek. Tačiau veiksmažodis „vyksta“ susietas su esamuoju laiku. Nukirtus šį ryšį, gal ir būtų įmanoma prabilti apie tą ypatingąjį vyksmą. Apie tai, kad vyksmas vis dėlto egzistuoja, tačiau nėra to, kas jį vykdo, bent jau laike.

– Panaši idėja persmelkusi kone visus budistų šventraščius, – mandagiai įsiterpė Izidorius, – nors jų oponentai tvirtina, kad tai paprasčiausias negebėjimas tiksliai suformuluoti minties.

– Galbūt, – tarė vienuolis, leisdamas suprasti, kad jis ne visai tokios nuomonės. – Norėčiau patikslinti: tai nėra netiksliai su-

formuluota mintis, tai griežtų semantinių koordinačių dar nesugebantys įgyti kai kurių idėjų energetiniai mazgai.

– Jūsų išvedžiojimai ganėtinai painūs, o nuo didingo iki juokingo, kaip sakoma, tik žingsnis... – Izidorius bandė su šypsena pratęsti pokalbį, tačiau tėvas Kazimieras valdingu mostu jį sustabdė.

– Neverta to paversti pigiais juokeliais, nes nuo juokingo iki didingo – šviesmečiai. Ką čia slėpti, iš tokių samprotavimų į saują prunkščia šventojo Tomo pasakėlių gerbėjai, o iš jų „graikiškų filosofijų" turi silpnybę smagiai pakrizenti ir kai kurie Slaptojo Ordino broliai. Beje, dėl to Sevilijoje mes tavęs šiek tiek ir prisibijojome...

– Sevilijoje? Manęs? – Izidorius vėl prisiminė Penelopės perspėjimą dėl vienuolio sveikatos.

– Tiek to. Kol kas praeitį palikime ramybėje. Juoba kad visi tie pakrizenimai, sakyčiau, gana nekalti. Smagu – ir krizenk į sveikatą, jei neturi svarbesnių užsiėmimų, ar ne? Kaip ten sako tie tavo Rytų gudročiai? Dievas sutvėrė žmogų, kad pažaistų su savimi slėpynių. Va kur esmė – *su savimi.* Suprantu, tai nereiškia, kad žmogus ir yra Dievas, tačiau... – vienuolio akyse sužaižaravo maniakiškos liepsnelės. – Ką kita tai gali reikšti?! Prisiminkime šventojo Pauliaus Pirmąjį laišką korintiečiams: „Dabar pažįstu iš dalies, o tuomet pažinsiu, kaip pats esu pažintas." Ar tau neatrodo, kad jisai norėjo pasakyti – dieviškai pažinsiu, taigi – kaip pats Dievas! Atkreipk dėmesį, Paulius nedrįsta teigti akivaizdžios žmogaus ir Dievo tapatybės, nes tai būtų šventžodžiavimas, tačiau *nolens volens* pati kalbos dvasia išduoda teiginį, jog kada nors ateis metas – mirties, nuskaistėjimo, kaži kokios šventos baigties, kai žmogus bent jau pažinimu taps Dievui lygus. Vadinasi, galima spėti, kad net graikų mąstymo adeptai turi tą pačią Absoliuto ir žmo-

gaus tapatybės nuojautą, nors tiesiogiai stengiasi jos neskelbti, mat samprotauti šia tema griežtai uždrausta. Prisimink brolio Ekharto šventas įžvalgas, kurias kaip erezijas pasmerkė Jonas XXII bulėje „In agro Dominico"!

– Negi jūs norite pasakyti...

– Drąsiau, Izidoriau! – suplojo delnais vienuolis. – Būtent tai aš ir noriu pasakyti! Juk Pauliui antrino ir šventasis Augustinas: „Dievas tapo žmogum, kad žmogus taptų Dievu." Argi ne tą pačią žinią – itin slidžią, sunkiai suvokiamą, vis išsprūstančią iš kanonų bei kalbos tinklų – jie bandė mums pranešti?

– Už tai ekskomunikuodavo, degindavo ant laužo...

– Ir šiandien ekskomunikuoja, guldo kaip avinus po peiliu, o kai kada baudžia dar rafinuočiau. Tačiau kiek Dievo mano širdyje, tiek aš nebijau mirties. Nes galbūt lygiai tiek ir manęs yra Dievo širdyje.

Ir sukryžiavęs rankas ant krūtinės pamaldžiai sukuždėjo:

– Slaptojo Sevilijos Ordino brolija sakytų: tiek ir tavęs yra paties tavo širdyje.

(13)

Tėvas Kazimieras smulkiais paukščio žingsneliais nutipeno prie lango, praskleidęs užuolaidą žvilgtelėjo į tamsą.

Izidoriui pasirodė, jog vienuolis kažko bijo.

– Iš esmės, – po minutėlės tęsė dominikonas, – tai žmogaus tapatybės, tvirto stovėjimo savyje slėpinys. Gal todėl kai kas piktdžiugiškai tvirtina, kad mūsų, vadinamųjų Sevilijos atskilėlių, religinė doktrina yra bedieviška. Bet tai ydinga mintis. Tiesiog kai kurie mūsų broliai taip giliai viską įdievino, kad, tardami bet kurio daikto pavadinimą, tuo pačiu žodžiu ištaria ir Aukščiausiojo vardą, o tai reiškia, kad jie niekados nemini Dievo vardo be reikalo. Tiesą sakant, mūsų pastangos nukreiptos į

tikrosios žmogaus esmės ir Dievo tapatumo paieškas. Į labai atsargias paieškas. Gal net ne paieškas, o ieškesius, kuriuos leista įžvelgti tik pašvęstiesiems, tam tikro rango atstovams... Mums šis klausimas yra ir atsakymas, savotiška dangiškoji aksioma. Pasakysiu dar atviriau: gelmiškas ir tikslus žmogaus tapatybės suvokimas ir yra tikrasis ir vienintelis jo dieviškumas!

Tėvas Kazimieras nuo lango grįžo į kambario vidurį.

– Kiek tavęs tikrojo yra tavo širdyje, tiek joje yra ir Dievo, – sušnypštė sukepusiom lūpom. – Iš esmės jūs esate ne tik lygūs, bet ir tas pat, – godžiai gurkštelėjo vandens tiesiai iš grafino. – Nėra ir negali buvime egzistuoti jokio nušvitimo, bet – dar vienas paradoksas – suprasti tai gali tik tuomet, kai tavo sąmonė nušvinta, – lyg sutrikęs skėstelėjo rankomis. – O juk Paulius ir kalbėjo apie tąjį tuomet, ir Augustinas kalbėjo, ir Ekhartas... Todėl apie didžiuosius tikėjimo ir žmogaus slėpinius, apie proto tinklais nesugaunamą šventąją realybę įmanoma prabilti tiktai pakilus virš savo supratimo ir išmokus nežinojimo. Brolis Fiodoras jau pradėjo tai nujausti ir įžvalgioje savo poemoje apie Didįjį inkvizitorių aprašė vieno mūsų brolio narsą įkalinti patį Atpirkėją! Tylintįjį Dievą! Iki šiol – Kenčiantįjį! Ir kur? Ogi mudviejų Sevilijoje!

– Tėve Kazimierai, – delikačiai nutraukė įsiaudrinusį vienuolį Izidorius, – jūs ketinote kalbėti apie Kazašą...

Vienuolis suglumęs klestelėjo ant lovos – jo veide atsispindėjo nusivylimas.

– Izidoriau, aš ir kalbu apie Kazašą!

(14)

Kurį laiką tvyrojo nejauki tyla.

Už lango girdėjosi tai prislopstantis, tai vėl įsisiautėjantis viesulo ūžavimas.

– Arba jūs pradedate iš labai toli, arba aš imu jau kai ko nesuprasti, – prieš savo valią ėmė teisintis Izidorius.

– Ne viskas čia taip paprasta. Pakentėk dar valandėlę. Žinai, apie ką bus baigiamieji mano pamokslo žodžiai? Apie Vietnamo karą! – tėvas Kazimieras triumfuodamas įrėmė karščiuojantį žvilgsnį į Izidorių. – Tai tikra istorija, ją brolis Frenkas perkėlė į kino juostą. Įsivaizduok – septintasis dešimtmetis, džiunglės, amerikonų superbūrys pasiųstas nužudyti JAV karinių pajėgų Pulkininką, kuris perėjo priešo pusėn. Bet atsitik taip – superbūrio vadą Pulkininko kariams pavyksta paimti į nelaisvę. Atogrąžų liūtys, moskitai, nežmoniškos belaisvio gyvenimo sąlygos. Ir visai šalia – lyg ir laisvas, bet vietos šiame pasaulyje nerandantis Pulkininkas. Nesuvokiantis, kas jis yra iš tiesų, per savo saldofonišką puikybę pamiršęs evangeliškąją laisvės formulę: „Kas Dievo – Dievui, kas ciesoriaus – ciesoriui.“ Pritrenkiančiai didinga to žmogaus kančia. Ilga ilga.

Po pauzės tartum sau patikslino:

– Kančia kaip teisybė.

– O Kazašas?! – neteko kantrybės Izidorius.

– Pagaliau visai išsekusiam ir beveik palaužtam belaisviui, – vienuolis nekreipė dėmesio į Šalvą, – Pulkininkas ima pasakoti savo „išdavystės“, nors aš sakyčiau – atsivertimo istoriją: „Viename kaime mūsų būrys paskiepijo vaikus nuo dizenterijos. Po pusdienio mus pasivijo raudantis senis. Grįžę į kaimą išvydome paskiepytas vaikų rankeles – jos buvo nukapotos ir sumestos aikštės viduryje į aukštą krūvą.“

Tėvas Kazimieras ėmė nykščiais masažuoti smilkinius. Po abitu vėl švystelėjo baltinių rankogaliai, susegti rubino segučiais.

– Štai tada Pulkininkas ir suprato – šitaip pasielgusių žmonių nugalėti neįmanoma. Niekados. Tobulas karys privalo būti

nepaprastai doras, drąsus, mylintis ir tuo pat metu negailestingas, šaltakraujis žudikas. Žudikas genijus, žudikas *par excellence*. Tie, kurie nukapojo priešo paskiepytas savo vaikų rankeles, ir buvo tokie kariai: tikslūs, žiaurūs, tobulo proto. Ir sykiu – teisūs ir tyraširdžiai.

Vienuolis kažkodėl bakstelėjo pirštu į apgraužtą vėžio žnyplę ir po valandėlės jau ramiau ištarė:

– Vos šitai suvokęs Pulkininkas pasijuto taip, lyg tiesiai į tarpuakį jam būtų pataikiusi deimantinė kulka. O vien tiktai ja, deimantine, pats žinai, broli, ir nužudomos pabaisos.

Vienuolio krūtinė tankiai kilojosi, ant kaktos žvilgėjo drumsti prakaito lašeliai.

Izidorius pasijuto nuviltas.

Ūmai tėvas Kazimieras pašoko nuo lovos ir pasuko prie durų. Palietęs rankeną atsigręžė.

– Beje, tas Pulkininkas ir bijojo Kazašo. Labiau nei savo kančios. Ir sykiu dievino jį.

– Kas po galais tas Kazašas? – suinkštė Izidorius.

– Tobulas karys, jei jau labai nori. *In nomine Domini amen**.

* Vardan Dievo Tėvo, amen (*lot.*).

(1)

Likęs vienas Izidorius kurį laiką sėdėjo nekrusteldamas.

Na va, darosi jau visai smagu! Jį neva nori pagrobti kažkoks tobulas karys, aha, gal dar ir vietnamietis...

Suvaikėjusio senio marazmai. Celės skrabalo kliedesiai.

Žvilgsnis užkliuvo už virtos vėžio žnyplės, numestos ant stalo.

Išsitraukė nosinę, suvyniojo į ją žnyplę ir išėjo į koridorių, ketindamas išmesti visa tai prausykloje.

Pakeliui įsikišo nosinę į kišenę, o prausykloje niekaip neįstengė prisiminti, ko čia atėjęs. Mechanišku judesiu atsuko vandens čiaupą ir įsistebeilijo į kriauklę – ji, matyt, buvo užkimšta, todėl netrukus prisipildė vandens. Kai vanduo ėmė lietis per kraštus, užsuko čiaupą, neįstengdamas atitraukti akių nuo vandens, apšviesto blausios lempelės šviesos.

Staiga pačiame kriauklės dugne išvydo lėtai ryškėjančius bruožus. Tai buvo tamsaus gymio moters veidas, kažkur lyg ir regėtas, bet Izidorius negalėjo prisiminti, kur. Skaudžiai artimi bruožai.

Akimirksnį pajuto, kad kažką jau lyg ir atsimena, tačiau gražiosios moters veidas pamažu ištirpo lygiame vandens paviršiuje.

Po valandėlės, netgi įtempęs visą vaizduotę, jau neįstengė įžiūrėti jokio veido, nors dar ilgai žvelgė kriauklėn.

Grįždamas iš prausyklos šypsojosi. Atrodė, ką tik buvo susitikęs su pačiu brangiausiu ir artimiausiu iš kada nors šiame gyvenime regėtų pavidalų. Negi tai buvo dar viena haliucina-

cija? O gal atminčiai nepasiekiamame laike labiau už viską mylėta moteris? Trumpam iš rojaus išklydusios būtybės atspindys? Materijos pavidalą įgavę sielos kontūrai?

Tačiau nei apsakyti, nei nupiešti to veido Izidorius nebūtų įstengęs – atvaizdas nugrimzdo į sąmonę be teisės ištrūkti iš jos.

(2)

Priėjęs laiptų aikštelę, išgirdo muziką.

Smalsaudamas nulipo žemyn – pro matinį dvivėrių durų stiklą skverbėsi rausva šviesa, lengvi gitaros akordai ir prikimusiu moters balsu prancūziškai dainuojama baladė.

Pravėręs duris išvydo ovalo formos salę, skendinčią rožiniais šešėliais mirguliuojančioje prietemoje, ir ryškiai apšviestą barą. Ant nedidukės pakylos sėdėjo jauna moteris, paslėpusi plaukus po raudona skarele. Ji ir dainavo tuo intymiai prikimusiu, šiek tiek trūkinėjančiu balsu, akompanuodama sau akustine gitara. Dainavo paprastutę baladę apie keleivį, kuris pasėdėjo ant kelkraščio akmens, pakilo ir nuėjo. Ir niekas daugiau apie jį negirdėjo.

Priedainį moteris dainavo beveik pakuždom, sakytum vien sau.

Jos akys buvo medaus spalvos.

(3)

Dryžuotais jūreivio marškinėliais vilkintis barmenas nuo galvos iki kojų nužvelgė Izidorių ir atsainiai stumtelėjo stiklą kažkokio gėrimo. Ant vyro peties tupėjo, matyt, prijaukintas varnas. Kairėje barmeno ausyje buvo įsegtas povandeninio laivo formos auskaras.

Izidorius susirado nuošalesnį staliuką ir klausydamasis baladės siurbtelėjo gurkšnį – gėrimas buvo aitrus ir šleikščiai šiltas.

Manieringai linktelėjęs, šalimais klestelėjo kažkoks tipas.

– Esu dulkių dulkė, niekio niekis Viešpaties akies stigmoje...

Smulkaus sudėjimo žmogutis ilgais susivėlusiais plaukais ir nepaprastai didelėm ausim. Pasirausęs šviesiai žalio palto kišenėje, jis išsitraukė plytelę cukraus, krimstelėjo gabaliuką ir jau nedvejodamas pakartojo:

– Dulkių dulkė. Sol, sol, sol, si-bemol, kad tave kur!

– Ką jūs pasakėte?

– Bethoveno Penktoji. Pirmieji taktai. Neturiu klausos, todėl groju šitaip.

Įrėmė žvilgsnį tiesiai Izidoriui į tarpuakį ir tartum aktorius prieš veidrodį ėmė berti tekstą:

– Štai tobuloji tavo kūrinija, – mostelėjo ranka į Izidorių, – štai šviesa trykštančio tavo pasaulio peizažas, – mostelėjo baro pusėn, – štai nesuskaičiuojami tavo žvaigždynai, – paskersakiavo į lubas, – o aš decibelų, procentų ir reitingų išvarpytomis smegenimis bandau tai aprėpti?! Vargas man! Ir visiems, išdrįsusiems pastatyti save į kosmoso sąrangos centrą! Visatos direktorius! Kūno kaprizams patenkinti susikūręs keturias pasipūtusias dievybes – grožį, meilę, aistrą, intelektą... Taip, ypač sumautą intelektą arba, kitaip sakant, nuolat iš alkio verkšlenantį Urizeną.

Izidorius prisiminė, kad apie Urizeną yra skaitęs Viljamo Bleiko raštuose.

– Jūs visiškai teisus, – patvirtino žmogutis. – Štai dieviškasis Šekspyras – argi ne Urizeno padlaižiams skirtas šešiasdešimt šeštasis jo sonetas? Pasiklausykit!

Ir užvertęs galvą ėmė deklamuoti:

...kas nutolo tas tykiai rusens atminty
ji giliau nei manai ji anksčiau nei meni

o skaisčiausiai spindės tai kas rodės niekai –
raisto kmynas dėlė Magdalietės plaukai...

– Tiesa, čia ne Šekspyras. Nebent ankstyvasis. Ne, turbūt ir ne ankstyvasis, – suabejojo. – Matyt, čia mano netobulos eilės. Ne, net ir ne mano. Pamiršau kieno. Ir visai ne apie tai, apie ką kalbėjome. Supainiojau. Nesvarbu.

Baigęs šią tiradą, žmogutis kaži kaip kūdikiškai atsiduso ir lyg tarp kitko ištiesė Izidoriui ranką.

– Jorikas.

Jo delnas buvo drėgnas, nemaloniai lipnus nuo cukraus, bet Izidorius nenorėjo aštrinti situacijos ir burbtelėjo savo vardą, nors iš pradžių ketino atrėžti esąs Kopenhagos undinėlė.

– Puiku, – pagyvėjo žmogutis. – Izidorius – tai ne kokia Kopenhagos undinėlė.

(4)

– Turiu pripažinti, mano vardą retai kas priima rimtai, – po minutės vėl prakalbo atlėpausis. – Neprieštarausite?

Žvilgsniu parodė į Izidoriaus gėrimą.

– Prašau, – Šalva stumtelėjo savo stiklą žmogelio pusėn.

– Ne, ne taip! – sušvokštė Jorikas. Buvo aišku, kad jis pirmą kartą mato tokį nenuovokų žmogų. – Užstokite, užstokite!..

Izidorius šiek tiek pasislinko į dešinę ir išrietė nugarą. Dabar jis buvo tarsi kokia užtvara tarp baro ir Joriko. Izidorius taip ir nesuprato, ko tasai žmogutis saugojosi – barmeno ar dainininkės. Vis dėlto dideliais gurkšniais, kone springdamas Jorikas išmaukė bizalą, o kai gėrimo liko mažiau nei per pirštą, įgrūdo stiklą Izidoriui į ranką ir sukuždėjo:

– Dabar jūs...

Pastebėjęs, jog Izidorius nesupranta, ką turi daryti, nervingai paaiškino:

– Parodykite, kad geriate... Kad jūs išgėrėte...

Izidorius nerangiai pasisuko barmeno ir moters su raudona skarele pusėn ir, stengdamasis neišsiduoti, kad bjaurisi, susivertė šleikštaus skysčio likučius gerklėn.

– Genialu, – nekrutindamas lūpų pilviakalbe suvogravo Jorikas. – Mes nugalėjome. Projektas įgyvendintas šimtu procentų.

– O ką, jums negalima gerti?

– Ai, – paniekinamai mostelėjo ranka Jorikas, – aš juk vietinis. O dar ir pusiau žydas.

Izidorius nenugirdo – pusiau žydas ar pusiau žydras, bet nutarė tuščiai nekamantinėti žaliu paltu vilkinčio žmogučio.

Juoba kad šis kaipmat apgirto.

(5)

– O buvo taip, – pasitikinčiu balsu netrukus vėl prabilo Jorikas. – Ateinu prie jūros, kad nuo uolos numesčiau mirusio kūdikio palaikus. Kūdikis guli tokiam žvilgančiam puode, prie ąselės pririšta virvė. Metu, trukteliu virvę, kad kūnas išvirstų vandenin, ir matau: kūdikis iškyla ir krutina rankas ir kojas. Gyvas! Pirmoji mintis – šokt ir gelbėti. Bet kitą mirksnį suprantu, kad tai tik sapnas. Vadinasi, gelbėti nebūtina. Vis dėlto širdį nudiegė! Aha, šokti į jūrą norėjai ne todėl, kad kažkas skęsta, bet kad suėmė baimė, jog gali nuteisti už gyvo kūdikio paskandinimą! Štai koks kazašas!

– Kas? – loštelėjo Izidorius.

– Kazašas, – Jorikas iš įniršio sugriežė dantimis. – Tikras sol, sol, sol, si-bemol, kad tave kur likimas!

– Kazašas, kas tai – vardas ar pavardė?

– Bormanas sakė – slogutis.

– Slogutis? – perklausė Izidorius. – Koks dar Bormanas?

– Ai, nedidelis paukštis...

Tą pat mirksnį ūmus mėšlungis sutraukė Joriko smakro raumenis; tarsi ant kažko dar labiau niršdamas jis vėlei sugriežė dantimis, tas griežimas buvo iš tiesų kraupus, veidas persikreipė, dantys traškėdami pradėjo lūžinėti, burna prisipildė kraujo. Žmogutis ėmė žiaugčioti, spjaudyti dantis į saują, bet vis tiek dalis jų pabiro ant staliuko.

Kaip nuplikytas prišoko barmenas, pakišo metalinį padėklą po Joriko smakru ir sustaugė: „Nespjaudyk, susmirdusi rupūže, neteršk šventos vietos!" – tačiau vargšas žmogutis per kelias minutes jau buvo virtęs visišku sukriošėliu: jam žiopčiojant burnoje matėsi vien kraujuotos dantenos ir išlaužytų dantų šaknys.

Lankytojai vienas per kitą barmenui ėmė rodyti į Izidorių, girdi, tai jis nugirdė tą atlėpausį, ir ne bet kuo, o pačiu pigiausiu musmirių nuoviru. „Pats mačiau!" – dievagojosi respektabilus paršelio akių ponas, pirštu baksnodamas Šalvą, kuris iškart atsidūrė dėmesio centre. Kilo baisi erzelynė, palubėje kranksėdamas suko ratus išgąsdintas varnas. Izidorius dar bandė prieštarauti, kai barmenas paėmęs už pakarpos grūdo mažąjį Joriką lauk, bet galų gale suprato, kad jam nieko nelieka, tik dėl solidarumo ir pačiam sliūkinti paskui nelaimės draugą.

Eidamas pro barą Izidorius pamatė į save įsmeigtas moters raudona skarele akis.

Jos buvo aklos.

(6)

– Palazitaz, tiklaz palazitaz, – siaurame skersgatvėlyje švepalavo Jorikas, palto rankove šluostydamasis kraujuotas seiles nuo lūpų, – lado dėl ko kelti tliukzmą.

– Bala nematė to triukšmo, – Izidorius bandė guosti naująjį draugą, – va dantų tai gaila...

– Nedidelė bėda. Kiti izdygz.

– Kaip išdygs?

– Paplaztai. Negi pilmaz kaltaz.

– Nori pasakyti, kad ir anksčiau taip yra buvę?

– Ai, ką dzia pliaukzti.

Izidorius tik dabar pastebėjo, kad žingsniuoja gatvele vilkėdamas tik velvetiniu švarku, tačiau šalčio nejaučia.

– Matai, pūga nurimo.

– Kokia pūga? – Jorikas nepatikliai pažvelgė į jį. – Ką dzia tuzdziai pliaukzti...

Tuščiai pliaukšti gal ir nevertėjo. Žibintų šviesoje ramiai leidosi snaigės, dideli sniego kąsniai gulė ant sutaršytų ir kuokštais pražilusių Joriko plaukų.

Izidorius vėl prisiminė skaudžiai artimą nepažįstamosios veidą, regėtą sklidinos kriauklės dugne – krūtinę užliejo jauki tolimo jaudulio banga. Tai buvo mielas kelionėn išsiruošusio žmogaus nerimas. Šyptelėjo: šiandien likimas kaip naujametę dovanėlę įteikė jam mielą vaizdažaislį.

Sustojo, pritūpė ant šaligatvio. Padėjo dešinį delną ant šviežio sniego ir kantriai laukė, kol oda pajuto šaligatvio asfaltą.

Antram ženklui įspausti delnas šilumos jau neturėjo.

Staiga po žibintu ėmė skeryčiotis Jorikas. Šoko, mykė ir džiugiai baksnojo pirštu į savo burną.

– *Voila*! Sakiau, kad išdygs! Matai! Galėtume grįžti, bet šiąnakt tas marodierius manęs jau neįleis.

Ir tikrai – Joriko burnoje žvilgėjo dvi eilės baltut baltutėlių dantų!

Izidorius negalėjo patikėti savo akimis. Matyt, įspūdingas dantų trupėjimas tebuvo iš anksto paruoštas triukas, meistriškai suvaidintas susitarus su barmenu ir keliais baro bendrais.

– Apmovei?

– Dėl ko turėčiau? Man visada taip. Ypač prieš Naujuosius. O dar ypačiau prieš tuos, kai keičiasi tūkstantmetis.

– Dink iš čia, atlėpausi!

Izidorius pasijuto kvailio vietoje.

– Dievaži, sakau gryną teisybę! – Joriko balsas buvo beveik graudus. – Rado dėl ko užsigauti.

Bet Izidorius nesiklausė. Apsisuko ir sparčiu žingsniu patraukė atgal.

– Ei, palauk! Nori, pasakysiu gerą *bajerį*! Mirsi iš juoko. Musė – vabzdžių višta.

Izidorius Šalva net neatsigręžė, tolo nuo Joriko, springstančio juokais iš savo sąmojo.

(7)

Po penkių minučių Izidorius ėmė nerimastingai dairytis į šalis. Švytėjo visi namų langai, tačiau nė vienos durys neprimine tų, pro kurias jis buvo išprašytas iš baro.

Dar po kelių minučių priėjo aikštę ir sutrikęs sustojo.

Iš tarpuvartės išniro kažkieno siluetas.

– Berniuk, gal norėtum smagiai praleisti laiką?

Gundančiai kraipydama klubus į žibinto šviesą įžengė ryškiai skruostus nusirausvinusi mergina. Tamsūs trumpai kirpti plaukai, krūtys įžūliai apnuogintos, ant pečių vos besilaikantys neskoningi dirbtinio pluošto puskailiniai, o trumpas odinis sijonas, atrodė, tuoj iširs per siūles.

Mergina artėjo lėtai, sustojo tik tada, kai jos biustas bemaž palietė Izidoriaus krūtinę.

– Nesigailėsi, mažučiuk... Turiu ir žolytės.

– Ieškau viešbučio.

– Viešbučio? – berniokiškai kirpta būtybė su panieka kilstelėjo antakius. – Nėra čia jokio viešbučio. Na kaip, krutam?

Ji mostelėjo galva ta kryptimi, kuria siūlė pasukti Izidoriui. Ir jis švilptelėjo iš nuostabos.

(8)

Tai buvo Monika. Keleriais metais už Izidorių vyresnė, kadaise beveik visuotinai pripažinta Žaliakalnio internato gražuolė. Vyresni berniukai ją nuolat stengėsi užspeisti rūbinėje ar aidžių koridorių pakampėse.

Sykį Izidorius matė ją nuogą.

Vėlią rudens pavakarę su Černium užsirioglino ant statybininkų paliktų kopėčių ir pro siaurą, aprasojusį, tačiau pačiame viršuje baltai neuždažytą lango ruoželį išpūtę akis spoksojo į duše besimaudančias vyresnių klasių mergaites.

Abiejų akys krypo į Moniką. Ji vienintelė atrodė visiškai subrendusi, todėl nespygavo kaip kitos, tarsi skulptūra stovėjo po dušu, išdidžiai iškėlusi tamsiaplaukę galvą.

Visos putlios Monikos grožybės buvo atsuktos tiesiai į langą.

Izidoriui net pasirodė, kad ji žino, jog kažkas stebi ją pro stiklo ruoželį. Žino ir vaidina įžūliai abejingą.

Ilgam įstrigo didelės, strazdanotos Monikos krūtys. Paskui slapčia masturbuodamasis dvokiančiame tualete Izidorius vien jas ir regėjo. Buvo tikras, kad ir Černius kur nors smaukydamas varpą mato lygiai tą patį atmintin įsirėžusį vaizdą.

Beje, Izidoriaus žmona, su kuria jis taip trumpai gyveno, išore nė kiek nepriminė Monikos, tačiau po skyrybų Izidorius sykiais su karčia šypsena pagalvodavo, kad ir žmoną jis, matyt, rinkosi turėdamas prieš akis tas pro lango ruoželį regėtas strazdanotas krūtis.

– Monika, – nuoširdžiai nustebo Izidoriaus, – ką čia veiki?

Mergina nesumišo.

– Medžioju, Dziduk, argi nematai?

– Tokiu metu?

– Šiąnakt miestas nemiega, ruošiasi karnavalui.

Ir skubiai patikslino:

– Bet tu nemanyk, aš turiu vyrą!

– Kur jis?

– Dirba. Vyresnysis barmenas. Deja, visiškai laimei vienam kito mums nepakanka.

Žodį „barmenas“ ji kirčiavo pirmame skiemenyje.

– Su auskaru ausy? O sakei, kad čia nėra jokio viešbučio.

– Argi tai viešbutis. Gertrūdos landynė, ir tiek.

– Tavo vyras tarnavo povandeniniam laive?

– Aha, storaširkių amerikonų nuskandintam. Šaltojo karo auka. Juokauju, – paniekinamai mostelėjo plaštaka. – Jis net plaukti nemoka. Šiaip tai jis dirba samdomu žudiku arba vilkolakiu, bet retsykiais uždarbiauja pilstydamas kvailiams visokį *brudą*.

– Vilkolakiu? – Izidorius pamanė nenugirdęs.

– Aha.

Tąjį „aha“ ji ištarė taip paprastai, kad buvo neaišku – tai aukščiausio lygio aktorystė ar nuoširdūs idiotės paistalai.

– Ir jis tau leidžia stovėti čia vienai, ir dar naktį...

– Bormanas pats mane čia pastatė.

– Bormanas? Ką tik sakei – barmenas.

– Bormanas, bocmanas, barmenas – visi jūs vienodi, – šiek tiek nepatenkinta atšovė Monika. – Tai eisi su manim?

Netikėtai iš tamsos išniro dvi figūros. Jos artėjo tyliai šne-

kučiuodamos, įtraukusios galvas į stačias apsiaustų apykakles. Tėvą Kazimierą Izidorius pažino iš karto, antrojo veidas buvo plačios skrybėlės šešėlyje, bet jo eigasties Izidorius nebūtų supainiojęs su jokia kita, – be abejo, tai buvo Žiuvi.

Jaunasis švedas nė nežvilgtelėjo Izidoriaus ir Monikos pusėn, praslydo pro juos tartum šešėlis, tačiau mažasis vienuolis apsimetė be galo nustebęs.

– Šalva? Maniau, tu seniai miegi, – ir pridengęs delnu burną, puse lūpų sukuždėjo: – Sek paskui mus. Tik be palydovės.

Tada atsisuko į Moniką.

– Nemiga kamuoja, plaštakėle?

– Čiuožk, čiuožk iš čia, – šiurkščiai atrėžė Monika.

– Visos moterys būtų neatremiamai žavios, – sumurkė tėvas Kazimieras, – jeigu jų grožiui nekliudytų nosys.

Patenkintas sukrizeno ir, jau tipendamas paskui tolstantį Žiuvi, mestelėjo per petį:

– Kita vertus, be nosių jos būtų dar bjauresnės.

– Pats tu sifilitikas! – pavymui šūktelėjo Monika.

– Tu jį pažįsti?

– Žinoma. Dvokiantis homikas. Ilgaskverniai visi homikai.

– O aną?

– Čia visi vieni kitus pažįsta.

– Kas tas kitas?

– Sušiktas *nigeris*. Sapnų cenzorius. Atitiko kirvis kotą.

– Kuo jis užsiima?

– Sako, kad kontroliuoja sapnus. Vienus iškerpa, kitus palieka, gal kai ką ir įklijuoja, nesuprasi...

Vienuolis ir Žiuvi jau buvo kitame aikštės gale.

– Nepyk, Monika, – sumurmėjo Izidorius ir patekom pasileido vytis tolstančias figūras.

(10)

Spėjęs pamatyti, kad Žiuvi ir tėvas Kazimieras išnyko tamsioje apgriuvusio pastato angoje, Izidorius ir pats smuko į ją.

Kelias minutes slinko apgraibomis. Paskui susiprotėjo pasišviesti žiebtuvėliu; virpčiojančioje švieselėje perėjo aukštą pastoliais apkarstytą salę; ji baigėsi žemyn smingančiais laiptais. Apačioje užtiko nedidelį žibintą. Požemis priminė belangį koridorių, jo grindų grioveliu tekėjo prarūgusiais riebalais ir žibalu dvokiančios srutos. Staiga priešais išvydo atsiiriant žiurkių būrelį. Izidorius prisišliejo prie sienos ir sustingo. Žiurkės praplaukė pro šalį. Nugara užčiuopė kažkokią iškyšą. Pailga durų rankena. Spustelėjo ją ir atsidūrė keistai išsigaubusios šviesos patalpoje.

Melsvo marmuro sienos, žemos pertvarėlės, apvalios storos kolonos, maloniai šnerves kutenantis švaraus vandens garų, beržinių vantų ir kažkokių aliejų kvapas.

Tai buvo pirtis.

Ligi juosmens paniręs į tirštus garus, Izidorius slinko marmuru išklota patalpa, pertvarėlėmis suskirstyta į dešimtis atskirų baseinų, mineralinio vandens fontanėlių, masažo kambarių, atokvėpio salyčių su suolais ir staliukais; prie jų sėdėjo nuogi vyrai ir moterys, kai kurie kažką gurkšnojo ir pusbalsiu šnekučiavosi.

Iš pirmo žvilgsnio galėjai pamanyti, kad iš tirštų garų styro vyrų ir moterų paminkliniai biustai.

(11)

Dešinėje du vyrai žaidė šachmatais. Tiksliau pasakius, Izidorius nujautė, kad jie turėtų žaisti šachmatais, nes abiejų akys buvo nudelbtos žemyn, tikriausiai į šachmatų lentą.

– Ak jūs šitaip?! – mąsliai pasikasęs smakrą sumurkė aukštesnis vyras.

– Šitaip, šitaip... – dar mąsliau suvogravo žemesnysis.

– Tada aš jums feliniu...

– Tarkovskiu per jūsų felinį, tarkovskiu!

– O mes va kaip – užtversime kelią mažuoju čarliu.

Abu vyrai priminė senosios Romos patricijus.

– Tada mes atakuosime jūsų flangą, vadovaujami šimtininko pimpio, – sukikeno žemesnysis, žnaibydamas savo ausies lezgelį.

– Pimpis seniai muštas! Kabo ant pliauskos iškištu liežuviu!

– Tai mažoras barabas su iškištu, o pimpis laukia triumfo valandos klešnių kamputy.

– Jūs klystate! Kabo, seniai kabo!

– Oi, atleiskite, garbusis Poncijau... Tai netikša! Kaip aš galėjau šitaip apsižioplinti – iš tiesų kabo...

– Pasitaiko...

Izidorius slinko pasieniu toliau. Artimiausioje nišoje išvydo ant gultų išsidrėbusį nutukusį romėną ir nediduką, trilinkai susirietusį tamsiaodį, tikrą kaulų rinkinį; jis dėliojo dėles ant plaukuoto tešliaus pilvo.

– Matai, ką ta siurbėlė išdarinėja?! – mostelėjęs galva garų pusėn, suaimanavo romėnas.

– *Hirudo medicinales**? – apatiškai burbtelėjo kaulų rinkinys.

– Kokia ten *medicinales*... Gal man nusižudyti?

– *Honeste natos non decet male vivere***.

– Mažu ir teisybę sakai, maure... Savižudybė – vien savo valios sunaikinimas. Nusižudęs tiesiog neturėsiu kuo vaduotis iš pomirtinių bėdų...

* Medicininė dėlė (*lot.*).

** Garbingos kilmės žmonėms nedera netinkamai gyventi (*lot.*).

Toje pusėje, kurion mostelėjo storulis, Izidorius pastebėjo būrelį plikai nusiskutusių mongolų. Susiėmę rankomis jie ėjo rateliu aplink nuogą ant grindų tįsančią moterį; ūmai pagal kažkokį vien jiems suprantamą ženklą kuris nors spjaudavo į jos praskėstą tarpkojį, ir jeigu pataikydavo į vaginą, visi imdavo pašėlusiai kvatotis, o moteris isteriškai kūkčiojo ir raitėsi iš pasitenkinimo.

Kažkas kepštelėjo Izidoriaus alkūnę. Išsišiepęs bekojis luošys ant lentos su guoliniais ratukais. Ordinais ir medaliais apkarstyta krūtinė.

– Va čia tai boba! O visos kitos – meilė, meilė... – suinkštė ir vėl džiugiai nuriedėjo prie skustagalvių būrelio.

Dar už dešimties žingsnių prie kortų staliuko raudonąjį vyną gurkšnojo kelios pusamžės matronos.

– Pamatė – ir visam gyvenimui! – ramiai dėstė skaisčia želmenų spalva dažytų plaukų savininkė. – Kad nors būtų į ką žiūrėti – tešla, medūza! O jis – ne! Užsimerkiu, sako, ir matau tokią kaip anąsyk, nenoriu kitos, sako...

– Bet šeima, vaikai...

– Negaliu, girdi, atsikratyti tų strazdanotų bumbulų vaizdo, neužmiegu naktimis, vartausi, sako, nuo šono ant šono sukryžiavęs kojas...

– O atrodo tokia darni šeima...

– Vesti atseit buvo gėda, bet užmiršt neišgaliu, ir gana.

Trečioji moteris, jauniausioji, į pašnekesį nesikišo, primerkusi kairę akį nuobodžiaudama žvelgė į rankoje laikomą taurę. Tarpais ji prasižiodavo, liežuviu paveželiodavo per dantenas ir juslingai gurktelėjusi nurydavo burnoje susikaupusias seiles.

Staiga Izidorius pajuto ant peties ranką.

– Seneka sveikina mieląjį Izidorių, – išgirdo pakilų baritoną. – Daryk taip, kantrusis atspalvių kerėtojau: atsikovok save ir taupyk bei saugok laiką, kurį iš tavęs pagrobdavo arba kuris pats pranykdavo. Bet taip elkis tiktai išėjęs iš dieviškosios termos, nes joje negalioja netgi laiko dėsniai. Tad nesuk galvos dėl smulkmenų, prisėsk prie mūsų, nepasididžiuok. Tik derėtų nusirengti, tokia tvarka, tokia jau čia tvarka...

Izidorius nesipriešindamas nusirengė, nors jo paties nuogumas jį truputėlį trikdė.

Tuo metu ketveriukė išsidalijo kortas.

– Ar jums neatrodo, garbusis Lucijau, kad mūsų šalyje trūksta politikų asmenybių? – želmenų spalvos plaukų savininkė kreipėsi į ką tik pasirodžiusį vyriškį. – Seime, vyriausybėje, komisijose, net teismuose – vieni menkystos! Kas koziriai? – pasiteiravo.

– Būgnai, – sumurkė juslingoji seilių rijikė.

– Būgnai... Apie ką aš čia? Tiesa, menkystos. O žiūrėkite, kaip jie įsikūrę! Žinote tikrąsias mūsų išrinktųjų valdas? Štai vien kovos su nusikalstamumu komiteto kai kurių narių adresai: Pradžios 4, 9, Skaičių 25, 8, Mato 2, 16, Jono 19, 18... O pasižvalgykime po senamiestį, po prestižinę Kunigų gatvę – dvidešimtajame name nuo dešimto iki dvidešimt pirmo aukšto brangiausius apartamentus privatizavo – kas? Ogi bažnyčios švietalai ir tautos palaimintieji!

– Ne visi, ne visi tokie, – taikiai paprieštaravo vyriškis, pavadintas garbiuoju Lucijum. – Gyvename demokratinėje visuomenėje.

– Visi iki vieno!

– Vertybės mirė, tegyvuoja interesai? – perklausė seilių rijikė. – O Jo Ekscelencija Kazašas?

– Apie jį – arba blogai, arba žiauriai! Tad jums, garbusis, konfidencialiai leidus, aš pasakysiu: jis yra *toks* labiau už visus! Žinote, kaip jis didina savo partijos šalininkų skaičių? Ieškodamas nulių, tiktai nulių!

– Na, nesakykit, nesakykit, žavioji mano matematike... Juk mūsų konstitucijoj parašyta, kad šviesos greitis visada didesnis už tamsos greitį...

– O, jūs tiesiog akyse virstate salonų liūtu...

Pasinaudojęs tuo, kad kortuotojai jį pamiršo, Izidorius kaip ungurys nuslydo nuo suoliuko ir nėrė į tirštą garų kamuolį.

(13)

Ant pelėsių ornamentais išmargintos sienos kabėjo melsvas frotinis chalatas. Izidorius paskubomis jį apsivilko. Koridoriaus gale išgirdo kažkokį aidesį. Patraukė jo pusėn. Netrukus atsidūrė gimnastikos salėje. Nė kiek nenustebo, išvydęs joje tėvą Kazimierą, šis, priklaupęs ant vieno kelio prieš aukštą, gražiai nuaugusią moterį, užsispyrusiai iš jos kažko reikalavo.

– Kur jau čia man, vargo pelei, klipatų klipatėlei! Ir vis dėlto degu geismu pamatyti dar kartą! Ne, ne, neprieštaraukite, maldauju, tik vieną kartą!

Moteris gūžtelėjo pečiais. Tik dabar Izidorius ją pažino – tai buvo ta pati akloji baro dainininkė. Ant gimnastikos suoliuko raudonavo jos skarelė.

Netarusi nė žodžio moteris įsibėgėjo, energingai atsispyrė kaire koja prie pat durų, kur stovėjo Izidorius, pašoko į orą ir kiek galima aukščiau ant sienos kreidele brūkštelėjo raudoną liniją.

– Fantastika! – šūktelėjo tėvas Kazimieras. – Nepakartoja-

ma! Matai, Izidoriau, niekas pasaulyje nesugeba taip galingai pašokti kaip ši nuostabi būtybė. Šimtą metų žinau šitai, bet vis negaliu atsigėrėti. Praėjusiame čempionate tarp dvylikos varžovių ji buvo trylikta. Kur žiūrėjo teisėjai! – staiga pasipiktino. – Juk yra ir daugiau skaičių!

Aistringai urgzdamas iš moters rankų jis paėmė kreidelę, įsibėgėjo, tačiau vienuolio šuolis buvo apgailėtinas, o jo brūkšnys raudonavo beveik per tris sprindžius žemiau moters pažymėto.

Izidorius atlaidžiai nusišypsojo.

– Nėra ko vaipytis! – supyko tėvas Kazimieras. – Pabandyk pats!

– Kur Žiuvi? – tyliai paklausė Izidorius.

– Trys *czaniai* medvilnės, o upėtakis – Torget aikštėje, – akimoju atrėžė dominikonas ir įbruko Izidoriui į ranką kreidelę.

(14)

Kad nurungs vienuolį, Šalva neabejojo. Dėl pergalės prieš akląją nebuvo tikras. Be to, jautėsi šiek tiek dviprasmiškai – nors buvo akivaizdu, jog moteris nieko nemato, vis dėlto Izidorius gėdijosi, kad pašokus iš po chalato skvernų nepasimatytų nuogi paslėpsniai.

Moteris ir tėvas Kazimieras pasitraukė į šalį, užleisdami jam vietą. Izidorius susiveržė chalato dirželį, timptelėjo žemyn skvernus ir įsibėgėjęs atsispyrė nuo grindų.

Šuolis pavyko geriau nei tikėjosi – tarytum pirštu baksteltas balionėlis jis lengvai pakilo į orą ir – o stebuklas! – sustingo beveik palubėje. Tada šiek tiek pasisuko, dešine ranka įsikibo į gimnastikos sienelę, o kaire pabandė taukštelti į lubas. Bet to padaryti nepavyko, mat dešinė šlaunis prie medinio sienelės skersinio buvo prispaudusi chalato skverną; medžia-

ga įsitempė ir trukdė pasiekti lubas. Tarp kairės rankos pirštų ir lubų buvo likę vos keli centimetrai. Būčiau nuogas – pasiekčiau, su apmaudu pagalvojo Izidorius, tačiau taukštelti į lubas antrą sykį nebandė – judesių perviršis būtų sugadinęs visą skrydžio įspūdį. Todėl nė nesistengdamas atpalaiduoti prispausto skverno vertikaliąja sienelės kraštine elegantiškai nučiuožė žemyn.

Raumenys buvo lengvi, spyruokliuojantys, valandėlę Izidorius jautėsi turįs beveik tobulą kūną.

– Čiūs! – maloniai šypsodamasi, bet žvelgdama jam pro petį ištiesė ranką moteris.

– Čiūs, – atsakė Izidorius, sportiškai sukirsdamas jai per delną.

– Taigi jis su chalatu! – nuskaustu balsu spygtelėjo tėvas Kazimieras.

Izidorius į dominikono protestą nekreipė dėmesio. Į žydrą vandentiekio kriauklę įkėlė kairę koją ir ėmė ją plauti.

Dešinės neplovė, nutarė koridoriuje pasidairyti jai skirtos kriauklės.

(15)

Kuo toliau, tuo akivaizdžiau koridorius priminė apleistą kanalizacijos požemį, priaugusį kaži kokių bespalvių grybų. Ant grindų vėl pasirodė srutų balos. Tarp jų raudonavo žiurkių apgraužtos vėžio žnyplės. Teisingiau, tai, kas iš jų buvo likę.

Vadinasi, tėvo Kazimiero jau būta ir čia.

Pamatė dar vienerias duris. Jos buvo tarsi nulietos iš bronzos, jų forma priminė gudriai prisimerkusio vaiko veidą.

Pravėrė jas, tikėdamasis grįžti pirtin, nes kūnas jau buvo pradėjęs dengtis žąsies oda. Tačiau patalpa, į kurią pateko, buvo ne pirtis, o nedidukė koplyčia.

Priešais miniatiūrinį altorėlį degė septynios žvakės, ant sienos – Išganytojo vietoje – kabojo moters portretas. Iš paveikslo į Izidorių žvelgė išdidi ir valdinga moteris. Iš pradžių ji lyg ir priminė Nepažįstamąją, kurią regėjo prausykloje. Vis dėlto iš koplytėlės paveikslo žvelgianti moteris buvo labiau panaši į ponią Gertrūdą, mįslingojo viešbučio šeimininkę. Tik gerokai jaunesnę. Tie patys grakščiai išlenkti antakiai, tos pačios aplinką tiriančios ir sykiu ją niekinančios akys. Portretas buvo nutapytas Gustavo Klimto maniera ir, matyt, imitavo jo „Ponią su skrybėle ir plunksnų boa“. Tik koplyčios paveikslo moters plaukai buvo ne papurę, o tartum sušalę į plonytes rusvų ledukų adatėles ir vietom aplūžinėję.

Šalia portreto kabojo kažkokie keisti įrankiai – sraigtai, replės, virbai, kaiščiai, tačiau Izidorius nesuprato jų paskirties; po jais ant grindų stovėjo penki didoki stiklo indai. Priėjęs arčiau pamatė, kad indai prigrūsti plaukų. Jie buvo įvairiausių atspalvių atspalvėlių, tačiau labai ilgi.

Ant kiekvieno indo sienelės baltais aliejiniais dažais, sakytum, neįgudusia ranka buvo pakeverzota: „Šv. Magdalietės plaukai“. Netoliese gulėjo sudūlėjusi virvė, ant jos – jau matyta geležimi kaustyta knyga „Forma futuri“. Po galais, pagalvojo Izidorius, negi tai jų šventraštis, kad gali jį rasti ne tik koplytėlėje, bet ir viešbučio kambariuose?

Netikėtai pasigirdo tylus vargonų gausmas. Dieviškai didinga Bacho fuga skverbėsi, liejosi pro koridoriaus duris; iš pasitenkinimo Izidorius net užsimerkė, bet jau po minutės kūnas ėmė nežymiai vibruoti – tarsi jo oda, raumenys ir kaulai būtų pradėję be skausmo sūkuriuoti, irti ir skaidytis.

Neregimi vamzdžiai gaudė vis garsiau, vis negailestingiau, jam net pasirodė, jog paveikslo moteris kilstelėjo antakius, nustebinta akordų galybės.

Ir iš tiesų – netrukus vargonų gausmas tapo sunkiai pakeliamas. Staiga juos ėmė permušinėti Bethoveno Penktosios pirmieji akordai. Nuo galingos vibracijos suaižėjo stiklinės indų sienelės, atrodė, dar valandėlė, ir iš jų ims veržtis plaukai, kibirkščiuodami ir šnypšdami rangytis Izidoriui aplink kojas...

Dusliai driokstelėjo ir įskilo siena. Pro pailgą plyšį, atsivėrusį po portretu, plykstelėjo šviesos srautas.

Trauktis nebuvo kur.

Delnais užspaudęs ausis, Izidorius metėsi atsivėrusios kiaurymės link.

(16)

Mirksnį apspango nuo ryškios vidurdienio šviesos.

Greitai susiorientavo: šviežiai nušienauta raudonų dobiliukų pieva, smėlio takas, tolėliau – neaukšta kalvelė, o prie jos – akinamai blizgantis tvenkinys.

Kryptis buvo aiški. Priėjęs tvenkinį, priklaupė ant nupjautos žolės plako. Tačiau vietoj savo veido atspindžio išvydo vaizdą, kuris surakino žandikaulius: auksu tviskantis šimtakojis spjaudė raudonais žirneliais, primenančiais šviežią kraują. Vanduo aplink šimtakojį ėmė putote putoti.

Izidorius iš netikėtumo užsimerkė.

Pravėręs vokus, šimtakojo vietoje išvydo kaži kokią raguotą pabaisą su vienintele įstriža akimi pilvo vietoje.

Jis vėl užsimerkė.

Žvilgtelėjęs į tvenkinį trečią kartą, pastebėjo vienarankį jaunuolį, ant kurio kaklo pūpsojo ne galva, o geltonas narcizo žiedas.

Po minutėlės tvenkinys atspindėjo jau vien ištįsusį Izidoriaus veidą ir žydrą dangų.

Tokį skaisčiai žydrą, kad į jį buvo neramu žiūrėti.

Atsargiai dairydamasis patraukė takiuku tolyn. Už kalvelės blykstelėjo upė. Per sprindį virš jos kabojo juosvaauksė saulė. Dar po kelių žingsnių išgirdo krūmokšniuose kažką lyg ir dūsaujant, lyg ir pliaukšint delnais. Praskleidęs karklo šakas išvydo žmogų ir šalia jo dūzgiantį juodą stulpą.

Žmogus stovėjo plačiai išsižergęs ir talžė save per veidą. Tai jis darė su dideliu pasitenkinimu, kone pasišventimu.

– Žiūrėkite, kaip jie mane myli!

Izidorius pažino *Kekšiuką*. Be abejo, tai buvo tas pats traukinyje sutiktas spuoguotis, skolinęsis iš akiniuočio peilį.

Palaimos sklidina šypsena *Kekšiukas* daužė į skruostus ir rankas įsisiurbusių uodų tumulus.

– Ak, kaip jie mane myli!

– Kodėl myli, žmogau? – neištvėrė Izidorius.

– Todėl. Juk jumis jie nesidomi. Žvelkite į pasaulį filosofiškai.

Iš tiesų uodai Izidoriaus kažkodėl nelietė, bet jis nesuprato, kuo čia dėta filosofija.

O *Kekšiukas* traiškė uodus dešimtimis. Tai jis darė oriai, su gurmano pasimėgavimu. Jaunuolio rankos ir veidas buvo nežmoniškai sutinę, jį visą niežėjo.

Staiga Izidorius pajuto, kad žvilgsnis vėl įgyja galią prasiskverbti kiaurai drabužius. Nustėro: po *Kekšiuko* palaidine styrojo dvi smailos paauglіškos krūtys.

– Liaukis pagaliau! – suspiegė Šalva, iš visų jėgų trinktelėdamas sau į pakaušį.

Pats nesuprato, kam taikė tuos žodžius – savo galvai, gimdančiai iškreiptas vizijas, ar uodus traiškančiai būtybei, – jos subjaurotas veidas jau ėmė kelti pasišlykštėjimą.

Akimoju *Kekšiukas* nustojo mosavęs rankomis, išdidžiai atlošė galvą ir suspigo:

– Jūs kaip norite, bet aš esu dvasinė būtybė!

Ir nukrypavo paupiu, vizgindamas sėdmenimis.

Lygiai kaip traukinyje.

Tik šįsyk lydimas baisingo uodų stulpo.

(18)

Iš tolo Izidoriui pasirodė, kad ant pakrantės gluosnių kaži kas lyg ir kruta.

Pasuko medžių link.

Ir tikrai – po gluosnių svyruoklių šakomis raitėsi tuzinas vyrų, pakabintų ant ilgų guminių petnešų. Jie tartum vabalai maskatavo kojomis, bet nė vienas neįstengė pasiekti nei artimiausios šakos, nei žemės.

Medžių kamienai buvo apkibę didelėmis durpių rusvumo sraigėmis.

Prie upės tupėjo ta pati moteris, apsigobusi ryškiai raudona skarele. Neregė prausė nedidukei mergaitei veidą. Šalimais stovėjo drobe uždengta pintinė. Upe tekėjo ne vanduo, o tingiai kunkuliuojanti melsvasidabrė masė.

– Taip, taip, – netikėtai prabilo moteris, – jūsų giminės sperma.

– O varge, ką jūs darote! – sukuždėjo Izidorius, žvelgdamas į gličia koše nuteptą mergaitės veidą.

Moteris, regis, tik ir laukė šio klausimo. Kerinčiai nusišypsojusi, atkišo Izidoriui gleivėm aplipusį smilių ir tuo pačiu prikimusiu, bet nuostabiai melodingu balsu išdainavo:

– Drugelio kar-ka-liu-ukai. Tikras dže-emas.

– Noriu džemo! – ėmė zirzti mažoji, bet moteris pati nulaižė pirštą.

– Nebūk įkyri, – sudraudė mergaitę. – Didelis turėjo būti drugelio kazašas, – tęsė pakėlusi medaus spalvos akis į Izi-

dorių, – kad tokį dunojėlį riebių karkaliukų privarvino, – dar kartą aplaižė savo pirštų galiukus. – Kažin, ar gyveno kada tokia moteris, kuriai dieviškai sekėsi paleistuvauti? Atsigulti bet kur, bet kada, su bet kuo. Naiviai, be mažiausios savigraužos, juo labiau be saviniekos, su labdaros jausmu plačioje kaip okeanas širdyje. Ką jai likimas turėjo padovanoti? Grakščiai išlenktus antakius, goslią burnelę, juodą skrybėlaitę? O gal paprasčiausią malonę laiku numirti, nesulaukus sunkios senatvės?

Ji pakėlė drobės kraštelį, iš pintinės ištraukė dar aklą kačiuką. Kaire ranka panardino jį į spermos upę ir tarsi antis suturškė pro nosį:

– Bul, bul, bul...

Tada atsigręžė į Izidorių.

– O vyras? Ar galėjo gyventi toks vyras?

– Nežinau, – atsakė Izidorius ir balažin kodėl susigriebė: – Turbūt *Kekšiukas*?

Jo atmintyje blykstelėjo keistojo tvenkinio paviršius.

– Mačiau šimtakojį, vienakį velnią ir luošį narcizo veidu.

– Vadinasi, buvai prie veidrodinio tvenkinio.

– Taip. Kur už kalvelės.

– Patekusieji čia trečią kartą pamato jame tris paskutinius savo gyvenimus. Na, ar patiko šios vietovės peizažas?

– Nepaprastai. Kaip ji vadinasi?

– *Terra incognita et beatifica*, – atsakė moteris ir nužvelgė padūmavusius tolius vaiskiu neregės žvilgsniu. – Nežinoma ir palaiminta žemė. Bet gali ją vadinti ir Kariotiškėmis, nes ji plyti prie pat Karioto. Vis dėlto šios žemės peizažas turi vieną trūkumą – iki šiolei jis neišmoko ilgėtis žmogaus akių.

(19)

Izidorius atsisėdo ant krantuko.

Jam iš tiesų čia buvo gera.

Moteris iš pintinės ištraukė kitą kačiuką – šis buvo apautas iš raudonų vilnonių siūlų megztomis kelnaitėmis, – priglaudė jį prie skruosto ir meiliai tarė:

– Miegosi sotus, murksi po Grįžulo ratais, po švysčiojančiomis kometų uodegėlėmis, apipiltas švelniausiais kvapais ir paukščių trelėmis, miegosi, gražuoliuk, oi miegosi, – ir panardino kačiuką į tirštą masę.

Jos šypsena buvo giedra ir kerinti. Izidorius akies krašteliu regėjo medžius, apkibusius sraigėmis, vyrus, kurie kabodami ant šakų bejėgiškai maskatavo kojomis, tačiau šią valandėlę nei jie, nei tasai aklų kačiukų skandinimas jam neatrodė atgrasus.

Nevalingai jis ištiesė ranką, jau beveik pajuto iš po skarelės išlindusias, maloniai delną dilginančias moters plaukų liepsneles, bet tuo metu už nugaros išgirdo sunkų šnopavimą.

(20)

– Nusivilk tą šlykštų chalatą!

Izidorių už rankos laikė nutvėręs Jorikas. Po pažastimi atlėpausis buvo pasikišęs špagatu perrištus Izidoriaus drabužius.

– Sakau – persivilk! Kuo greičiau nešam subines iš šios drakonidės! Gal nori kabėti ant šakų kaip anie? O, aš ją pažįstu! Iš tų apžavų retas išsprūsta!

Ir panosėje tarsi sau burbtelėjo:

– Ot lempa...

– Kokia dar lempa? – Izidorius vėl atsigręžė į moterį medaus spalvos akimis.

– Ne lempa, o *bliamba*!

– Ji skandina kačiukus...

– Ne tavo reikalas. Be to, tai ne kačiukai. Sielų embrionai. Ji juos išverčia ir išplauna.

– Sperma?

– O kuo kitu, jeigu ne sperma? – nuoširdžiai nusistebėjo Jorikas. – Nešvarią patirtį reikia išplauti. Tada sielas galima panaudoti iš naujo. Greičiau persivilk!

Izidorius skubiai išsinėrė iš chalato ir apsivilko savo drabužius.

(21)

Pro siaurą angą rangydamasis atgal į požemį Jorikas sukuždėjo:

– Be reikalo nusiplovei tik vieną koją. Dabar teks karštai melstis. Prašyk Atpirkėjo, kad padėtų išsigauti iš šios dvokiančios skylės. Pažadėk jam tris grūdelius, ne daugiau.

Jorikas, laikydamas Izidorių už alkūnės, atsargiai uosdamas orą ir retsykiais kyšteldamas liežuvį, skubiai žingsniavo tamsiu betono nuolaužų pribarstytu koridoriumi. Izidorius nustebo, kad kyšteltas Joriko liežuvis švyti tamsoje ir rodo jiems kelią.

– Ir tu kada nors išmoksi taip pasišviesti, – pakuždom ištarė Jorikas, o kai koridorius ėmė platėti, atsiduso: – Atrodo, išleis...

– Kodėl tik tris grūdelius? – stengdamasis neatsilikti paklausė Izidorius.

– Todėl, kad Dievui kiekybė nesvarbu. Po to, kai vienas uolus katalikas persistengė, aš visiems patariu žadėti ne daugiau kaip tris grūdelius.

– Persistengė?

– Ir dar kaip. Buvo velniškai išsigandęs. Mat niekaip nesu-

gebėjo nuspręsti, kada daro didesnę nuodėmę – kai nuseka paskui netikrą pranašą ar kai suabejoja ir neseka paskui tikrąjį. Už teisingą patarimą pažadėjo visiems laikams atsisakyti to, ką jo širdis laiko brangiausiu. O kitą dieną suprato, jog tai ir yra Atpirkėjas.

– Ir atsisakė?

– O kaip tu manai?

Izidorius nieko nemanė.

(22)

Išsmukus laukan ėmė raibti akys. Pliekste plieskė ne tik aikštę juosiantys žibintai, bet ir visų namų langai.

Prie apsnigto fontano stovėjo išblukusiais skarmalais apsimuturiavęs beveidis rylininkas ir kantriai suko keturkampės dėžės rankeną. Po aikštę tarsi dūmelis vinguriavo monotoniška, jauki melodija.

Kitame aikštės gale pasirodė rogės, traukiamos lieso kuino, į jo karčius buvo įpinti balionai, sidabru žvilgantys popierėliai ir varpeliai. Įsirausęs į šiaudus ir senus priplėkusius skudurus, rogėse sėdėjo savo kuino vertas kumpanosis žmogėnas ir bejausmiu balsu retsykiais šūkteldavo:

– Handel, handel! Popierius, skudurai, kaulai, virvės! Handel, handel! Virvės, kaulai, skudurai, popierius...

Pro gretimo namo duris išlindo susivėlusi berniūkščio plaukų kupeta.

– Generolas Virvė atvažiavo! Generolas Virvė!

(23)

Po valandėlės pro visas duris pabiro vaikai. Jie lėkė spygaudami, krykšdami, ir kiekvienas ką nors nešė glėbyje.

Rogės bemat buvo apspistos iš visų pusių. Mergaitės ne-

kantraudamos kišo savo turtą Generolui Virvei, berniukai glostė garuojančio kuinelio šonus, vyresnieji ir apsukriausieji, spėjusieji atiduoti savo ryšulius, apžiūrinėjo iš žmogėno gautas dovanas – medinius vėjo malūnėlius, balionus, degtukų dėžutes, kaspinus, popierinius drugelius, sąsiuvinius, pieštukus, dantų krapštukų rinkinėlius, molines švilpynes...

Šalia rylininko stovinti liesa mergaitė rankose laikė trilitrinį stiklainį, o jame tupėjo smėlio spalvos žiurkėnas! „Peliukas, peliukas...“ – susižavėję kuždėjo vaikai, o mergaitė glaudė stiklainį prie krūtinėlės ir kartojo: „Pliukas... pliukas...“

Ši papurgalvių pribarstyta aikštė, šis džiugus viduržiemio šurmulys buvo tartum visai iš kito pasaulio, tikras kontrastas tam, ką Šalva regėjo vos prieš dešimtį minučių. Štai net Jorikas, frotinį Izidoriaus chalatą išmainęs į geltoną švilpiantį balionėlį, vaikščiojo tarp klegančių vaikų ir tarsi pagautas nenusakomo įkvėpimo pakiliu balsu skelbė apsnigtai aikštei:

– Jeigu aš, pusiau lietuvis, pusiau didžiojo Šekspyro palikuonis, o tiesiai šviesiai – senas šios ašarų pakalnės žydas, jeigu aš leisgyvis gulėčiau mirties patale, bet ant mano krūtinės švelniai nelyg dangaus mana nusileistų žydras tolumų drugelis ir lieptų palikti paskutinį priesaką vienatiniam savo vaikui, aš jam nesistengčiau aiškinti, kad šis pasaulis yra daug sudėtingesnis nei mums atrodo, ir daug paprastesnis nei mes įsivaizduojame, – ne, ne, ne, mielieji, artimieji mano! – netgi negimusiam savo vaikui aš priminčiau pačią seniausią visų pasaulių tiesą: vienintelis kelias po šiuo dangumi, sakyčiau aš jam, yra dorumo kelias; na ir kas, kad dorumas yra tikri spąstai, vis dėlto jis yra ir kilniausias tarnystės Dievui būdas, ir tebūnie šitie mano žodžiai vienintelė vertybė, kurią tau, mano vaike, galiu palikti, nes visa, kas užgyventa iššvaistant dorumą, tėra tiktai degtuko plykstelėjimas vėtroje...

Tardamas paskutinius žodžius, Jorikas paleido geltonąjį balioną iš rankų, ir tasai švilpdamas, juokingai kraipydamasis į šalis kilo vis aukščiau ir aukščiau.

Klegantys vaikai nekreipė į Joriko monologą jokio dėmesio.

Apšepusiais jo skruostais tekėjo ašaros.

– Gerai, kad jie nesiklauso, – drėgnu žvilgsniu lydėdamas danguje tirpstantį balioną sukuždėjo Jorikas. – Neturėčiau kur akių dėti.

Po valandėlės Generolas Virvė pakėlė botagą.

– No, Ahasferai! No, padla, jetytararai!

(24)

Vaikų klegėjimas pritilo.

Prigesusiomis akimis jie nulydėjo vėl skimbčioti pradėjusį kuinelį. Šilti, ką tik ant sniego „iškepti" arkliamėšlio kupsteliai maloniai kuteno Izidoriaus uoslę.

Po kelių minučių aikštė ištuštėjo. Tik savo rylos rankeną sukantis skarmalius ir liesoji mergaitė su žiurkėnu stiklainyje dar stovėjo prie apsnigto fontano.

– Kodėl tu neini namo? – paklausė Izidorius.

– Tai mano duktė, – kažkodėl nuraudo Jorikas.

Tik dabar Izidorius atpažino, kad tai ta pati mergaitė, kurią matė prie upės.

Netoliese ėmė mušti bokšto laikrodis.

Tačiau dūžių Izidorius neskaičiavo.

(1)

Jorikas paėmė dukrytę už rankos.

– Jos vardas Zhuangzi, – pasakė.

– Zhuangzi? – pasitikslino Izidorius, išgirdęs senosios Kinijos filosofo vardą.

– Zhuangzi! – nušvito atlėpausis. – Bet tiktai šiandien. Nes karnavalas prasideda ir baigiasi.

Sningant milžiniškais ubago kąsniais, lydimi monotoniškos rylos melodijos trise pasuko plačiausia gatve. Mergaitė tipeno viduryje, prie krūtinės spausdama stiklainį su žiurkėnu. Jos akys buvo žydros ir traiškanotos.

– Jau vėlu, – tarė Izidorius, – ar ne metas jai miegoti?

– Kaip čia tau paaiškinus, – vėl nuraudo Jorikas. – Supranti, ji jau mirusi. Bet šiandien jai buvo suteikta malonė pasidžiaugti gyvųjų pasauliu. Kol nuvargs ir užmigs. Tada vėl turės grįžti atgal. Todėl tegu pabūna kuo ilgiau, va, ir žiurkėną gavo...

– Ne žiurkėną, o Nyčę, – patikslino mergaitė.

Izidorius nepatikliai pašnairavo į Joriką – tasai atlėpausis kartą jį jau prigavo.

– Kodėl Nyčę? – paklausė mergaitės traiškanotomis akimis.

– Todėl, kad jis poetas. Jausmų būtybė.

– Vien jausmų būtybės būna prasti poetai, – įsiterpė Jorikas. – Kaip vien proto būtybės – prasti mokslininkai.

– Taip. Bet aš galvoje turiu ne juos.

– O ką? – atsainiai pasiteiravo Izidorius, akių tinklainėje vis dar saugodamas saulės nutviekstą palaimintos vietovės peizažą.

– Ponią Gertrūdą. Ji visą savo iškalbą skiria gyvastingumui garbinti. Kas su ja nesutinka, tuos vadina nihilistais.

– Gal ji nelabai ir klysta, – tarė Jorikas. – Gyvastingumo neverta atsisakyti, jis turi daug energijos.

– Bet ar nusipelnė jis būti vadinamas absoliučiu gėriu ir tikrosios laimės priežastimi? – nenusileido Zhuangzi. – Aš linkusi pritarti *kito rato* idėjoms.

– Kokio *kito*? – šyptelėjo Izidorius į mergaitės išvedžiojimus. – Kilmingesnio? Labiau išprususio? O gal turtingesnio?

– Nekreipk dėmesio, – atsikrenkštė atlėpausis. – Kai grįžta, retas ją supranta. Bet dabar ji kalba apie Dantės ratus.

– Neprotinga niekinti vitalą, – toliau dėstė mažoji, – kaip energijos šaltinį. Bet jau visai kvaila užmerkti akis prieš kitas žmogiškosios esybės dalis. O ponia Gertrūda elgiasi kaip akla višta.

– Deja, taip, – žmogelis ėmė linksėti Šalvai, – visi Gertrūdos viešbučio svečiai privalo išklausyti jos paskaitą apie *libido* energiją. O moteriškos lyties viešnias ji verčia ligi paryčių dalyti žiedelį.

– Kaip dalyti?

– Na, žaisti žaidimą „Kale, kale, pas ką žiedas žydi".

– Ir Zhuangzi?

– Ne-a, – atsakė mergaitė, – vos gavusi kvietimą atvykti aš griežtai perspėjau ponią Gertrūdą, kad dabar išpažįstu tik Šri Aurobindo doktriną.

– Taip, taip, – su pasididžiavimu tarė Jorikas, – ji ten visus juos pažįsta!

– Ir ką toji doktrina skelbia?

– Tai, kas dieviška, fiziniame pasaulyje pasireiškia kaip grožis, minčių – kaip žinojimas, gyvastingumo – kaip jėga, dvasiniame – kaip meilė. Matote, kokia darna! Visi keturi stulpai – grožis, žinojimas, jėga ir meilė – savo vietose. O ponia Gert-

rūda užvasnojo ant vitalo laktos ir kudakuoja visiems, kad ant jos laikosi ne tik viešbutis, bet ir viskas, kas turi nors menkiausią gebėjimą alsuoti.

– Nepersūdyk, Zhuangzi, – atsargiai papriekaištavo Jorikas. – Kai šiuolaikinė moteris ima ginti savo erotines galias, tai galima vadinti natūralia reakcija. Krikščionybė iš tiesų pernelyg ilgai jas niekino.

– Neseniai, – įsiterpė Izidorius, – teko matyti nepaprastai juslingą ponios Gertrūdos portretą. Veikiau gal net ikoną.

– Kur? – žmogelis metė žaibišką žvilgsnį į Izidorių.

– Vienoje koplytėlėje, sakyčiau, ganėtinai keistoje...

Jorikas priglaudė pirštą prie lūpų ir nerūpestingai atsisuko į dukterį:

– Beje, Zhuangzi, mamą palikai prie upės?

– Prie upės. Plauna daržoves, – atsakė mergaitė ir nei iš šio, nei iš to pasiteiravo: – Tėveli, jeigu po uosiu prikritę beržo lapų, tai tas medis ąžuolas?

– Turbūt. Nors gali būti ir drebulė.

– Bet man taip nusibodo gulėti ant tų raudonų pagalvėlių...

– Teks pakentėti, dukruže. Atėjęs aš ką nors sugalvosiu, būtinai.

– Tik neužtruk per ilgai, – paprašė mergaitė. – Karnavalas, manau, Nyčei turėtų patikti.

– Priėjome.

Priešais tviskėjo laiptai, vedantys į milžiniškus ryškiai apšviestus rūmus.

(2)

Įžengęs į erdvią salę, pasieniuose Izidorius išvydo valgiais ir gėrimais nukrautus stalus, pusapvaliame balkone grojo prašmatnus šimto muzikantų orkestras. Šokio svaigulyje sukosi

kaukėmis veidus prisidengusios poros, salės pakraščiuose vartėsi neūžaugos ir pajacai, išsipuošusioms moterims ir merginoms iš delnų būrė čigonės, kažin ką šūkčiojo skardžiabalsiai juokdariai, kvapą gniaužiančius triukus demonstravo žvaigždėmis išsiuvinėtomis skraistėmis apsisiautę magai...

Karnavalo atmosfera buvo tokia šventiška, sklidina siausmo, muzikos, netikėtų atrakcijų ir laisvės, kad Izidorius akimoju pamiršo sugluminusį Joriko pokalbį su mažąja Zhuangzi ir visa siela atsidavė nuostabiosios šventės kerams. Išplėtęs akis jis žiūrėjo, kaip akrobatai krenta iš svaiginančio aukščio, visu svoriu žnekteli ant grindų parketo, nuščiuvusių žiūrovų akivaizdoje čia pat lengvai pašoka ir lyg niekur nieko ištirpsta minioje. Štai blyškiaveidis Pjero su sintetine ašara ant skruosto lenktu piratų peiliu ūmai nusirėžia ausį ir sviedžia ją Izidoriui po kojomis. Šis instinktyviai šokteli į šalį, vos nesuklumpa, ir tik pasigirdus bičiuliškam aplinkinių juokui pastebi, jog toji ausis guminė, o kraujas – tirštos erškėtuogių sultys, kurias tas pats Pjero dviprasmiškai urgzdamas jau laižo nuo „nupjautos“ savo ausies lezgelio...

Supratęs, jog buvo šauniai apmulkintas, Izidorius garsiai nusikvatojo, o po valandėlės išvydęs, kaip ugnimi spjaudanti pabaisa įsmeigė durklą į jaunos čigonaitės širdį, jau neišsigando, buvo tikras, kad tai dar vienas triukas – ir neapsiriko: auka tučtuojau vaikiškai suprunkštė, apkabino savo „žudiką“ per liemenį, ir juodu ištirpo šokančiųjų būryje.

Izidorius, žvelgdamas į šventiškai šurmuliuojančius vyrus ir moteris, visa esybe pajuto, jog šioje salėje galima tiktai stebėtis, tačiau nevalia ko nors bijoti, saugotis, juoba priimti šį šėlsmą už gryną pinigą.

(3)

Nelauktai persirengėlių minioje jo akys išskyrė siluetą, kurio seniai ilgėjosi, bet tikrai nesitikėjo čia sutikti – plačiai išskėtusi rankas iš salės gilumos prie Izidoriaus artėjo Elena, vilkinti kaštono kamieno atspalvio amazonės kostiumu, nusagstytu ryškiaspalviais žibukais.

– Mielasis, aš – nėščia! – čiauškėjo ji, drėgnomis lūpomis bučiuodama kairį jo skruostą.

Tik dabar Izidorius pastebėjo, kad Elenos pilvas gerokai atsikišęs.

– Nėščia? Kaip čia atsiradai?

– Juokauji? Visi šaligatviai pilni tavo delno atspaudų! – skardžiai nusikvatojo mergina.

Izidorius irgi norėjo nusijuokti, bet gebėjo tik sumekenti.

Elena grakščiai mostelėjo ranka virš minios. Pažvelgęs rodoma kryptimi Izidorius išvydo plakatą. Dideliausiomis raidėmis jame buvo pakeverzota:

Gyvenimas – laimingas sapnas!
VLKJS CK, KAZAŠ

Mažoji „l“ buvo taip suraityta, kad priminė „b“.

– Mielasis, kas tau?

Izidorius dar kartą pakėlė akis. Plakatas buvo dingęs.

– Ten buvo parašyta – Kazaš!

– Na, ir kas? Organizatoriai veikiausiai primena, kad netrukus prasidės svarbiausioji atrakcija.

(4)

Tačiau Izidorius nespėjo praverti burnos. Tai, kas jo laukė jau kitą akimirką, išmušė iš vėžių dar labiau. Tarp besišnekučiuo-

jančių, koketuojančių ar šokančių karnavalo dalyvių jis palengva ėmė skirti pažįstamus veidus. Štai tėvas Kazimieras prie kolonos kažką aiškina rausvą kaspinėlį ant kaklo ryšinčiam Žiuvi, netoliese vienas kito ranką laiko Černius ir Direktorė, pašėlusiam Sibelijaus valso sūkuryje sukasi Žmogus su dalge, per liemenį šiurkščiai apglėbęs Moniką, o ten, besijuokiančiame būrelyje, linksmai čiauška Rojus Ruduo su Joriku ir mažąja Zhuangzi...

Izidorius galėjo prisiekti, kad prie salės durų trumpai šmėkštelėjo ir Marijos Magdalietės liepsnojančių plaukų kupeta, bet po valandėlės tartum stabo ištiktas įbedė žvilgsnį į žilabarzdį kiną ir šalia jo stovintį jaunuolį.

O ne! – juk tai dieviškasis Vanas Fo ir ištikimas genialiojo tapytojo tarnas Linis! Izidorius nedrįso patikėti savo akimis, tačiau vaizduotėje tiek kartų buvo nutapęs senojo meistro portretą, kad šįsyk tikrai negalėjo apsirikti.

Svajonė, tikrovė ir sapnas pagaliau tarsi ėmė tekėti viena vaga.

(5)

Sulaikęs kvėpavimą Izidorius priėjo prie senojo kino.

– Didžiai gerbiamas Vanai Fo, – nudelbęs akis, bet tvirtu balsu prabilo Izidorius, – leiskite pareikšti, kad net drąsiausiose svajonėse nesitikėjau kada nors...

Daugiau ištarti nespėjo nė skiemens – Vanas Fo ūmai nusiplėšė kaukę. Po ja Izidorius išvydo kone isteriškai krizenantį tėvo Kazimiero veidą. Akies kraštelių pastebėjo, kad po Linio kauke žvilga bronzinis Žiuvi kaklas.

– Po perkūnais... – sulemeno Izidorius ir atatupstas pasitraukė į pasienį.

Nurijęs nuoskaudą, ėmė vaikštinėti nuo būrelio prie būre-

lio; vaikštinėjo atsargiai, stengdamasis likti nepastebėtas, kone pagūžomis, ir po dešimties minučių galėjo prisiekti, jog po Rojaus Rudens kauke slepiasi Žmogus su dalge, po Direktorės – viešbučio šeimininkė Gertrūda, po Elenos – Monika, po Černiaus – Jorikas, po Vano Fo – tėvas Kazimieras, po Linio – Žiuvi.

Negana to, Izidorius pastebėjo, kad buvo ir atvirkščiai! Žmogaus su dalge kaukė slėpė Rojų Rudenį, šeimininkės Gertrūdos – Direktorę, Monikos – Eleną, Joriko – Černių...

Petimi atsirėmė į storą koloną ir užsimerkė: o juk ir anie tikriausiai mano, kad ir jo, Izidoriaus, veidas ką nors slepia...

(6)

– Vario Imperatorius! Vėlei viskas kaip saulėtame Gotlande!

Rojaus Rudens baritonas. Šalia rašytojo – išsižergęs Žmogus su dalge, atkišęs priekin savo žiurkišką snukelį.

– Žiūrėk, tas mulatas, – tęsė Rojus, sekdamas akimis šokio sūkuryje su kažkokia dama besisukantį Žiuvi, – iš tiesų panašus į vaikišką žaisliuką!

Rojaus rankoje – stiklinė. Kone sklidina drumsto skysčio. Nors aplinkui zujo iščiustyti oficiantai su padėkliukais, siūlydami gryno krištolo taures su tauriausiais gėrimais.

– Susipažink, – vėl sududeno rašytojas, – galima sakyti, mano *alter ego* – matematikas ir geometras Urizenas. O lietuviškai – Kajokolakis.

Žmogus su dalge ištiesė Izidoriui ranką. Šaltą kaip ledas.

– Jis, – nusijuokė Rojus, – dar pabus tau už Vergilijų!

– Šiame pokylyje jaučiuosi kaip dramblys porceliano parduotuvėlėje, – kaprizingai suraukė nosį žmogus, pavadintas Kajokolakiu. – Visi kraupiai protingi.

Paraudusiomis akimis nulydėjo šokantį Žiuvi.

– Puikus kąsnelis tavo rašomam romanui. Beje, – surimtėjo, – kokiu metodu jį rašai?

– O kokiu reikia?

– Šiuo metu kongregacija yra patvirtinusi tris: socrealizmo, kritinio realizmo, postrealizmo. Atsilikusiems regionams dar tiktų ir magiškasis realizmas.

– Nepataikei, žiurkiadanti. Aš pasirinkau sapniškojo realizmo metodą. Kitaip jis dar vadinamas *trealizmu*.

– Aaa... O žinai, – į saują sukikeno Kajokolakis, – kuo žaisliukas skiriasi nuo romano? Žaisliuką galima pagaminti per kelias dienas, o vaikas juo žaidžia kelerius metus. Romaną „gamini" kelerius metus, o skaitytojas juo žaidžia kelias dienas.

Iš vidinės palto kišenės išsitraukė metalinę plėčkelę, žybtelėjo rausvais akių obuoliais Rojaus Rudenio pusėn.

– Už slaptąjį tavo vardadienį.

– Dėjau aš ant vardadienio. Švenčiu tik pavardės dieną. Užtat ji, kaip savo kailiu patyrei, trunka ištisus tris mėnesius.

Netikėtai Kajokolakis žengtelėjo žingsnelį į priekį ir manieringai nusilenkęs pradėjo traukti Figaro kavatiną iš Rosinio „Sevilijos kirpėjo". Jo balsas buvo eunuchiškai skaistus ir sykiu kaži koks marmeladinis. Šalia stovinčių persirengėlių būrelis ėmė ploti.

– Sakau, pabus jis tau už Vergilijų, oi, pabus! – nusikvatojo Rojus Ruduo, bet jau kitą mirksnį pasisuko į dešinę ir džiugiai išskėtė rankas: – O! Šimtas metų!..

Izidorius išvydo jų pusėn risnojantį tėvą Kazimierą.

– Ak, tie meilės subtilumai! – iš tolo šaukė vienuolis, nutaisęs saldžiarūgštę šypsenėlę. – Matai, broli, kokia kurtuazija... Kurtizanija...

Izidorius petimi atsistūmė nuo kolonos ir nepastebimu judesiu užsiglaudė už jos.

(7)

Ir susidūrė akis į akį su Černiumi, vilkinčiu atlapotą sovietų karinio laivyno jūrininko uniformą.

Kurį laiką abu įtemptai žvelgė vienas į kitą.

– Tu tikras? – pirmas prabilo Černius.

– Tikras. O tu Jorikas?

– Slaptųjų tarnybų šmorikas. Girdėjau, esi tas, kuris matė žaibą.

– Ir kas iš to? – Izidorius nutarė nenusileisti.

– Pažinojau moterį, į kurią žaibas trenkė penkis kartus. Pirmą kartą laukuose, lyjant, čia, kaip sakoma, nieko keista. Antrą kartą lyginant skalbinius – į elektros lizdą. Trečią kartą plaunant indus – į vandentiekį. Ketvirtą...

– Kur suki ienas?

– Sukiok nesukiojęs, bet Lukiškėse buvo prižiūrėtojas, į kurį žaibas trenkė septynis kartus. Trenktas septintą kartą neišlaikė, stvėrė pistoletą ir nusišovė. Nusibodo didžiavyriui.

– Gąsdini?

– Tavo klynas, judošiau, ir taip seniai šlapias.

Černius su panieka kryptelėjo akis į dešinę. Palubėje kabojo dar vienas plakatas:

Kazašas – tryliktasis apaštalas!
INRI, HAMAS

Izidorius krūptelėjo ir vėl ėmė trauktis atbulas.

(8)

Kitoje kolonos pusėje atsidūrė šalia dviejų moterų. Jos vos ne vos lingavo klubais, jų apnuogintos krūtinės buvo intymiai susilietusios.

– Vidurnaktį aš nubudau nuo pabučiavimo, – kone laižė

partnerės ausies lezgelį Monika-Elena, – tačiau prie savo guolio nieko neišvydau...

– Koks stangrus tavo pilvo bambukas, – kuždesiu atsakė jai Elena-Monika.

– O, mielas kliedesy! O, blunkantis mėnuli! Jeigu visa tai buvo tik sapnas, nubauski mane, karaliene...

– Lesbo saloj dabar labai madinga gogeniška pensnė ir seno varno plunksnos...

– Ar tu kartais ne narkomanė?

– Kartais narkomanė...

Abi prunkštelėjo.

Šalva ryžtingai priėjo prie moterų, tačiau sutriko, neišmanydamas, į kurią kreiptis. Išvydusios priešais trypčiojantį Izidorių, jos ėmė prunkšti dar linksmiau.

– Gal norėtum nupiešt man valtelę? – Monika-Elena (o gal Elena-Monika?) jausmingai paklausė Izidoriaus.

– Nuvaltiuoti piešelį? – perklausė antroji. – *Sol, sol, sol, si-bemol*?

Ir dar sykį skardžiai nusikvatojusios moterys išnyko šokio sūkuryje.

(9)

Izidorius pasijuto tartum sušertas per skruostą.

Kūnas apsunko, kojos suleido šaknis į salės parketą.

Netikėtai švelnūs pirštai palietė alkūnę. Pakėlęs akis išvydo Linį. Kinas ryžtingu judesiu nusiplėšė nuo veido Vano Fo tarno kaukę, ir prieš Izidorių stovėjo Žiuvi. Žvitriaakis, baltais marškiniais pasipuošęs Gotlando laikų Žiuvi.

Tą pat mirksnį prie Izidoriaus kojų kaži kas nuriedėjo. Rankogalio segutis. Tamsiai raudonas rubinas. Lygiai toks, kokį matė po tėvo Kazimiero abitu.

Izidorius pritūpė, ketindamas jį pakelti.

– Nesižeminkite, Jūsų Vienišybe, – ištarė bekraujės švedo lūpos. – Suteikite man malonę. Leiskite pakviesti jus šokti.

(10)

Rabi, tasai žmogus dar niekada nebuvo šitaip šokęs!

Žiuvi oda kvepėjo hiacintais. Baltais ir gležnais. Ankstyvo rytmečio dykumų oazės aromatas. Po ką tik nušlamėjusio saldaus lietučio.

Abu vyrai neištarė nė žodžio, tačiau jų kūnai šnekėjosi. Tobula nebylystės kalba. Tikriausiai lygiai taip – jeigu nebijotų vieni kitų, jei gerbtų, nors mažumėlę mylėtų, – tikriausiai lygiai taip sugebėtų susišnekėti pirmą kartą susitikę skirtingiausių, per tūkstančius šviesmečių nutolusių galaktikų pasiuntiniai. Tų vyrų bendravimas, Rabi, išverstas į įprastą kalbą, galėtų skambėti maždaug taip: „Ar Tu žinai, kokia svaiginančia jėga alsuoja Tavo oda, ar Tu žinai, kokios atlaidžios mano akys, retom akimirkom iš tolo stebinčios Tave!“ – „O Tu ar žinai, į kokias tolumas nukeliauja mano mintys, vos išgirdusios, kad į tas tolumas keliauti žada Tavo sapnas, bet jo tenai nesutikusios juodos nuojautos rykštenėmis plakamos skuba atgalios...“ – „O Tu ar žinai, kaip aš vidurnakčiais pašoku, susapnavęs slopų Tavo vaitojimą, pašoku klejodamas: palauk... aš tuoj... aš pasistengsiu...“ – „Aš tai žinau, aš tai labai gerai žinau, todėl tiktai apsimetu, kad neapkenčiu tų, kurie manim nepatikėjo, kurie tavim nepatikės, jie nekalti, jiems tik lašelio gailesčio pristigo...“ – „Atleisk jiems, kaip ir man, ir kaip aš kad atleidžiu...“ – „Atleisk jiems, kaip ir man, ir kaip aš kad atleidžiu...“

Taip, Rabi, tasai žmogus dar niekados nebuvo taip šokęs!

(11)

Žiuvi oda kvepėjo hiacintais. Baltais ir gležnais. Ankstyvo rytmečio dykumų oazės aromatas. Po ką tik nušlamėjusio saldaus lietučio.

Pirštų galiukais liečiant jaunuolio pečius Izidoriaus nugara nueidavo šiurpas. Iš tiesų nieko panašaus jis dar nebuvo patyręs. Todėl po šokio klusniai nusekė paskui lieknąjį mulatą.

Plačiais laiptais jiedu užlipo į antrą aukštą ir pasuko minkštais kilimais išklotu koridoriumi. Prie vienų durų Žiuvi stabtelėjo ir į spyną įkišo nedidelį raktelį. Kambarys buvo tobulo kubo formos. Jo viduryje stovėjo milžiniška lova su ryškiai žėrinčio purpuro apklotu. Dvi šonines sienas dengė grindis siekiančios balto aksomo užuolaidos. Priekinė siena buvo iš stiklo, pro ją galėjai stebėti linksmai šurmuliuojantį karnavalą.

Būdamas salėje Izidorius nepastebėjo jokios perregimos sienos. Vadinasi, priešais jį esanti užtvara tikriausiai iš specialaus stiklo, praleidžiančio šviesos spindulius tik į vieną pusę.

Iš paslėptų garso kolonėlių sklido čaiži, bet sykiu ir užburianti japoniškų fleitų melodija, jiedu šypsodamiesi kėlė šampano taures, rūkė kvapnų kaljaną ir tylėjo.

Izidorius nė nepastebėjo, kaip leidosi pririšamas prie metalinių lovos virbų. Žiuvi jo rankas rišo atsargiai ir švelniai, sykiais visiškai natūraliai – tarsi besitęsiančio šokio judesiu – paliesdamas lūpomis Izidoriaus petį.

Kai Žiuvi rišo kojas, Izidorius užsimerkė.

(12)

Laikas ištirpo.

Sunku spėti – trumpą minutę, valandą ar pusę nakties Izidorius viešėjo nežemiško grožio galaktikoje, gėrėjosi vis naujų,

vis keistesnių planetų peizažais – jūrom, kalnais ir giraitėm, spindinčiais krateriais ir upių juostom apipintais bei išraižytais slėniais, svaigo nuo fantastiškų augmenijos formų ir atspalvių, apsalęs uodė jų aromatą, skraidė – lengvai, be pastangų, kur panorėjęs, – dievaži, jis niekados nebuvo šitaip skraidęs...

(13)

Staiga pilvą nutvilkė karštis.

Atsimerkęs Izidorius išvydo virš savęs dvi iššergtas bronzines kojas. Nuogutėlis Žiuvi rankoje laikė rimbą.

– Metas vykdyti pareigą, – pasikeitusiu balsu ištarė švedas.

– Žiuvi, toks žaidimas man nepatinka!..

– Ir neturi patikti. Prisipažink, tave čia siuntė Kazašas?

Izidorius suglumęs žiūrėjo į pampstančią kirčio žymę ant pilvo.

– Nesispyriok. Turime operatyvinių duomenų, jog tu gali būti paties Kazašo sūnus.

– Apie ką kalbi, žmogau!

– Ne aš kalbu, kalba faktai. Į viešbutį atėjai paskutinis ir niekieno nekviestas. Slankiojai koridoriais, lindai į barą, kalbinai nepažįstamus žmones, trainiojaisi su gatvės mergšėm, visur kaišiojai nosį. Be to, esi *ištrintas*, o tai labai primena Kazašo braižą. Tasai padaras niekad nežarsto žarijų savo rankomis, tai daryti dažniausiai siunčia giminaičius.

– Nejuokauk, – Izidoriui netilpo galvoje, kuo jis kaltinamas. – Juk esu pamestinukas. Augau vaikų namuose, vėliau tryniausi sumautam internate, niekados nesu matęs nei tėvo, nei motinos.

– Iš motinos irgi bus pareikalauta, ji atsakys už savo darbus greičiau negu tikisi. Bet dabar mus domina tiktai Kazašas. Negink jo, ramiai pasvarstyk. O kol svarstysi, pasigėrėk kai kuriais jo parankinių žaisliukais.

Žiuvi nulipo nuo lovos ir paėmė nuo stalo dantytą metalinį įnagį.

– Tai „šukos“. Jomis aukos kūnas „šukuojamas“ iki kaulų. O čia, – kilstelėjo medinį daiktą, primenantį riešutų gliaudymo įtaisą, – nykščių traiškiklis. Šalia jo guli „kriaušė“, kuri kišama į burną, vaginą arba analinę angą. Sukant štai šią rankenėlę „kriaušė“ plečiasi. O va – batai. Panašūs į tikrus, tiktai metaliniai. Jais apaunamas kankinys, o vidun pilamas verdantis aliejus. Galiu tau parodyti ir „tigro nagus“, kuriais, įkaitintais iki raudonumo, moterims plėšiamos krūtys, ir reples liežuviui karpyti, ir antkaklį su akmeniu, ir spygliuotą apykaklę, ir galvos trupintuvą...

Izidoriui ėmė tirpti prie virbų pririšti riešai.

– Nenusuk akių, tai tavo tėvo įrankiai!

– Aš nepažįstu savo tėvo, – išlemeno pro sukąstus dantis.

(14)

Jaunuolis greitu žingsniu priėjo prie kairės kambario sienos ir atitraukė balto aksomo užuolaidą.

– Štai naujausias jo išradimas.

Už stiklo švytėjo apvali patalpa su daugybe veidrodžių, išdėliotų Izidoriui nesuvokiama tvarka.

– Tai Žvilgsnio menė. Joje kankinami karališkosios šeimos atstovai, žinantys pašvęstųjų paslaptis. Besisukančios plokštės ir šimtai gudriai įtaisytų veidrodžių – sienose, lubose, grindyse. Aukai suleidžiama vaistų, nuo kurių ji neįstengia ne tik užsimerkti, bet ir mirksėti. Tada į ją susminga tūkstančiai jos pačios žvilgsnių. Pasislėpti neįmanoma. Šio išbandymo niekas neištveria, po pusvalandžio tvirčiausias vyras inkšdamas iškloja viską. Tačiau jei atsiranda toks, kuris dar laikosi, jo laukia paskutinė išbandymo stadija, skirta ypatingiems kanki-

niams: visi veidrodžiai pakreipiami taip, kad tiesiai į žmogaus akis žvelgtų vienui vienas – jo paties, tik tūkstančius kartų sustiprintas – žvilgsnis. Auka miršta baisiose kančiose.

– Atrišk mane, – paprašė Izidorius, bet mulatas papurtė galvą. – Nuo pat vaikystės nekenčiu to, kuris mane pradėjo. Jei ką žinočiau, pasakyčiau neverčiamas.

– Jis gudrus. Savo tikslams gali panaudoti netgi tavo neapykantą.

– Ko tu nori iš manęs?

– Teisybės.

Saiga Izidorius Veidrodžio menės viduryje išvydo moterį. Negalėjo suprasti – ar tik dabar ją pastebėjo, ar ji, pririšta prie aukštos geležinės kėdės, sėdėjo ten ir anksčiau.

Moters akys buvo tartum žuvies – apvalios ir plačiai atmerktos, atrodė, jos nukreiptos tiesiai į Izidorių.

Tai buvo viešbučio šeimininkė Gertrūda.

– Ji mūsų nemato, – paaiškino Žiuvi, atidžiai stebėdamas Izidoriaus veidą. – Šiuo metu jai pakanka savęs.

Keisčiausia buvo tai, kad moters plaukai staiga ėmė augti neįtikėtinu greičiu. Per kelias minutes patalpa už perregimos sienos prisipildė plaukų, jie tartum gyvi raitėsi ant grindų, slinko veidrodžiais, kabinosi į lubas, dar po kiek laiko per milžinišką, kietai supresuotą plaukų kupetą nesimatė nei moters, nei pačios menės.

– *Ecce homo*, – Žiuvi veide nekrustelėjo nė raumuo.

Jis vis dar neatitraukė žvilgsnio nuo Šalvos akių.

– Paskutinėje stadijoje plaukai auga tūkstančius kartų sparčiau nei paprastai, nes žmogaus kančia pasiekia visos žmonijos kančių gelmes.

– Už ką ją šitaip? – Izidorius prisiminė plaukų prikimštus suaižėjusius stiklainius požemio koplytėlėje. – Ji gyva?

– Jos tenai nėra. Ir nebuvo. Vien plaukai, – atsakė jaunuolis.

Po valandėlės nuo grindų pakėlė savo marškinius ir konstatavo:

– Matau, tu iš tiesų nepažįsti tėvo, kuris tave siuntė...

Lygiu kaip veidrodžio paviršius balsu.

(15)

Apsirengęs Žiuvi užtraukė kairės sienos užuolaidą. Tada vėl pagarbiai nusilenkė Šalvai.

– Kas vis dėlto tu esi? – su dar didesne nuostaba paklausė Izidorius.

– Tas, kuris nevertas net savo kurpių raištelių suvarstyti.

Atsakymas Šalvą suerzino.

– Užtenka apverstų Evangelijos parabolių! Nenori kalbėti žmoniškai – užsičiaupk!

Žiuvi nudelbė akis tarsi apibartas vaikas. Minutę kažką įtemptai svarstė.

– Klausiate, kas esu? – jis vėl kreipėsi į Izidorių „jūs“. – Amžinas klausimas. Galbūt prakeiktas. Visi tokie klausimai lygūs atsakymui. Paprasta liaudis vadina mane Sapnų Cenzoriumi, kitaip tariant, tuo, kuris rūpinasi žalingais sapnais.

– Žalingais? – Izidorius prisiminė tėvo Kazimiero mintį apie užsitarnautą teisę *nusisapnuoti*.

– Tais, kurių žmogus nepakeltų. Susirgtų, išprotėtų, nusižudytų, pakenktų kitoms būtybėms. Juos ir iškerpu.

– Bet yra žmonių, kurie nesapnuoja!

– Nėra. Nesapnuoti – reiškia nuolat sapnuoti košmarus, juos aš ir mano pavaldiniai privalome blokuoti. Tie, kurie kas rytą prisimena sapnus, kad ir ne itin malonius, gali būti ramūs. Tai reiškia, kad baisiausi košmarai juos aplenkia.

– Gal tavo įstaiga ir mane „užblokavo“, – gūdžiai šyptelėjo

Izidorius, – iškirpo, ištrynė, ištrėmė iš namų, iš miesto, įprastos aplinkos?

– Ne, Jūsų Vienišybe, – rimtai atsakė Žiuvi. – Mes neturime nei įgaliojimų, nei kvalifikacijos kištis į tikrovę. Mūsų sritis – sapnai.

– Tikrovė... Ar įsivaizduoji, ką turi išgyventi žmogus, kuris tik sapnuose grįžta į ją?

– Neįsivaizduoju. Tai Kazašo pasaulio metodai, išgaubtys ir pinklės.

– Jei esi toks kvalifikuotas savo srities specialistas, paaiškink, kas yra sapnas?

Mulatas trumpai pamąstęs atsakė:

– Mirtis ir gyvenimas vienu ir tuo pačiu metu.

(16)

Lengvu rankos judesiu Žiuvi kažkodėl nusivalė kelius, tarsi būtų ką tik klūpėjęs, ir pasuko prie durų.

– Tu išeini?

– Privalau eiti, Jūsų Vienišybe. Aš atsiųsiu jums žmogų.

– Kodėl taip keistai mane vadini?

Žiuvi neatsakė, tik atitraukė dešinę sieną dengusią užuolaidą. Pravėręs duris, atsigręžė ir tarsi atsiprašydamas nusišypsojo.

– Vienas asmuo nuolankiai prašė, kad parodyčiau jums jo sapną.

– Kas jis?

Švedas uždarė duris.

Jaunuolio šypsena Izidoriui vėl priminė keistą jausmą, kurį jis patyrė žvelgdamas į Žiuvi akių raineles, kai šis su smilga dantyse gulėjo saulės nutviekstame Gotlando pajūryje ir stebėjo virš vandenų nardančias žuvėdras.

Dešinės sienos stiklas nušvito. Už jo Izidorius išvydo tamsiai raudono saulėlydžio nutviekstą vandenyną. Netrukus akys pradėjo skirti ir pakrantės kontūrus. Skurdūs krūmokšniai, apgriuvę pastatai, du medžiai – uosis ir beržas, keli rūkstantys kariški sunkvežimiai. O toliau...

Milžiniškos uolos šešėlyje aimanavo šimtai moterų, suguldytų ant medinių ožių malkoms pjauti. Jas išsijuosę tratino kareiviškas kelnes iki kulnų nusileidę vienarankiai vyriokai, kone vienodo ūgio, sudėjimo, to paties amžiaus. Kiek atokiau būrys suskretusių vyrų ir moterų įžūliomis pozomis sėdėjo rateliu ant žemės, o ratelio viduryje – varge mano! – rietinė ką tik pagimdytų kūdikių su dar kraujuojančiomis, negrabiai nutraukytomis virkštelėmis, vien berniukai. Jie buvo sukrauti vienas ant kito tartum pliauskos, matyt, tų išsigimėlių suguldyti taip, kad vieno sustandėjęs pimpaliukas būtų įlindęs į viršum jo gulinčio kūdikio analinę angą. Žmogystų žvilgsniai buvo sunkūs, buki, cementiniai. Kūdikiai šnopavo, čepsėjo sukepusiomis lūpytėmis, kai kurie kriukteldavo – visa tai priminė palengva pulsuojantį aukštą kirmėlių kalną...

Izidorius iškart suprato, kieno tai sapnas. Neabejojo, kad mato Rojų Rudenį kadaise persekiojusį košmarą, kurį jis vadino Vaikų pragaru, tačiau niekaip negalėjo suprasti, kodėl rašytojas nusprendė parodyti jį būtent dabar – Gotlande, net ir Elenos prašomas, griežtai atsisakydavo apie jį kalbėti.

Šalvos žvilgsnis nuslydo į kraujo spalvos vandenyną. Atidžiau įsižiūrėjęs pastebėjo, kad vandenynas irgi neįprastas.

Jame nebuvo vandens.

Tiktai neužmatoma jūra mažų raudonų pagalvėlių.

Buvo tikras, jog tenai turėtų gulėti ką tik pagimdytos mergytės.

Toli toli, kone prie pat horizonto, iš pagalvėlių jūros kyšojo bažnyčios bokšto kryžius.

Pasviręs, per vidurį žaibo, o gal piktos rankos įlaužtas.

(18)

Izidorius bandė užsimerkti, bet akys jo neklausė.

Jos neįstengė net sumirksėti.

Kairėje – Žvilgsnio menė, prigrūsta moters plaukų, dešinėje – krutantis mažų kūnelių kalnas ir raudonų pagalvėlių jūra.

Trūko tik nukapotų vaikų rankelių, apie kurias viešbutyje užsiminė tėvas Kazimieras.

Pagaliau siena užgeso, vaizdas išnyko.

Izidorius mėšlungiškai truktelėjo rankas, paskui kojas, bet jos buvo tvirtai pririštos prie lovos virbų.

Už priekinės stiklo sienos šoko, kvailiojo ir šėlo persirengėlių minia.

(19)

Instinktyviai pajuto, kad kambaryje dar kažkas yra.

Kilstelėjo galvą – apelsininė Elenos ševeliūra.

Ant pilvo sunertos rankos.

Šįkart jos nėštumas iškart krito į akis.

Izidorius sutriko, užkluptas tokia apgailėtina poza.

Elenos akys buvo suapvalėjusios iš nuostabos.

– Tave atsiuntė Žiuvi? – rausdamas paklausė Izidorius.

Mergina linktelėjo.

– Tu su juo gyveni?

– Su kuo? – patempė lūputes Elena.

– Buvai nuvykus pas jį į Stokholmą!

– Tu kliedi?

– O tavo vulgarus šokis su Monika?

– Kokia dar Monika?! Nebūk storžievis. O varge, kas tave taip?..

Izidorius tylėjo, nedrįso prisipažinti, kas neseniai vyko šiame kambaryje.

– Palauk, nuvalysiu nuo pilvo kraują.

– Pirmiau atrišk rankas.

– Tave kankino?

– Nesu tikras.

– Kas, dėl Dievo meilės? – Elena paseilino nosinaitę ir perbraukė ja kirčio žymę.

– Atrišk rankas, – suaimanavo Izidorius, bet mergina jo tarsi negirdėjo.

Izidorius pajuto, jog nosinaite braukdama per jo kūną Elena įsiaistrina, net pagalvojo, kad dar po valandėlės jai šaus mintis ir pačiai *taip* pasimylėti.

Mestelėjęs žvilgsnį į priekinę sieną, pamatė, kad karnavalo šurmulys aprimo. Muzikantai sėdėjo nuleidę instrumentus, magai sumetė į dėžutes stebuklingus cilindrus, lazdeles ir žvaigždėtas skraistes, juokdariai ištirpo persirengėlių minioje, ji pamažu prasiskyrė ir salės vidurys ištuštėjo.

Į laisvą plotą ant ratukų buvo įstumtas kažkoks gremėzdiškas agregatas. Jo aukštis siekė gal tris metrus.

Geriau įsižiūrėjęs Izidorius suprato, kas tai.

Jį nukrėtė šiurpas.

(20)

– Ką jie sumanė? – tarsi tikėdamasis pagalbos sukuždėjo Izidorius.

Elenos lūpos lyg netyčia palietė jo pilvą, liežuvio galiukas švelniai slystelėjo bambos įduba.

– Atrišk mane! – suriaumojo jis, nupurtytas iki tol nepatirto pasidygėjimo.

Ji suraukė kaktą. Suraukė, bet pakluso. Sutramdė beįsiplieskiantį geismą ir pakluso.

– Ar supranti, ką jie tenai daro? – paklausė Izidorius, masažuodamas nutirpusius išlaisvintų rankų riešus.

Elena per petį dėbtelėjo į salę.

– Toji atrakcija vadinasi „Kazaš“. Karnavalo kulminacija.

– Kas, velniai griebtų, tas „Kazaš“?!

– Organizatoriai programoje aiškina, kad „Kazaš“ yra žaismė, netikėtumas, kaleidoskopinė kaita.

– Ne asmuo?

– Koks gali būti asmuo... – gundomai pro nosį sumurkė Elena ir vėl lyžtelėjo jo krūtinę.

Izidoriui pasirodė, kad odą palietė skeltas šliužo liežuvėlis.

– Atstok pagaliau! – kaip nuplikytas atšoko nuo liemenį apsivijusios merginos rankų. – Dink iš akių, gyvatės išnara!

Elena sustingo ir ilgai žiūrėjo į Izidorių. Atrodė, mato jį pirmą kartą. Tamsus nuoskaudos raudonis išmušė merginos veidą.

– Geriau šis kūdikis būtų buvęs ne tavo!

Pakilo nuo lovos, susitvarkė išsiplaiksčiusį žibukais nusagstytą amazonės kostiumą, grakščiu galvos mostu krestelėjo apelsininę ševeliūrą ir kiekvienu judesiu demonstruodama panieką išdidžiai išėjo pro duris.

(21)

Tačiau Izidoriui šią valandėlę rūpėjo ne Elena.

Jis negalėjo atitraukti žvilgsnio nuo salės. Į ją du sargybiniai įstūmė liekną jaunuolį. Nelaimingojo rankos buvo surištos už nugaros, akis dengė juodas raištis; plačiarankoviai marš-

kiniai, kurių apykaklė buvo grubiai nuplėšta, priminė sparnus suskliaudusį šikšnosparnį albinosą.

Štai jaunuolis lipa ant giljotinos pakylos, maitvanagio akių budelis tarsi juokais parklupdo jį prie trinkos; sidabro spalvos peruką užsimaukšlinęs teisėjas skaito kažkokį susuktą raštą, o minioje stovintys kavalieriai ir išsičiustinusios jų damos retsykiais ima mandagiai ploti...

Visi šventiškai šypsosi. Išskyrus tėvą Kazimierą.

Ir Izidorius viską supranta. Jis puola prie stiklo, daužo jį kumščiais ir šaukia:

– Žiuvi, tai ne atrakcija! Jis iš tikrųjų ruošiasi tave nužudyti!

Tačiau aklina siena sulaiko šauksmą, salėje žmonės toliau oriai gestikuliuoja ir šypsosi. Šalva stveria kėdę, stovinčią prie lovos, iš visų jėgų sviedžia į stiklą, bet stiklas net nesuaižėja.

Tada jis supranta, kad ir Žiuvi tikriausiai viską supranta.

Staiga jo dėmesį prikausto Rojus Ruduo. Šalia rašytojo stovi Penelopė, vilkinti prabangia Liudviko XIV laikų aukštuomenės damos suknia. Jos akys pagauna nežymų tėvo Kazimiero linktelėjimą. Pasipila fotoblyksčių lietus. Merginos žvilgsnis nukrypsta į Rojų, paskui į raudoną mygtuką, įtaisytą kolonos įduboje. Rašytojas galantiškai nusilenkia žaviajai katės akių Penelopei ir teatrališkai spusteli jį. Giljotinos kirvis akimoju sminga žemyn, ir prie šauniai išsižergusio rašytojo vartaliodamasi atrieda žmogaus galva.

Patikliai šypsodamasis Rojus atmeta dešinę koją atgal, tartum ketindamas paspirti tą karnavalinei atrakcijai sumeistrautą galvos muliažą, bet koja sustingsta ore.

O Rojaus Rudens veide sustingsta siaubas.

– Ne, – sukuždėjo Izidorius, priglaudęs veidą prie stiklo.

– Ne! – suriko, atšlydamas nuo jo.

– Ne, – vaitote suvaitojo, nuplėšė nuo lovos purpurinę paklodę ir metėsi į koridorių.

Žinojo, ką privalo daryti.

(1)

Rabi, minia aiktelėjo kaip viena būtybė, kai klykdamas į salę įsiveržė tasai nenusakomu drabužiu vilkintis žmogus, stvėrė ant grindų gulinčią kruviną galvą, pasikišo ją po purpurinėmis apdaro klostėmis ir dusliai urgzdamas: „Palauk... Aš tuoj... Aš pasistengsiu....“ – strimgalviais nėrė pro salės duris į lauką.

Atsipeikėjusi persirengėlių minia, tikėdamasi smagios karnavalo pabaigos, siūbtelėjo paskui.

Bet kur kas anksčiau, Rabi, paskui tą žmogų nuskuodė maža mergaitė.

(2)

„Aš jau žinau, Padre, – inimici Dei terram lingent*, – *laižys jie išmatas ir visą savo smarvę, ir iki mirties tenkinsis vien gašliais kūno malonumais. (...) Po to, ką patyriau vakar, t. y. vienas tūkstantis penki šimtai penkiasdešimt trečiųjų metų pirmojo vasaros mėnesio tryliktąją dieną po mūsų Viešpaties gimimo, dar sykį, bet tik tiek, kiek mano luomo žmogui leista, supratau, kad dabar mums svarbiausia – sugebėti laiku pasiduoti panikai, prisiminti panikos abėcėlę ir iš jos raidžių dėlioti žodžius, sakinius, mintis, teiginius, dėlioti savo valia, nepaisant puikybės, išdidumo ir kitų mūsų įnorių, kurie, aišku, viską stengsis daryti savaip, tarkim, per štilį pabandys nuskandinti visą karališkąjį laivyną, koridos įkarštyje terorizuos pusę Sevilijos arba meiliais kuždė-*

* Dievo priešai laižys žemę (*lot.*).

siais vilios teisiuosius į kūno silpnybių kloakas. (...) Izaijo pranašiški žodžiai omnis caro foenum* *parodė man teisingausią kelią – tiesiai į šulinio angą – ir taip išgelbėjo nuo įsiutusios eretiškai nusiteikusių miestelėnų minios; jau prieš daugelį metų, dar plaukiojant jūromis, gyvenimas buvo privertęs mane perprasti panikos abėcėlės pagrindus, todėl nusileidęs apačion bemaž nesutrikau; mano uoslė užuodė aštrų dvoką, abito skvernai lietė kaži kokių pilvų ertmes, bet ausys girdėjo vien tik spengsmą; čia, Sevilijos kanalizacijos požemiuose, lengva apsigauti, tuos išpūstus pilvus palaikyti tikrų numirėlių kūnų dalimis, anava – aštri stiklo šukė įsmigusi į šeriuotą gerklę, o metalinis strypas neįsmigęs, bet ir jis kažkodėl krusteli tartum vėjo paglostyta liauna žolelė, va – apvalios gyvūnėlių išmatos, bet ne žiurkių, žiurkių išmatas aš atskiriu, kadais rytais aptikdavau jų drėgnoje kajutėje, tie parazitai į pelėkautus nelįsdavo, apdergdavo grindis ir maisto spintelę, miegodamas girdėdavau kaip jie graužia ąžuolinių durelių apačią, nieko, sumurmėdavau per miegus, tos durelės – trims naktims graužimo, pernelyg nesisielodavau, bet į išmatas įsižiūrėdavau, čia, žinoma, ne tokios, ne žiurkių, tokių dar nesu regėjęs, o ir kanalizacijos gyventojų tada nepažinojau, nors ir dabar nesu tikras, ar jie turi ką bendra su mumis, aš juos tik jaučiu – kaip savo skirtį, kaip pareigą, kaip alyvuogių skonį ir kvapą, kaip netikėtą prasmę atveriantį Evangelijos sakinį, man jau visiškai nerūpi, ar kas tuo patikės, dabar esu tikras, kad požemių gyventojų, mano išaštrintų pojūčių ir Sevilijos gatvių tinklo ryšys yra realus, tačiau vos pradedu apie tai galvoti, jis akimoju ištirpsta salsvuose srutų garuose.*

* kiekvienas kūnas – žolė (*lot.*).

(...)

Andalūzietės ir Afrikos juodojo perso sūnų medžiojau ilgai, jis buvo vinklus kaip gyvatė, bet mano kantrybė du mėnesius buvo vinklesnė.

(...)

Prekiavau gelumbe, rauginta oda ir alyvuogėm, kol vienos kelionės metu kilus galingam štormui, sumaišiusiam jūrą su dangumi, apsireiškė Švenčiausioji Mergelė ir maloningai patikėjo man šią nelengvą misiją. (...) Dabar, kai jau dešimtį metų vilkiu šiurkštų dominikonų vienuolio drabužį, Šventosios Institucijos priešai pašaipiai vadina mane simius Dei, *bet, Padre, aš didžiuojuosi šia pravarde, nes iš tiesų esu tiktai baili Dievo beždžionė, ne daugiau, kuri šėtono pavaldinius pajunta viduriais, tačiau kilmingi žmonės, išsaugoję tikėjimą ir baimę, mane gerbia, patiki kai kurias ganėtinai delikačias užduotis, kurios dažniausiai siejas su jų sutuoktinių gyvenimu (...). O anie, minios prasčiokai, visa širdimi nepamilę panikos, įsivaizduoja, kad ją galima pergudrauti, pabėgti nuo jos, atsikratyti, bet tai didis paklydimas, nuo panikos galima pabėgti tik vedantis ją su savimi, prieš tai, kaip Viešpats savo išdaviko, tepaklausus:* „Amice, ad quid venisiti?"*, tada jau įmanoma ją įkalbėti, palenkti ir vestis kartu, tada – kur aš, ten ir ji, panika, kur ji, ten ir aš, Šventosios Kongregacijos karys ir nuolankiausias tarnas; svarbiausia vienam kito nepamesti iš akių, nes kai šitaip nutinka, pasidaro kraupu, purtomas neaiškaus virpulio imi nutuokti, jog atliekant kai kurias subtilias užduotis sunkiausia ištverti tai, kad žmogus viską sugeba ištverti; šaukiesi panikos tartum beprotis, meldi jos naktimis,*

* Bičiuli, ko atėjai? (*lot.*)

laimė, jei ji dar netoli, jei atsišaukia, o jei ne – gali įvykti nepataisoma bėda, gal netgi didi nelaimė, todėl ir šiandien, kai leidausi į požemių labirintus, visų pirma apsidairiau – ar ji sukiojasi netoliese, ar girdžiu jos tingų gyvulišką šnopavimą, duslų urzgimą, jei ne, jokia jėga nebūtų privertusi manęs leistis į tą šulinį, verčiau jau būt minios suplėšytam, be panikos tenai kišti nosies nevalia, nesugrįši, o aš dar noriu grįžti, dievaži, pašėlusiai noriu grįžti, nors ir nesugebu paaiškinti kodėl, anksčiau dar stengiausi šitai suvokti, dabar jau ne, tuščias laiko gaišimas, ypač to laiko, kurio manyje kartais dar būna per daug ir kurio perteklius varžo tikėjimo laisvę; laiką galima švaistyti kam nori, tik ne silogizmams, ne aiškinimams, ne pasiteisinimams – tai yra šiek tiek pinkliškas, tačiau tikrų tikriausias Didysis Draudimas, nors tavo rango asmeniui, Padre, jisai turbūt neegzistuoja, tačiau neegzistuoja vien todėl, kad Viešpaties valia yra persmelkęs visą tavo esybę.

(...)

Exortum est in tenebris lumen remtis corde* – *štai ką aš galiu šioj tamsoj pasakyti be nerimo suklysti.*

(...)

Pažinojau vieną Žvejį, pažaliavusiame uosto užutėkyje ištisom dienom gaudžiusį kažkokius žilstelėjusius kilbukus, jisai save vadino ne Didžiuoju Draudimu, bet Uždraustuoju; mes su juo smagiai leisdavom laiką, o, tai buvo tikras figura hujus mundi**, *mėgo puriose kelio dulkėse piešti Žuvies ženklą, skaityti mokslinčių knygas ir stebėti žvaigždžių išsidėsty-*

* Suspindo šviesa tamsybėse teisios širdies žmonėms (*lot.*).

** šio pasaulio pavidalas (*lot.*).

mą, bala žino, kur jis dabar, ar liko gyvas po inquisitio*, tačiau kadaise tasai vėjo nugairinto veido vyras turėjo fenomenalų gebėjimą visus pasaulio dalykus paaiškinti taip, kad jį kiaurai persmelkęs draudimas ničnieko neaiškinti likdavo nepažeistas, – o, kaip puikiai mes su juo diskutuodavome! – atrodė, kad jam nieko nebuvo negalimo, nors iš tiesų jis absoliučiai nieko negalėjo, tai atsargi savanos hiena, pavyzdinis tylinčių eretikų apaštalas, tiesiantis kelią valdensų, katarų ir kitų klaidatikių minioms, dienąnakt žvejojantis pradvisusiame vandenyje, nepailstantis samprotauti apie pilką taurių pasišventėlių gyvenimą ir negebantis suregzti rišlaus sakinio apie spalvingą prasčiokų pasaulį; tiesą sakant, tasai Žvejys – mažmožis, senų prisiminimų aidesiai, tarp kurių aš ilsėdavausi, pavargęs nuo sunkaus savo pašaukimo, nuo to tvankios nakties kuždesio: „Ankšta man čia...", kai mano sąmonė būdavo priversta išnirti iš sapno ir įsakyti lūpoms nuolankiai pakartoti: „Ankšta man čia..."; keista, tačiau tasai prievartaujamos sąmonės krūptelėjimas buvo kur kas mielesnis nei nuolat besikartojantis naktinis košmaras, kuriame mane persekiojo žilas geltonodis valtininkas, vis primindamas, kad aš kažkodėl privalau vykt į Florenciją ir tenai mokytis piešimo meno, o jo valties smaigalys giliai įsirėždavo į krūtinę, ir man pristigdavo oro, – be abejo, tasai bundančios sąmonės krūptelėjimas buvo mielesnis, nes jis buvo ženklas, kad atėjo metas vėl vykdyti pareigą – pašokdavau iš lovos ir su džiaugsmu imdavau ruoštis teisingais darbais garbinti Dievo dieną; karštai pasimeldęs, atmintyje persijodavau visus miestelėnų gandus ir kuždesius, visus naujus atvykėlius ir galimus žmonių sambūrius, prisimindavau didįjį Šventosios Kongregacijos kar-*

* tardymo (*lot.*).

vedį Torkvemadą ir jo nemarų priesaką: sangre limpia*, *ilgai medituodavau prie ryžtingojo abato žodžių, pasakytų apie netikėlius abligiečius: „Žudykite visus, Viešpats atsirinks savuosius", – tada ir tik tada jau būdavau pasiruošęs tikrajam dvasios šlovinimo žygiui, tvirtai tikėdamas, kad tik tokie gerai apgalvoti darbai negali niekad nugrimzti užmarštin. Paprastai savo žygį pradėdavau prie Katedros varpinės ir tęsdavau saulėtekio kryptimi; visi skersgatvėliai, vedantys ovalinės Autodafė aikštės pusėn, virsdavo mano zona, sėlindavau ja tartum įgudęs karys – atsargiai, lengvu spyruokliuojančiu žingsniu, jausdamas saldžią įtampą kiekvienoje raumenų skaidulėlėje, – o! tai būdavo karališka medžioklė, sielos atgaiva, danguje amžinuoju mūsų tikėjimo kryžiumi išsirikiavusių gulbių giesmė! Kvaili it vištos miestelėnai nieko neįtardavo, akimoju tapdavo mano aukomis, žaviausia, kad jie ir nueidavo nieko nepastebėję, nesupratę, kas nutiko, nors aš palikdavau juos jau perkeistus ir iš esmės pasikeitusius – nekaltybės diržais apjuostus, į gėdos statines sugrūstus, ant savo plaukų kabaruojančius, „eretiko šakutėmis" persmeigtais smakrais ir krūtinkauliais kvėptelt neišdrįstančius. Aš nuoširdžiai džiaugdavausi, kad palaužiau niekingą jų puikybę ir demonišką išdidumą, kad nukreipiau jų gyvenimus liepsnoti* ad majorem gloriam Dei**, *tačiau, Padre, tuo pat metu man būdavo ir truputėlį liūdna, kad aš tik vienas šitai žinau, o jie ir toliau žirglioja gimtaisiais Sevilijos skersgatviais – kruvinais skeletais girgždindami, „triukšmadario dūdelę" pūsdami, „raganų smuikeliu" smuikuodami, „kankinimo kopėčias" ir „išdaviko lopšius" ant pečių vilkdami. Iš pradžių aš naiviai tikė-*

* tyras kraujas (*lot.*).

** didesnei Dievo garbei (*lot.*).

jau, kad tie pingviniškai krypuojantys mėsgaliukai ir yra slidūs požemių gyventojai, apie kuriuos pasakyta: „Somnum suum"*, *bet vėliau atmečiau šią prielaidą, ji buvo pernelyg akivaizdi, kad galėtų būti teisinga, joje nepalikta nė mažiausio plyšelio Didžiajam Draudimui, jis sąmonę ryškiausiai nutvieskia tik čia, apačioje; jį pažeidęs, šauktumeis mirties ir neprisišauktum, melstumei panikos ir neišmelstum, atgrasiai gyvastingi kūno geiduliai užnuodytų kiekvieną tavo ląstelę, mintį, potyrį. (...) Padre, tokia paprastai ir būdavo mano kasdienė medžioklė, bet vakar aš išvydau jį – vienui vieną tokį, sakytum ne šio gyvenimo užspeistą į kampą; o varge, jis neturėjo nei lemties, nei vardo, bet žinojo viską, todėl buvo praradęs esmines egzistencijos koordinates ir kitus teisingo žmogaus orientyrus, dievaži, tai tikrai pavojingas Padaras, ypač dėl to, kad pats niekam ir niekada negali pakenkti.*

(...)

Padre, aš elgiausi teisingai *(...). Tu atvėrei man šio žodžio tikrąją prasmę, pavertei ją matematine sąvoka, ji mus moko, kad elgtis teisingai – tai jausti nuolatinį ryšį su Aukščiausiąja Valia, o jausti šį ryšį – tai elgtis teisingai, nes teisingas neturi valios, viso, ko nori Dievas, nori ir jis. (...) Suprantu, kodėl šito žodžio nemėgsta astronomai, alchemikai ir kiti knygagraužiai, ir Žvejys jo nė karto neištarė, tik vingriai diskutuodamas klausė: ar negali būti, kad tai, kas vienai sistemai teisinga, kitai gali atrodyt didžiausia klaida ir nesąmonė? Bet pats šitas klausimas ir yra didžiausia klaida, o teisingai pasakius – erezija, nes, atsimeni, Padre, ir Pilotas taip pat vingriai klausė: „O kas yra tiesa?" (...). Raštas – nesuderinamų*

* Jie miega savo miegu (*lot.*).

teiginių knibždėlynas, – štai ką kalbėjo tasai Žvejys, Padre, nes suprast neįstengė, kad tai ir yra akivaizdžiausias Dieviškumo įrodymas. Jeigu Žodį suvoktume visi ir iš karto, jei nerastume jame mūsų protą įskausminančių paradoksų, slaptųjų prasmių, juo tebūtų žmogaus, bet ne Dievo valia išsakyta. (...) Prie to pažaliavusio užutėkio jis didžiavos, kad nėsyk nenusižengė logikai, bet todėl jis nusižengė tiesai. (...) Švento Žodžio esmė – kreipti žmogų Dievopi; tai supratusiam, tąja linkme nukreiptajam kiekviena Rašto raidė yra ir didi, ir teisinga. (...) Žvejys, jisai nepaprastai bijojo susipykt su logika, bet nebijojo susipykti su tiesa, ir vis dėlto tik pastaroji baimė – draudimas susipykti su tiesa – suteikia mums malonę tapt teisiems ir nepalenkiamiems, tačiau didžiausią iš malonių, dabar jau tuo neabejoju, mums suteikia panika – vos ne vos jaunėlesnė tiesos sesuo... (...) Du ilgus mėnesius aš visa tai traukiau iš jo, kaip žuvis jis kad traukdavo.

(...)

Savo gėdai turiu prisipažinti, Padre, – to Padaro išsyk nepažinau, nors ir sutikau mėgstamiausioje savo medžioklės zonoje – tarp Katedros varpinės ir Autodafė aikštės, buvau sukluses ir įsitempęs kaip mūšio laukan įžengęs karys, žvalgiausi priešo ir tada minioje išvydau jį; jis buvo apsirengęs kaip tikras kataras – juodas apsiaustas, odinis krepšys, kuriame, neabejoju, nešėsi Evangeliją, – o Dangau, dėkoju tau, kad sulaikei mane nuo lemtingo šuolio – mano raumenys ūmai prisipildė švino, beje, neiškart, tiesą pasakius, mano viduriai akimoju užuodė, kad jis nei aiškiaregys, nei žydas, nei kataras, tokio, pamaniau tą akimirką, aš ir laukiau visus keturiasdešimt man Dievo dovanotų metų, tačiau užteko sugauti jo akių lėliukių blizgesį... ne, ne, ne! (...) Padre, jam pa-

gailėta net Ahasfero lemties! Iš šio žydo bent jau neatimta siela, o iš to Padaro (...). Ir jis galbūt turėjo sielą, tačiau visiškai kitokią. (...) Mums nesuprantamą, svetimą, esančią, bet neegzistuojančią.

(...)

Žinau, išvydę tokį Padarą daugelis jaunesnių mano brolių pagalvotų, kad jis pasaulin ateina in sanctificationem*, *tačiau šis atėjo* in scandalum**. *(...) Baimė ir šaltis, Padre...*

(...)

Netvirtinu, kad jo akys buvo tuščios, anaiptol – jose žaidė tūkstančiai atspindžių: margaspalviai miestelėnų apdarai, palmės ir hiacintai vaikų rankelėse, mulų traukiami vežimaičiai, tirštas oro virpėjimas, moterų garbanos ir kaspinėliai, tose akyse valandėlei materializavosi netgi tai, kas iš esmės negali būti vaizdas: kanopa paliestos statinės dunkstelėjimas sušmėžuodavo kaip tvankų vidurnaktį sulytų lelijų kontūrai; irzlus kūdikio verksmas virsdavo vos ne vos susiliečiančiais rombais ir kvadratėliais; laurų ir citrinų kvapas praskriedavo kaip naktinio kavalerijos būrio sukeltas jaudulio debesėlis, virš jo aukštybėse plieskė baltas ir suaižėjęs mėnulio diskas, o varge, aš net išgirdau tylų gaudesį – tolydų geltono šviesulio gelmenų virpėjimą, tai tiesiog beprotystė! Tasai garsas galop virto negyvenamoje saloje sulaukėjusių narcizų sodu – dabar aš jau žinau, kaip kvepia nuo pragariško virpesio įskilę mėnulio gelmenys, niekam šito patirt nelinkėčiau, – bet aš visa tai patyriau per kelias akimirkas, išvydęs tas įkypas, drėgno liū-

* pašventinti (*lot.*).

** papiktinti (*lot.*).

desio nusvidintas akis, ir man pasidarė nejauku, ne, mane stačiai apėmė klaikas, bet tas klaikas buvo kitoks – glebus ir ištižęs, tąsyk sesė panika mane paliko, iš paskutiniųjų įsikirtau į save, įsikibau dantim ir nagais, paskutine dar neužgesusia mintimi, blėstančia sąmonės plieskele, suturėjau save, sulaikiau, nepuoliau medžioti to Padaro, sakytum pats pavirtau metų metais gludinto savo ryžto auka, nors jis tiktai stovėjo prie savo mulo ir ramiai čiulpė virto vėžio žnyplę.

(...)

Iki šiolei nesuprantu – toji mane suturėjusi jėga kilo iš manęs, ar atsklido iš paties Padaro, iš tos neįmanomos būtybės, kurią temačiau tik trumpą valandėlę, bet ir jos pakako, Padre, tikrai ne veltui pasakyta – nisi vereditis signa, non creditis*.

(...)

Kritau į save alpdamas, nuomario traukulių tampomas; ne, tai buvo ne baimė, nes baimė man būtų buvusi palaima, bet kas tai buvo? – o, kad aš žinočiau! – ne, nenoriu žinoti, nes tuomet tapčiau panašus į jį! Nuolankiai sudėjau delnus ir dėkojau Dievo skirtam likimui, kad nežinau ir niekados to nesužinosiu, tebūnie kas skirta – slidūs Sevilijos požemių gyventojai, lūkuriuojančių žiurkių nuojauta ir akmeniniai šuliniai, nes tik juose dar galiu viską apsvarstyti, spėlioti, kodėl mane taip sutrikdė tas amžiaus požymių neturintis ir iš principo neteisingas Padaras, net nežinau, kaip kitaip jį pavadinti, kokį vardą suteikti, tačiau tik šiuose patamsiuose sugebu pagaliau suprasti, jog niekad nebuvau sutikęs jokios gyvos būtybės, esančios taip arti tobulumo, bet nesu regėjęs nė vienos ir

* kol nepamatysite ženklų, jūs netikėsite (*lot.*).

tokios, kuriai taip giliai ir negailestingai būtų įrėžtas pasmerktojo ženklas, perspėjantis, jog šios krypties tobulumas gali baigtis tiktai tobula luošyste, nes, kaip Dievą myliu, haec infirmitas non est ad vitaem et est ad mortem*.

(...)

Padre, esu tikras, kad tasai Padaras buvo iš visai man nežinomos gyvybės padermės, kurią sudarė vienui vienas atstovas – nykus nevykusio eksperimento likutis, varganas neįžvelgiamų tolumų erškėtį užsimaukšlinęs kitokio buvimo buvėjas; be abejo, jisai nujautė, kad kažkur netoliese egzistuoja žvėrys, vabzdžiai ir upės, reptilijos, debesys, vyrai ir moterys, ir skyrium egzistuoja jis – gana kruopščiai iki logiškos baigties sumeistrautas Padaras, tačiau šįsyk Tvėrėjas, regis, per vėlai susigriebė, kad į savo sumanymą įvėlė kertinę klaidą: numatė Išvarymo Slėpinį, bet nerado noro ar laiko užprogramuoti Grįžimo ir visa ko Vienovės Pažado; todėl tasai Padaras ir liko tikrajai kūrinijai svetimas, šiek tiek primenantis rugpjūčio pradžios žolyną, bet ne daugiau: žydintis, gaiviai kvepiantis, išsipildęs, įvykęs – pasiekęs ribą, už kurios nebėr jau kur stiebtis, kieno akių siekti; tai buvo tokia tobula gyvybės forma, kad be vargo sugebėjo pataikyti į neįsivaizduojamai mažo taikinio dešimtuką, bet vėlėliau paaiškėjo, kad įvyko nesusipratimas – dešimtukas buvo nupaišytas ne toje vietoje, ne toje pusėje, o ir apskritai ne tam, kad į jį kas nors šaudytų.

(...)

Homo existens te Deum facit** – *štai kur visų mūsų nelaimių priežastis, Padre! Tačiau tą mirksnį aš pasijutau dar*

* ši liga ne gyvenimui, bet mirčiai (*lot.*).

** Būdamas žmogus dediesi Dievu (*lot.*).

beviltiškiau – į jį negalėjau kreiptis nei Dieve, nei žmogau, nei Adoni.*

(...)

Vargšas Padaras, jis taip ir liko stovėti prie savo mulo su ką tik strėlę vėjais paleidusiu lanku rankoje – Tvėrėjo užmirštas, ta užmarštim suluošintas, ničniekam nereikalingas, šlykščiai tobulas... Groteskiško dieviškumo materijos sąvartyno monstras, kuris kabinasi į pasaulį su ypatingu, beveik nepastebimu, tačiau pasibaisėtinai gaju pelėsio agresyvumu; tasai pelėsis šią akimirką buvo kur kas pranašesnė gyvybės forma už sutrikusį, įkyrių minčių apspistą žmogų, bet vis tiek – tiktai pelėsis, pasmerktas tam kone nusikalstamam išbaigtumui, kuris neturi jokios galimybės tapti nors mažiausiuoju, menkiausiuoju iš mūsų, – kad ir baisiausiu žmonijos nusidėjėliu, puikybės apsėstu Babelės ištvirkėliu, tėvažudžiu, sielą šėtonui užstačiusiu eretiku, kūno ydų vergu, – o taip, valandėlę aš jį regėjau, todėl šiandien, po autodafė slėpdamasis nuo įsiutusios miestelėnų minios...

(...)

Padre, tasai andalūzietės ir Afrikos juodojo perso sūnus. (...) Nevyriška klykti iš siaubo ant gailesčio laužo. (...) Jis turėjo jėgos, pripažino, jog klydo, prieš tai dar „tigro šukom" lig kaulo išakėtoje rankoje vos ne vos išlaikydamas Knygą dievagojosi miniai, kad jau atsivertęs, bet kryžių bučiuoti, mačiau, išdidumas neleido. (...) Tokiems, pusiau į Viešpaties rožynus atsigręžusiems, sukraunamas greitesnis laužas – iš gerai išdžiovintų malkų, nors aš puikiai žinojau, kad tasai eretikas

* Adoni – Biblijoje sutinkamas kreipinys į aukštesniąsias esybes, kurios nėra Dievas.

vis dar gudrauja, jis priklausė pačiai niekingiausiai katarų bendrijai ir vakarais bučiuodavo į užpakalį savo valdovą Liuciferį, pasivertusį juodu katinu. Būdamas nuolankus krikščionis, ištikimas dominikonas ir slaptas Inquisitio Haereticae Pravitatis Sacrum Officium* *pavaldinys, geriau nei kiti tai žinojau, todėl stovėjau minioje ir be krislelio gailesčio stebėjau šventą tikėjimo aktą, kol staiga kažkuris iš jo bendrų mane atpažino, „Prakeiktas skundikas! – suspigo. – Judas! Raguota beždžionė!", ir puolė mane, kiti jam pakluso. (...) Skuodžiau kiek įkerta kojos, pasukęs už duoninės kampo vos spėjau įsmukti pro šulinio angą.*

(...)
„Atėjo jūsų valanda, tamsybių siautėjimas."

(...)
Tūkstančius kartų ne tik protu – netgi nuosavu kailiu patyriau, koks skurdus minios tikėjimas, tačiau dar skurdesnė tikėjimą maitinanti vaizduotė! (...) Kiek mažai ji, vaizduotė, tegali! Sykiais priminti, kas yra sąmonę stingdanti baimė, šalimais alsuojantys mirties nasrai, kančios paradoksas, dar koks nors antraeilis tamsos kunigaikščio fokusas, menkavertis amžinai ratu besisukančio intelekto triukas – štai ir viskas, daugiau ničnieko ji nesugeba, vaizduotė. (...) O juk parašyta: Quod ergo ignorantes quaeritis, religio annuntiat vobis**.

(...)
Nuo Sevilijos srutų išpampę pilvai, rūdžių aksomu apėjęs strypas, puraus audinio paviršių įgijusi protamsa, slepianti

* Oficialus Inkvizicijos pavadinimas.
** Ko nežinodami ieškote, tai jums skelbia religija (*lot.*).

kažkur čia pat lūkuriuojančių žiurkių kvapą, malonus, nes ištęstas lašų tekšėjimas – štai tasai požemio pasaulis, kuris neturi nei klaidatikių vaizduotės, nei viską ardančios logikos; o jeigu ir turi, tai to pasaulio logika tėra logikos nuodėmė.

(...)
Jie ir vėl ima krutėti – pukši, žlegsi, gurgia, veriasi, visuose pakampiuose ir kiekvienoj žaizdoj, kiekvienoj mano veido raukšlelėje, kiekvienoj nuo Padaro žvilgsnio supūliavusioje panagių skaidulėlėje. (...) Prodita lege. Impleta cerne*, *Padre, aš čia dar kiek pasėdėsiu, išbūsiu tą šaltį.*

(...)
Netrauki teisman savo tarno...“

(3)

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

– Užtenka, Zhuangzi, užtenka!.. Dabar jau gali pasirodyt žiurkės.

* Skaityk, kas paskelbta. Žiūrėk, kas išsipildė (*lot.*).

(1)

Žalsvai garuojančiomis srutomis plaukė visa šeimyna – smailiasnukė traiškanotų akių motina ir septyni žiurkiukai.

Tasai žmogus, Rabi, nepajuto, kaip ėmė kapstytis paskui tolstantį gyvūnų būrelį. Susigūžė, susitraukė, sakytumei pats tapo žiurkiuku, trumpomis kojytėmis tarp žibalo dėmių besiriančiu paskui gauruotą motiną. Tačiau po kaire pažastimi vis dar laikė vaivorykštinio upėtakio galvą, suvyniotą į purpurinę paklodę.

Už posūkio kanalizacijos griovys paplatėjo, skliautuotose sienose žiojėjo pailgos kiaurymės, pro kurias buvo galima įžiūrėti smaragdine šviesa nutviekstus griuvėsius.

Vienoje angoje subolavo pasviręs paveikslas – moteris su varno plunksnų boa.

– Padrės kopl yčia, – pasigirdo balsas po pažastimi.

Rabi, tasai žmogus nematė nukirstos galvos, tačiau buvo tikras, kad dabar ji šypsosi – priekaištingai ir sykiu su užuojauta.

Gretimoje kiaurymėje šmėkštelėjo rombo pavidalo šikšnosparnio sparnas.

– Mama, mama! – apsalęs iš laimės suinkštė priekyje besiriantis žiurkiukas. – Žiūrėk, angelas praskrido...

(2)

– Koks angelas, broli, koks dar angelas?

Per jėgą praplėšė akis. Virš Izidoriaus buvo palinkęs pusnuogis tėvas Kazimieras. Grobuoniškas šypsnys atvėrė išpuvusius dantis.

Šalvai raižė vidurius, bukai gėlė išeinamąją angą.

– Koks angelas? – pakartojo dominikonas.

Pelenų spalvos garbanoti plaukeliai veržėsi iš kairės jo ausies ir abiejų nosies šnervių.

Stalas, dvi taburetės, kampe – altorėlis, puokštė narcizų ir smilkstanti žvakė. Ten pat ant akmeninių grindų gulėjo keistai susukta purpurinė paklodė. Ji priminė groteskišką rožės žiedą. Prie sienos – griozdiškas kompiuteris ir dulkėtos knygų lentynos, siekiančios lubas.

– Dėkok ne angelui, bet Jorikui. Sumanyk tu man lįsti tenai, kur taip pekliškai dvokia.

Izidorius prisiminė: šleikščiai saldūs kanalizacijos garai, nežinia ko lūkuriuojantis žiurkių būrys, smaragdinė šviesa ir Zhuangzi, melodingu balseliu skaitanti geležimi kaustytą knygą.

– Joriko duktė žinojo, kur aš.

Ant taburetės išvydo tvarkingai sulankstytus savo drabužius.

(3)

– O kur... galva?

– Pasičiupinėk, – tėvas Kazimieras žvitriai pakilo nuo lovos. – Ji ten, kur ir turi būti – ant pečių, – vienuolis mūvėjo vien glaudėmis, jos siekė kelius ir buvo išmargintos ramunėlėmis. – Galva – didžiausias žmogaus draugas. Netgi tada, kai ji jo priešas. Gal todėl, – jau rengdamasis tęsė dominikonas, – *Una Sancta Catholica Ecclesia* kartais daug griežčiau elgiasi su kai kuriais savo broliais nei su bedieviais. Bet dėl to ji verta tik dar didesnės pagarbos. Kodėl? Ateisto ar indiferento mintis, neįgavusi grubios fizinės formos, Bažnyčiai beveik nepavojinga, nes nei intelektualiniame, nei dvasiniame lygyje nesugeba su ja konkuruoti. O štai klaidinga linkme pasukusios brolių mintys turi šimteriopai didesnę galią,

kuri visuomet, deja, yra griaunamoji. Kitaip tariant, – iškilmingai užbaigė vienuolis, – silpnas priešas man nepavojingas, tačiau draugas, kurio nebesugebu suprasti, gali suteikti daug vargo ir nerimo.

– Todėl tu ir nužudei Žiuvi? – išsprūdo Izidoriui.

Tėvas Kazimieras suraukė kaktą. Šalvai dingtelėjo, kad pirmą kartą į dominikoną kreipėsi „tu“.

– Būna mirčių, kurių pasekmės skiriamos ne tiems, kurie miršta, – vienuolis jau vilkosi abitą. – Dievo siųsti sapnai vertesni už upėtakį, net jeigu jis spindi visomis vaivorykštės varsomis. Žuvys ir gyvena tam, kad būtų sužvejotos. Be to, tai buvo – teiraukis ko nori! – paprasčiausia karnavalinė atrakcija. Prisimink Seviliją, – mirktelėjo Izidoriui, segdamasis apykaklę.

Šalva jau gailėjosi dėl išsprūdusio klausimo.

– Raižo vidurius. Pasiutusiai džiūsta burna.

– Iš tiesų, – sutiko tėvas Kazimieras, – ko čia laidome liežuvius. Senasis bičiulis tuoj atneš tau vandens.

Dominikonas vėl mirktelėjo Šalvai ir ištipeno pro duris.

(4)

Tik dabar Izidorius suprato, kas jam nuo pat pirmo akimirksnio šioje celėje kėlė pasidygėjimą: neskoninguose bronziniuose apvaduose spindintis veidrodis, riebiais pirštais nučiupinėtas kompiuterio monitorius, prabangi dvigulė tėvo Kazimiero lova ir itin švelni, iškvėpinta, rožinio atspalvio patalynė. Tai nesiderino nei su askeze, nei su vienuoliams įprasta švara bei kuklumu.

Pabandė rengtis.

Maudamasis kelnes vėl pajuto, kad bukai maudžia išeinamąją angą.

Kelnių kišenėje užtiko vakar į nosinę suvyniotą vėžio žnyplę. Su pasišlykštėjimu tėškė ją į apšnerkštą monitorių.

Netikėtai ant spintelės išvydo atviruko dydžio portretą. Iš medinių, subtiliomis arabeskomis papuoštų rėmelių išdidžiai žvelgė iki skausmo pažįstama mergina.

Elena.

Įžūloka ševeliūra, apgamas ant dešinio skruosto.

(5)

Štai tada Izidorius ir pamatė tai, ką vėliau pavadino *svarbiausiu įkalčiu.*

Šalia brevijoriaus, sunkaus medžioklinio peilio paauksuota rankena ir rusvų plaukų prisivėlusių šukų gulėjo raščiukas. Jame tebuvo septyni žodžiai: „Atleisk, mums reikia pasitarti. Ir nedelsiant. Gerta" – tą rašyseną Izidorius būtų atskyręs iš tūkstančio kitų. Charakteringa didžioji „I" ir lygiai iš tų pačių raidžių sudėtas žodis „Atleisk", kuriam trūko tik dviejų skiemenų...

Širdis ėmė dusliai baladotis, nervingu timptelėjimu Izidorius perplėšė švarko pamušalą, neklusniais pirštais šiaip taip sugrabaliojo prie velveto prigludusią mokyklinio sąsiuvinio skiautę. Joje ta pačia rašysena buvo parašyta: „Izidorius. Atleiskite".

Padėjo skiautę šalia ką tik rasto raščiuko.

Vaizdas ėmė dvejintis, ausyse nežmoniškai spengė.

Po minutės lėtai pakėlė akis, žvilgsnis atsitiktinai užkliudė veidrodį.

Jame Izidorius išvydo jauną, bet jau beveik visai pražilusį vyrą.

•

– Kas čia? – stengdamasis tramdytis paklausė, kai tėvas Kazimieras grįžo su ąsočiu vandens.

– Negi celėje draudžiama laikyti portretėlį? – kaži kaip pernelyg guviai perklausė vienuolis.

– Nesimuistyk ir neišsisukinėk! – Izidorius pakėlė balsą. – Supranti, ką turiu galvoje!

Tėvas Kazimieras valandėlę įtemptai mąstė, jo akutės šokinėjo į šalis, tačiau gana greitai vienuolis, matyt, nutarė keisti taktiką.

– Taip, jaunystės klaida, – skėstelėjo rankomis. – Mano gerai treniruota dorybė buvo pasirengusi atremti visas piktosios jėgos atakas, išskyrus vieną. Sutinku, – paskubėjo pridurti, išvydęs pilkėjantį Izidoriaus veidą, – nuodėmė. Netgi sunki nuodėmė. Bet aš nuoširdžiai atgailavau, keliais ėjau, kryžium gulėjau... Juk parašyta: pasmerk nuodėmę ir atleisk ją padariusiajam. Jo Eminencija taip ir pasielgė – mielaširdingai viską atleido. Be to, aš rūpinuosi savo dukra, – tėvo Kazimiero akyse sužvilgo ašaros, – va, ir portretėlį laikau prie lovos...

– Kodėl tik vienos, ne abiejų?

Vienuolis nejaukiai atsikrenkštė.

– Juk jos tokios panašios, – matyt, nusprendė pripažinti ir tai, – aš jų beveik neskirdavau...

– Kitiems turbūt ir dabar meluoji, jog tai seserėčios portretas! Vadinasi, patinka raudonų pagalvėlių jūra?!

– Kas, kas?

– Mėgsti išsiskėtęs drybsoti ant jų ir rakinėti virtus vėžiukus? O Gertrūda? Kieno plaukai šukose, besivoliojančiose pliko vienuolio celėje?

– Ji mano vyresnioji sesuo, – vėl įsitempė tėvas Kazimieras.

– O aš? Kas esu aš?! – Izidorius stvėrė vienuolį už pakarpos. – Čia juk rašyta vieno ir to paties žmogaus! – kišo dominikono panosėn abu raštelius. – Šilta naktis, kaimas, kvepiantis šienas, žvaigždės, žiogai... Tai kiek vaikų turi, seni?

– Taip, taip! Nesiginu, buvo ir tokia naktis, – inkštė vienuolis Šalvos rankose, – tačiau tada dar nebuvau davęs įžadų! O Gertrūda taip pat nuoširdžiai atgailavo...

– Sakyk tiesiai – jeigu tai *mano* motinos rašysena, tuomet kas man esi tu?! – Izidorius jau iš visų jėgų purtė dominikoną.

Staiga neįtikėtinai vikriu judesiu tėvas Kazimieras išsivadavo iš Šalvos gniaužtų ir stryktelėjo ant lovos. Jo lūpose sustingo kreiva šypsenėlė, buvo aišku – vienuolis nusprendė taip lengvai nepasiduoti.

– Po beprotiškai kaitrių dienų, – pasikeitusiu balsu ištarė senis, – būtent tokios, kaip minėjai, ir būdavo ryškiom žvaigždikėm nusėtos Sevilijos naktys, – ir minkštai pridūrė: – Juk tu pats, broli, anuomet su pasimėgavimu tvirtinai, kad ir angelai seksualūs.

(7)

– Vėl ta prakeikta Sevilija...

Izidorius jau aimanavo.

Iš bejėgystės.

– Prakeikta? Anaiptol! – vienuolis užvertė akis aukštyn. – Vienas švenčiausių miestų! Brolis Fiodoras po kelių amžių bandė aprašyti jo gatvelių atmosferą, bet prisiminė tiktai laurų ir citrinų kvapą, – tėvas Kazimieras jau akivaizdžiai tyčiojosi iš Izidoriaus. – Va, ir šis šventas tvarinys gali patvirtinti mano žodžius...

Dominikonas mostelėjo į celės kertę – joje iš tiesų kaži kas krustelėjo.

Izidorius prisimerkė: ant taburetės sėdėjo Kajokolakis. Kariška uniforma, baltas šalikas ant kaklo. Plačiai pražergti keliai, abiem rankom įsitvėręs į dalgę. Akys raudonos, suklususios žiurkės snukelis.

Žmogysta atsikrenkštė, sodriai nusišnypštė į šaliką ir tarsi pasisveikindama tarė:

– *Misericorda et justitia*! Paskutiniais žvalgybos duomenimis, subtilų kūnų šokį žmonės šoka iš meilės, bet krušasi – iš vienatvės. Ar ne, *Solsolsolsi-bemol*?

Izidorius papurtė galvą, neįstengdamas suvokti, kaip ši žmogysta atsidūrė celėje. Negi ji visą laiką lindėjo kamputy?

– Patinka man būti gražuolių draugijoj, kaip sakė vienas išdavikas, – dalykiškai tęsė Kajokolakis, – tik niekaip neprisimenu, ką jis išdavė. Tikėjimą? Žmoną? O gal tėvynę? Manau, tu galėtum išvėdinti per keturis šimtmečius priplėkusią mano atmintį, – Žmogus su dalge pakilo nuo taburetės. – Atsimeni tą juodukę katalonę alyvmedžių sodely? Jos angeliškomis venomis tekėjo lydytas varis. Ją, regis, atidavei šunims. O tos raganaujančios čigonėlės venomis tekėjo sperma, gležnosios panelės Karenos – kvepalai... Ji buvo tokia kvaila, kad kartais net tapdavo panaši į protingą. Ne veltui *po to* ji pusę dienos klykė, pakabinta ant puošniųjų savo garbanų. O putliosios Margo gyslomis sroveno vištienos sultinys! Sultinį labiausiai ir mėgai, ypač per pasninkus, – Kajokolakis vėl elegantiškai prisėdo ant taburetės. – Beje, nekaltybės diržų raktelius žlibi jų tėvai ir nelyginant kalakutai pasipūtę vyrai buvo patikėję ar tik ne tau – kukliam ir principingam nuodėmklausiui?

– Dievaži, – į pokalbį įsiterpė ir tėvas Kazimieras, pagaliau išdrįsęs nulipti nuo lovos, – kai kurios moterys būdavo tikras rožės dvelksmas, bet dažniausiai – šiaip sau, tiktai vienas kitas aromato komponentas... Ak, moterys, moterys... Mielas Izi-

doriau, tu buvai teisus – jos visur yra geriausios partnerės, išskyrus seksą. Ką čia šnekėti – senatvėje giminės pratęsimo aistrą nepastebimai keičia aistra ramiai numirti. Beje, – oriai patikslino, – tai irgi ugninga aistra, nors iš pradžių gali atrodyti tokia pilkšvutė, bemaž netgi ne aistra...

– Ką jūs čia tauškiat? – Izidorius buvo beveik praradęs amą. – Tu, kuris su savo seserim...

Tėvas Kazimieras atsainiai mostelėjo ranka.

– Jaunystė paikystė, – nusikvatojo. – Nors ir senatvės išmintis į žmogų įeina per pirštų ir kitus galiukus.

(8)

Staiga Kajokolakis vėl šoktelėjo savo kampe ir labai stengdamasis ėmė traukti Figaro kavatiną iš „Sevilijos kirpėjo". Tačiau žodžiai buvo tokie:

Aš draugaučiau su mergaitėm,
bet jos visos su kelnaitėm...

Nutilo, tarsi pamoką pamiršęs mokinukas, ir nudelbęs akis droviai pritūpė ant taburetės kraštelio.

– Nebijok, Izidoriau, jis ne koks šėtonas. Šiaip demonas. Vidutinio kalibro. Ryžtingas, bet kvailas.

– Teisybė, Padre, – iš savo kertės sugergždė Žmogus su dalge, – yra ir baisesnių. O mūsų padermei šį tą sumedžioti pavyksta tik tuomet, kai žmogaus širdis prisipildo baimės ir jos šalčio nutvilkyta siela iššoka lauk.

– Bet tu nebijai, ar ne? – žaismingai paklausė tėvas Kazimieras Izidoriaus.

– Tokių kaip tu – nė kiek!

– Na va, tikras vyras, – dominikonas priėjo prie Kajokolakio ir šiurkščiai timptelėjęs už šaliko pakvietė jį šokti. – Bet

ir vyrai, pasakysiu atvirai, ne saldainiukas. Vienas savarankiškas, kitas – savagalviškas, trečias – savakiaušiškas, – vis energingiau kapodamas žodžius tėvas Kazimieras išgavo trūkčiojančią melodiją, kuria akompanavo savo ir žmogystos šokamam brutaliam tango. – Pažinojau vieną tikrai įdomų egzempliorių, bet jau vėliau, kai buvau ištremtas iš Sevilijos.... Žmogus sėkmingai vedė, tačiau moterys jį labai mėgo. Tiesiogiai nė sykio neišdavė savo sutuoktinės, bet svajonėse dažnai mylėdavosi su tomis, kurios, be abejo, ir taip būtų jam atsidavusios!

Izidorius pasitraukė prie lango, baimindamasis, kad jo nepaliestų beždžioniškai besimaivančiųjų šešėlis.

– Įsidėmėk – tik svajonėse ir tik su tomis. Į savo erotines fantazijas niekuomet neįsileisdavo jam abejingų ar priešiškai nusiteikusių damų. Vadinasi, net savo vizijų erdvėje jis niekad nieko nedarė smurtaudamas, slopindamas ar prievartaudamas kieno nors valią. Dabar pasakyk man, ar jis buvo didelis nusidėjėlis?

Baigęs šią tiradą, tėvas Kazimieras svieste nusviedė žmogystą ant taburetės.

(9)

– Padre, tu šmeiži žmones! – gailiai sušvykštė Kajokolakis, kasydamasis sutrenktus sėdmenis.

– Šmeižiu? Nuo kada atviras žodis vadinamas šmeižtu? – vienuolis įžūliai mėgavosi Izidoriaus sutrikimu. – Žmogus – kūno įkaitas. Lengva mylėti įsivaizduojamą idealą su nimbu virš galvos, o tu įstenk pamilti įkaitą! Štai aš – hemorojus, grybelis klišų kojų tarpupirščiuose, niežėjimas pakirkšniuose, dantys iškirmiję, mažiukas – kas gali tokį mylėti? O tu vis tiek pamilk!

– Matai, kaip jis kenčia, – pro nosį sušniaukrojo Kajokolakis.– Nes jo fizika kitokia. Jo tamsos greitis didesnis už jo šviesos greitį.

– Tęsk, geometre, varyk, interneto paraščių Einšteine! – susižavėjęs dominikonas ėmė drąsinti, kone pjudyti žmogystą. – Paaiškink, kad egzistuoja praktinė paribių fizika, kurioje įmanomas ir amžinas judėjimas!

– Klausau, Padre! – nudžiugo Kajokolakis ir blykstelėjo perpjauto granato spalvos akių obuoliais į Izidorių. – Trumpas fizikos CK kursas. Įsivaizduok milžinišką šunų rują. Šunys riejasi, drasko ir ryja vieni kitus. Bet dauginasi sparčiau nei spėja suryti – štai kas yra tikrasis svaigiųjų paribių *perpetuum mobile*!

– Bravo! – suplojo delnais per kelius tėvas Kazimieras.

– Gašlus niekšas, – su panieka išstenėjo Izidorius.

– Dėl niekšo tu klysti, – ramiai atrėmė jo panieką vienuolis. – To, apie ką mudu bliuznijam, mano persona patyrė tik menką dalelę. Nors ausys girdėjo daug, oi daug! Bet pats supranti – šventa išpažinties paslaptis, – tėvas Kazimieras apgailestaudamas išskėtė trumpas rankeles. – Blaiviai pagalvok – jeigu užmegzti vaisių būtų baisi nuodėmė, Dievas įsakytų vėjui, kad šis įpūstų sėklą į moterų gūžtas.

– Man atrodo, jis nepaprastai doras, – buvo neaišku, kam Kajokolakis taiko.

– Žinai, jei esi doras, dėmė atsiras savaime, net jei tau ir atrodys, kad esi skaidresnis už Vatikano krištolą. Dėmė išnyra tarytum iš niekur, iš oro. O gal ir iš pačios dvasios. Kaip gimtoji nuodėmė, kurią suvokti įstengia tiktai askezės žmonės. *Peccotum originale* – nepaprastos gelmės terminas, nieko stebėtina, kad daugelis raukosi, vos jį išgirdę. O juk dorumas ir kaltė – Siamo dvyniai. Nors... – vienuolis rūsčiai suvedė žilus

antakius. – Kaltė gali ilgai laukti savo dorumo, tačiau dorumas kaltę išvysta tą pat akimirką.

– Tavo idėjos bergždžios, jos niekur neveda, – suvaitojo Izidorius.

– Idėjos veda, idėjos neveda... Šneki kaip pirmo kurso klierikas. Kai Sevilijoje prisišveisdavome sūrių alyvuogių, pameni, net paprasčiausias šaltinio vanduo atrodydavo lyg pasaldintas. Taip nutinka ir mūsų protui, gimdančiam zyziančius žodžių ir minčių spiečius. Svarbu ką jis „valgė“ prieš tai – štai ir visa tavo idėjų mechanika.

– Kas tu? – vėl suvaitojo Izidorius.

– Hado šunims sušertas angelas.

– O aš, – visomis keturiomis ant taburetės stryktelėjo Kajokolakis, – sušertas per snukį! – ir dusyk sulojo žaislinio šunelio balsu.

– Gudrus pamišėli, – trečią kartą suvaitojo Izidorius, – negi nebijai net savo Dievo, kuriam dediesi tarnaujantis? Nuo pat gimimo nekenčiau tavęs!

– Manęs? Jezusmarija! – vaidindamas persigandusį tūptelėjo tėvas Kazimieras; paskui įsisprendė rankas į šonus ir griežtu balsu tęsė: – Bet apie viską iš eilės. Vardan Dievo patartina nebijoti netgi Dievo. Kartais galima ir išvis jo atsisakyti. Gudrumas – seklaus proto požymis, neapykanta – vergystės rūšis. O dėl pamišimo... Beje, kokios esi nuomonės apie savo sąmonės būklę?

Izidorius tylėjo.

– Matyt, nuskendo laivas, – pergalingai nusikvatojo tėvas Kazimieras, – kuris plukdė mane į Tartarą!

Izidorius jautėsi visiškai palaužtas.

Mažomis nemirksinčiomis akutėmis į jį spoksojo iš evoliucinės praeities liūnų išbridęs roplys ir hipnotizavo.

Šalva pabandė per jėgą surinkti mintis į krūvą, bet tuoj pat pasidavė, supratęs, kad tasai padaras atėmė iš jo elementariausią gebėjimą mąstyti, spręsti, priešintis. Valia buvo paralyžiuota galutinai.

Dabar jis troško tik vieno – nors mintimis atsidurti patikimajame stiklo gaubte. Bet sąmonė nepakluso. Ji ėmė sūkuriuoti, blaškytis, pašėlusiu greičiu tolti ir po akimirkos išniro nepažįstamoje erdvėje, kur Izidorius gulėjo atmerktomis akimis ir pro skiedrinio stogo plyšius žvelgė į mirguliuojančias žvaigždes; netrukus išgirdo kurtinantį žiogų čirpimą, uoslę ėmė kutenti šviežio šieno kvapas.

Valandėlę jam buvo beveik gera.

Jautė, kad šalimais turėtų alsuoti ir Elena.

Staiga kažkas po juo ėmė krutėti, ir Izidorius pamatė, kad nugara liečia anaiptol ne kvepiantį šieną, o baisingai besirangantį, šnypščiantį gyvatyną. „Nebijok, – išgirdo Elenos balsą ir pajuto liauną ranką ant peties. – Tau taip tik atrodo, tuoj viskas praeis...“

Bet šnypštimas nesiliovė, priešingai – plėtėsi ir garsėjo, o kai tapo bemaž nepakeliamas, Izidorius galų gale suprato, ką tie šliužai šnypščia – kraujomaišša gimdo kraujomaišššą...

To buvo jau per daug.

Sąmonė virptelėjo kaip Vėlinių žvakelė darganoj ir užgeso.

Atsipeikėjęs pajuto, kad kažkas iš tikrųjų glosto petį.

Atsargiai, bet sykiu ir gosliai.

Izidorius tįsojo lovoje, tėvas Kazimieras sėdėjo visai greta.

Akimoju paširdžius nutvilkė dar viena kraupi nuojauta – štai kodėl jam peršti išeinamąją angą! Ištraukęs jį, sustirusį ir leisgyvį, iš kanalizacijos šulinio, tas išsigimėlis tikriausiai pasinaudojo Izidoriaus bejėgiškumu.

Šalva ėmė žiaugčioti.

– Nemaniau, broli, kad esi toks skystakiaušis.

Tėvas Kazimieras nuo lovos guviai nušoko ant grindų.

– Klausi, kas aš esu? – lyg niekur nieko tęsė pokalbį vienuolis. – Dėlioti sakinius – sunkus amatas, tad verčiau pasitelkime tai, kas jau už mus padaryta.

Neskubėdamas jis užlipo metalinėmis kopėtėlėmis ir ėmė raustis viršutinėje knygų lentynoje. Rausėsi ilgai, pasišvilpčiodamas ir nerūpestingai niūniuodamas:

Drūtai žinau, drūtai žinau,
kad aš ne Dievas, bet
nesu gi tikras, Dieve, ar
ir tu manai taip pat...

Tūkstantveidis dvaro juokdarys, dingtelėjo Izidoriui. Pagaliau tėvas Kazimieras atsivertė pageltusią brošiūrą ir pažvelgė žemyn.

– Klausyk, ką „Mintyse“ rašo brolis Blezas. „Kas yra *aš*? Žmogus atsisėda prie lango, kad matytų praeivius. Jeigu aš ten praeinu, ar galiu pasakyti, kad atsisėdo pamatyti manęs? Ne, jis negalvoja specialiai apie mane. Jei kas myli kitą žmogų

dėl jo grožio, ar myli jį? Ne, nes dėl raupų, kurie sunaikina grožį, nesunaikindami asmens, jo nebemylės. Jei mane myli dėl mano sveiko proto, atminties, ar tai esu mylimas aš? Ne, nes šias savybes galiu prarasti, neprarasdamas savęs. Tad kur tas aš, jei jo nėra nei kūne, nei sieloje? Ir kaip mylėti kūną ar sielą, jei ne dėl šių savybių, kurios manęs nesudaro, nes yra prarandamos? Argi mylėtume sielos esmę atsajai, vis tiek, kokias turėtume savybes? Tai neįmanoma ir būtų neteisinga. Tad visada mylimas ne asmuo, bet vien jo savybės."

– Matai, *Solsolsolsi-bemol*, – jau iš kitos kertės pasigirdo Kajokolakio balsas, – čia nuolat kalbama apie meilę, o kas yra toji meilė? Paskutiniais žvalgybos duomenimis – gležnas smurtas, ir nieko daugiau...

– Dabar, – stovėdamas ant kopėtėlių griežtai nutraukė žmogystą vienuolis, – klausykis *teisingos* išvados: „Todėl nesityčiokime iš tų, kurie gerbiami dėl savo rango ar posto, nes asmuo branginamas vien dėl jo skolintų savybių." Ar supratai pagaliau, koks yra mano rangas?

Paskutinį sakinį dominikonas ištarė minkštai, kone su tėvišku priekaištu.

Bet po akimirkos jo veidą vėl iškreipė sukta šypsenėlė, įrėminta išpuvusių dantų griuvėsiais.

– Palauk, surasiu dar vieną knygą. Pačią, pačią!

Aš tave nužudysiu, pagalvojo Izidorius.

(12)

Pats išsigando savo minties.

Tačiau kuo toliau, tuo mažiau ji atrodė neįmanoma, juolab beprotiška.

Šalva sunkiai pakilo iš lovos ir atsisėdo ant krašto. Akys godžiai rijo peilį, gulintį šalia brevijoriaus.

Iš savo kertės išlindo Kajokolakis ir atšlepsėjo prie spintelės. Nuo jo stipriai trenkė raugintais kopūstais.

– Ar aš esu Dievas, ar išnyksiu vos miręs – to paties materializmo triumfas, – lyg didžiausią paslaptį sukuždėjo Izidoriui į ausį. – O senis tegu sau svaičioja, – ir staiga, sakytum sugalvojęs linksmą pokštą, išsiviepė: – Jo reikia pasigailėti.

Nusiėmė dalgę nuo peties ir valiūkiškai šaudydamas akimis į Šalvą užsimojo ja, tarsi ketindamas nukirsti kopėtėlių kojas.

Izidoriaus pirštai patys sugniaužė peilio kotą.

Atsistojo, žengė netvirtą žingsnį žmogystos ir vienuolio pusėn.

Kajokolakis nuleido dalgę ant grindų. Šypsojosi. Ta pačia sukta tėvo Kazimiero šypsenėle.

Staiga suokalbiškai mirktelėjo Izidoriui, atkišo munduru aptemptą krūtinę tarsi sakydamas: „Ai, buvę nebuvę!..“ – tada iš visų plaučių kariškai sukomandavo: „Ka-zaš!“ ir apsisukęs aplink savo ašį iš visų jėgų kirto dalge per kopėtėles.

Vienuolis sumosikavo rankomis, pliaukštelėjo laikoma knyga į lubas ir, kelias akimirkas dar pakabojęs ore, smigo žemyn. Kažkodėl labai juokingai. Gal todėl, kad kojos, užkliuvusios už kopėtėlių, kiek atsiliko ir nepadoriai prasiskėtė, o sunki knyga nukrito ant grindų anksčiau nei senis.

Žnektelėjęs paskui ją ant nugaros, tėvas Kazimieras neįtikėtinai vikriai – tartum guminis žaisliukas – pašoko ant kojų, bet tą pat akimirką užmynė ant numestos vėžio žnyplės, paslydo ir vėl tėškėsi aukštielninkas, pakaušiu atsitrenkdamas į ąžuolinio stalo kampą; tada dominikono kūnas jau iš tiesų šlumštelėjo ant akmeninių grindų tarsi pelų maišas.

Izidorius išbalo. Negalėjo apsispręst, kaip jam elgtis – šokti ant smurtininko, vienu peilio dūriu pribaigti gulintįjį ar šauktis pagalbos.

Todėl nejudėjo iš vietos.

– Deimantinė kulka... – sušvokštė dominikonas, iš jo burnos ėmė veržtis rausvos putos. – Nenuskendo dar tas laivas...

Tėvo Kazimiero akys sustingo ties Izidoriaus ranka, laikančia peilį.

Jis viską suprato.

Pabandė veide išspausti šypseną.

Kraujo klanas ant grindų sparčiai plėtėsi, palietė geležimi kaustytą „Forma futuri“ nugarėlę.

– Jeigu Dievas... ir žmogus, – išstenėjo vienuolis, – nėra vienas ir tas pat... vis tiek... yra taip... tarsi šitaip būtų...

Tą akimirką Izidorius jį beveik mylėjo.

(1)

Šalva atgniaužė delną. Peilis dunkstelėjo ant grindų.

Nežinia, kiek laiko stovėjo šalia stingstančio kūno, nereginčiomis akimis spoksodamas į savo pirštus.

Nugara pajuto vėsą. Atsigręžė – langas buvo pravertas. Pro jį įsisuko ir paukštiškai čiauškėdamas po celę ėmė blaškytis vėjo gūsis. Izidoriui pasivaideno, kad mato gūsin įsmeigtą kraujo rūdimis apėjusį peilį.

Lauke bolavo figūra.

Žmogus su dalge. Stovėjo pasirėmęs ant jos, rankoje – metalinė plėčkelė.

Izidorius stumtelėjo lango grotas, bet šios nepasidavė. Kažkodėl stvėrė brevijorių ir su įniršiu sviedė į altorėlį. Vaza su narcizais nuvirto į kairę, smilkstanti žvakė – į dešinę, ant purpurinės paklodės.

Nusukęs žvilgsnį, kad išvengtų jau sustiklėjusių neužspaustų tėvo Kazimiero akių, puolė pro duris į koridorių.

Koridoriuje parkrito.

Keturpėsčias išropojo į lauką.

Žmogus su dalge tolo nuo viešbučio.

Atrodė, kad jis ne eina, o plaukia, pakilęs per sprindį virš sniegų.

Piktai suurzgęs, Izidorius puolė paskui.

(2)

Klampojo ilgai.

Urgzdamas, maurodamas ir švykšdamas.

Prakauli figūra su dalge ant peties nei artėjo, nei tolo. Šalia jos dar kažkas judėjo. Geltonas šuva.

Atsigręžęs išvydo liepsnos apimtą viešbutį. Ugnis plito nuo tėvo Kazimiero lango. Ryškiausiai liepsnojo šiaudinės raidės:

SOMNIA A DEO MISSA

(3)

...neapykanta – vergystės rūšis vienintelis būdas išsivaduot iš vergystės sunaikinti neapykantos objektą vadinasi netgi nužudyti netgi artimą savo net artimiausią tai tik atsikratyti neapykantos ir nieko daugiau ir nieko daugiau kilnus veiksmas beveik kaip sutraiškyti vergą savyje vergą savyje varge tu varge tikra *dostojevščina* sesuo negali būti sesuo raudona pagalvėlė kai nebuvo tai nebuvo o dabar vieni giminės aplink vieni giminės...

Kuždėjo.

Mintyse.

(4)

Šalčio nejautė.

Priešingai – Izidoriaus kakta išrasojo, lūpų kampučiuose tvenkėsi sūrių seilių pursleliai.

...kilniausi darbai nenuperka dangaus kraupiausieji negarantuoja pragaro sukąsti dantis ir tikėti užspausti akis ir tikėti tikėti ir tiek žmogus neturi teisės spręsti apie Dievą žmogus tobulas viduriukas vidutinybė štai tikroji didybė didi vien todėl kad neturi nė kruopelytės didingumo nė per nago juodymą kvaila kvaila kvaila pamažu dar pulsuojanti benusibaigiančių kirmėlių krūvos didenybė...

Kuždėjo.

(5)

Dar įnirtingiau klampojo paskui Žmogų su dalge.

Visomis ląstelėmis troško mirties. Paprastos. Natūralios. Tarytum penkto metų laiko.

...mylėkite mane mylėkite mane mylėkite mane už tai kad mirsiu visų vienišių nevilties klyksmas vienišių išsiilgusių artumo atjautos vienišių pasmerktų nepakeliamai atskirties kuprai jeigu nemylite manęs už tai dėl ko sugebate pamilti vieni kitus pamilkite nors už tai kas tikrai sieja visas gyvas esybes už pačią mirtį už pačią mirtį už pačią mirtį...

(6)

Ir tada jis išgirdo.

Staiga. Ūmai. Akimoju.

Iš pradžių net nesuprato, ką. Lyg vyro balsą, lyg apuoko ar vėjo ūbavimą retuose šabakštynuose.

Žengė dar kelis žingsnius ir pro apšerkšnijusių šakų tinklelį išvydo sniego dykumoje suklupusį žmogų.

Jo veidas buvo atgręžtas į Izidorių.

Tai nebuvo Žmogus su dalge.

(7)

Nejučia pats susmuko ant kelių.

Klausėsi.

Galėjo prisiekti, kad girdi Jo balsą. Įsitempusį, bet galingą ir ramų.

Ne karščiu tvoskiančioje Judėjos dykumoje – viduržiemio viesulų nugairintoje Dzūkijos plynėje.

Nežinoma kalba tariantį „Tėve mūsų...“

Speigo sudirgintais vokais Izidorius jautė kiekvieną sveti-

mo žodžio atspalvį. Glumino ribinė balso įtampa ir žmogiškumas.

Žmogaus Sūnus?

Ne, tai nebuvo Žmogaus Sūnus.

Tai buvo Sūnaus Žmogus.

Šalva slapčia apsidairė, tikėdamasis išvysti būrelį netoliese snaudžiančių apaštalų.

Tačiau akis žlibino vien mirguliuojantys sniegai.

...Padre, atsirasti šiame pasaulyje mes galėjome tiktai todėl kad visados jame buvome tu nieko dėtas, Padre, nieko dėtas neieškok neieškok neieškok žiemą neieškok po žiemos neieškok pavasarį, Padre, narcizų kad galėtum jais įtrinti neapykantos skaudatį mano tu nieko dėtas, Padre...

(8)

Vėjo šuoras vėl atnešė Jo balsą.

Izidoriaus nugara šiurpo nuo to balso tembro (aukštokas, bet neįkyrus), spalvos (žalsvai sidabrinė, ošianti), linijos (vos beužsimezganti, tradicijos dar nenugludinta) ir aistros.

Ypač jaudino toji aistra. Nė akimirką neabejojanti Tuo, Į Kurį kreipiamasi, bet sykiu ir šiek tiek šerpetota, net vaikiškai irzli.

Mažutė nevilties kruopelytė buvo išriedėjusi ant sniego iš žemiškosios prigimties, iš pačios kūno kloakos.

Tasai balsas neturėjo jokių melodinių vingrybių, jis buvo gryniausias slėpinys, tačiau toks, kuris niekad nuo nieko nesislepia ir kuriam jokia galia negali pasipriešinti. Tūkstančiuose veidrodžių veidrodėlių dešimtimis tūkstančių atspindžių atspindėlių mirguliuojantis šviesos luitas.

Ir tie veidrodėliai ne visi buvo nukreipti tiesiai į dangų.

(9)

„Jeigu nors vienas žmogus sugebėtų *tokiu* balsu sukuždėti „Tėve mūsų...“, jisai pro Karalystės vartus būtų įleistas tą pačią akimirką, nes šio balso gerklė jau seniai įleista...“

(10)

Malda nutrūko taip pat netikėtai, kaip ir buvo pasigirdusi.

Tasai, kuris meldėsi, pamažu ėmė tolti.

Atrodė, kad Jis išsitiesė, tačiau neatsistojo.

Taip ir nuėjo kaip klūpojo – keliais.

Ir kažkodėl atbulas.

Sutelkęs žvilgsnį Izidorius suprato, kad Žmogus sniegynais eina ne keliais. Kojomis. Tiktai nukirstomis iki kelių.

(11)

Po kelių minučių figūros laukuose jau nesimatė.

Tačiau maldos vietoje kaži kas buvo likę.

Įveikęs jaudulį ėmė ropoti arčiau.

Į pusnį įbesta dalgė, keli klaneliai kraujo, vėžio žnyplę lenktu snapu kapojantis varnas. Ir pirštu ant puraus sniego nupieštas Žuvies ženklas, o po juo išvedžiota: „NEIK. Zylutė“.

Lyg iš žemės išdygęs geltonas šuva laižė su sniegu susimaišiusį kraują, urgzdamas iš padilbų stebėjo kiekvieną artėjančio žmogaus judesį.

Gyvulio akys buvo rausvom gyslelėm išvagoto kiaušinio trynio spalvos.

(12)

Žiūrėjo į užrašą sniege ir nieko nesuprato.

Pabandė pats melstis.

...Dieve, prašau tiktai vieno tik poilsio „...poilsio? poilsio niekas negali suteikti iš savęs išsinėręs tęsi kelionę blaškysies išbandomas būsi šviesų mirgesiais klastingiausiom vilionėm toli bus tau iki namų jų ramybės gyvendamas čia dar turėjai nors lovą jinai naktimis ištirpdydavo kuprą tačiau už šių vartų nerasi menkiausio akmens atsisėsti ir tavo mirtis verks tenai...“

Iš netikėtumo nusipurtė. Aplinkui zyzė ne jo – kažkieno kito, kraupiai svetimo, valia ir mintys.

Stvėrė dalgę ir ėmė kapoti orą: „Pranyk, pranyk! Čia maldos namai! Vieninteliai! Mano koplytėlė, mano!..“; galiausiai netekęs jėgų smeigė jos žvilgančią nosį į žemę.

Po sniegu dzingtelėjo gruodas.

Šuo pabruko uodegą ir bailiai nuskuodė. Paskui jį nuvasnojo ir varnas.

Izidorius nervingai sukrizeno. Priglaudė dalgę tartum šautuvą prie peties ir prisimerkęs ėmė „pleškinti“ į du tolstančius siluetus:

– Puf! Puf! Puf!

Tada numetė dalgę, susirietė ant žemės į kamuoliuką ir ėmė tirtėti iš juoko.

(13)

Prisiminė: Kleboniškio miškas šalia internato, iš orinio šautuvo jis taikosi į zylutę. Nuo eglės šakos ji žioplai spokso į taikiklio galiuką. Pataikė tada ar ne? O juk taikėsi iš įnorio, iš laiko pertekliaus, iš neturėjimo ką veikti. Tačiau labai atsidėjęs. Tasai alsuojantis gelsvas taškelis buvo virtęs svarbiausiu jo gyvenimo tikslu, žūtbūt privaloma įvykdyti užduotimi, vieninteliu siekiu, svilinančia aistra...

Siekiai, tikslai, norai, įnoriai, aistros... Aštriai kaip niekad pajuto visą šių sąvokų bergždumą. Gyvenimas laikosi ne ant

jų, ant kažko kito, netgi visiškai kitokio. Tą „kitą“, tą „visiškai kitokį“ suvokti buvo dar per anksti, bet Izidorius nujautė, kad jis turėtų tykiai ir be galo skaidriai verpetuoti tarp dviejų paprastų žodžių – gebėjimas gėrėtis.

Gebėjimas gėrėtis tuo, kas duota, ir tiek.

Pataikė tada ar ne?

Neįstengė prisiminti. Prisiminė tik kaip numetęs šautuvą kažkodėl raičiojosi miške ant eglės spyglių, tirtėdamas nuo negalinčios išorėn išsiveržti jėgos pertekliaus.

(14)

Dar viena aklavietė. Kažkas riebiu brūkšniu užbraukė tai, kuo jis daugelį metų neabejojo, kas teikė jėgų gyventi. Pasirodė, jog tai buvo tiktai fantomas, kuris nepastebimai virto buku įpročiu, diktuojančiu kiekvienos dienos, valandos, akimirkos kryptį ir sandarą. Iš tarno tas pamėkliškas monstras virto visagaliu šeimininku, gal net švelniai besišypsančiu tironu, kurio valioje ir atsidūrė Izidorius, o anas tiktai apsimetė, jog vis dar jam paklūsta.

Vis dėlto aštrus potyris, kad gyvenimas pateko visiškon aklavietėn, keista – šis potyris Izidoriaus neprislėgė, net nenustebino, tik panardino į lengvą ir ne itin skaudų liūdesį, į tykų pralaimėjusio žmogaus pergalės kuštesį – pasaulis nesuvokiamas!.. Nepaprastai mįslingas užspeistos sielos manevras – atsitraukti į pradinę poziciją, į amžinąją savo vietą ir be luošinančio sielvarto konstatuoti: judėta gal ir ne į ten, tačiau ne bergždžiai – juk tobulai nieko neprieita.

– Tėve mūsų, atsisakau seno varno Sokrato, atsisakau Budos, Laozi ir žvirblelio Pranciškaus iš Asyžiaus, atsisakau netgi Elenos ir Žiuvi, ir visų visų mane vedusiųjų, ir atsisakau vien todėl, kad juos myliu...

Kuždėjo.

(15)

Nežinia, kiek laiko tįsojo ant sniego. Kai pakėlė galvą, priešais išvydo *Kekšiuką*. Atrodė, jis seniai čia lūkuriuoja.

Spuoguotis vilkėjo auksu siuvinėtais ceremonmeisterio drabužiais.

– Sėskite, Jūsų Vienišybe.

Prie Izidoriaus niekieno netraukiamos prišliuožė lengvos vaikiškos rogutės. Jis pakluso. Šiaip taip susirangė ant jų ir tik tada pastebėjo, kad jis jau ne plynėje, o ilgoje apsnigtų klevų alėjoje.

Puošniomis livrėjomis pasipuošę tarnai stovėjo abiejose alėjos pusėse ir kiekvienas rankoje laikė apledėjusių narcizų puokštę.

Klausa pagavo kuždesius:

– Kas įsakė nukirsti kojas?

– Kalba, kad Kajokolakis.

– Kur laidosime?

– Liepė čia, saloje...

Saloje?

– Vežkite.

(16)

Rogutės truktelėjo iš vietos ir greitėdamos ėmė slysti alėja. Netrukus Izidoriaus ausyse jau švilpė vėjas.

– Pirmyn, Bormanai, pirmyn! – už nugaros kurį laiką dar aidėjo laibas *Kekšiuko* falcetas.

Rogutes traukė skaidrus vėjo gūsis, retsykiais įgydamas balto vilko pavidalą, šalia jo pažeme skrido varnas. Išsižiojęs iš nuostabos Izidorius dairėsi aplinkui: pasibaigus alėjai išniro keistas miškelis, ant medžių kabojo tūkstančiai knygų, o iš jų, tartum burtininko lazdele mostelėjus, pabiro žirafos, lokiai,

šernai, povai ir kiškiai, tigrai ir gazelės, raganosiai ir briedžiai, ir begalės pūkuotų kamuoliukų – tai buvo vėsukai, spindinai, lūdovės, tyločiai, žemčiai, gaililiai, švepluoliai, silpukai, lyjalai ir visi kiti „strazdiško“ žodyno padarėliai. Čiauškėdami jie raičiojos ir laigė po sniegą, o aukščiau, beveik tarp debesų, išdidžiai plaukė dešimtys oro balionų, ir ne bet kokių! Jie priminė išsišiepusius buožgalvius, vėžlius ir boružes, papūstžandžius kankorėžius, braškes ir ryškiais taškeliais nusėtas musmires! Balionai lėtai slydo padange virš simetriškų, tvarkingai apkarpytų prancūziškų parkų, virš tiltų ir margų karuselių, ir visos jos svaigiai sukosi, ir visos buvo tuštut tuštutėlės, o netoli jų tarytum melsva žarija blėsavo Izidoriaus namukas su mansarda, sakytum vėjo atpūstas į šią keistą erdvę iš jaukios Kaštonų gatvelės, ir į jį vedė dešimtys kelių keliukų, bet ir jie, tie keliai, visi iki vieno liejosi ne iš kokių tolybių, o iš laukuose vienišuojančio apsnigto karklo liauniausios šakelės....

O kas gi tenai? Prie namuko būriuojasi vyrai ir moterys, tarp jų išdidžiai vaikšto meškino dydžio protingas žiurkėnas; staiga jis išpučia žandus ir ima pašėlusiai pūsti orą namuko pusėn, ir šis įsidega, įsiliepsnoja, pavirsta aukštu laužu, o šalia žiurkėno stovi rusvaplaukė mergaitė traiškanotom akim, primenanti Zhuangzi...

Ne, tai ne Zhuangzi, tai... „ežiuku“ kirpta Monika!

Ne, ir ne Monika – Elena!

Ne Elena – žaliaakis Žiuvi!

Jau ir ne Žiuvi, o Gertrūda...

Dabar Izidorius mato, kad tai tikrai išdidžioji, visą pasaulį niekinanti Gertrūda, ji avi ne batais, o šiurkščiomis, iš džiovintų vorų numegztomis kojinėmis; štai ji atsargiai panardina rankas į jo namuko laužą ir prunkšdama iš pasitenkinimo prausia kaulėtus savo skruostus ugnimi.

(17)

Visa tai Izidorius regėjo tarsi viesulas skriedamas vaikiškomis rogutėmis. Vos tik jis panorėdavo, rogutės lėtino greitį, leisdamos įsižiūrėti į kokį nors daiktą, padarėlį, kelio vingį, keistesnio pavidalo vėpūtinį ar žvilgsnį glostantį peizažo lopinėlį.

Anava – ir uniformuotas Kajokolakis ant geltono šuns kaip ant žirgo! Šuoliuoja į dvigalvę žiurkę, už kurios gūžiasi septyni tokie pat išsigimę žiurkiukai, dar neišmokę, kaip jų motina, spjaudyti liepsnomis ir siera. Jodamas Kajokolakis pastveria pirmą pasitaikiusį vyrą ir juo – tarsi šventas Jurgis ietimi – perveria žiurkę, pastveria kitą vyrą – perveria vieną žiurkiuką, antrą, trečią... Šuoliuoja toliau, jo ilgas baltas šalikas plaikstosi vėjyje, raitelis daro didelį lankstą, tada grįžta, pasilenkęs nutveria dar leisgyvį žiurkiuką, tada ir juo tartum ietimi smeigia prie liepsnojančio namuko besišildančiam vyrui į nugarą, paskui dar vienam ir dar vienam, ir dar...

Kai Kajokolakis darydamas eilinį lankstą prašvilpia pro pat rogutes, Izidorius jau ketina paklausti: „Kodėl tavo batai kraujuoti?“ – tačiau susilaiko, nepaklausia, mat prisimena: „Jie nekraujuoti. Tik bažnyčioje sutraiškė avietę...“

(18)

Rogutės visu greičiu pakyla į šlaitą ir nuo kalvos viršūnės atsiveria kitas kvapą gniaužiantis vaizdas: klastingų barbarų pilis, septyniolika kuorų, tūkstantinė kariuomenė ir šeši angelai, apsiautę tą pilį; visi kaip vienas jie pakelia varinius trimitus prie lūpų ir sutrimituoja. Narsiai, kariškai tiksliai.

Jauniausias angelas nuleidžia trimitą ir pilies gynėjams pradeda rodyti visokius nepadorius gestus, o septintasis angelas... – septintasis angelas beveik siekia dangų, jo lūpos nuša-

šusios, nosis ir skruostai vėjo nutarkuoti; kaire – virpančia, rudais skarmalais apmuturiuota – ranka jis suka rylos rankeną, o priekin ištiestame dešiniame visomis vaivorykštės varsomis ribuliuojančiame delne žėri migloto miesto kontūrai, iškalti iš padangės ledo.

Izidorius nė nepajunta, kaip rogutės ima švilpti to šaltai spindinčio miesto gatvėmis, jo visi pastatai – vien bažnyčios, sinagogos, mečetės, pagodos ir cerkvės, ir visų jų bokštai siūbuoja tartum kepurėtų ajerų kuokšteliai vakaro vėjui padvelkus, prie kiekvienos šventyklos durų kabo vario lentelės, kuriose išgraviruota: „Kazašo gimdymo namai“, „Kazašo prefektūra“, „Kazašo dramos teatras“, „Kazašo teismas“, „Kazašo kalėjimas“, „Kazašo biblioteka“, o to tuščio miesto skersgatviais ir aikštėmis sakytum karališkuose tvenkiniuose plauko rožinės gulbės, kaip triušiukai virpina lanksčias buožgalvių uodegėles ir gieda...

(19)

Izidorius paskutinį kartą atsigręžė į tolstantį miestą ir pasmerktą pilį – prie jos sienų jau buvo prasidėjęs žūtbūtinis mūšis, tikras Argamagedonas. Tūkstančiai riterių kovėsi vyras prieš vyrą, lūžo ietys, plaikstėsi vėliavos, žvengė žaizdoti žirgai, o žuvusieji – vis dar įniršę, sodriai keikdamiesi – traukė tiesiai į dangų, su visais šarvais, sugulovėmis ir belaisvių pulkeliais...

Rogutės toliau sparčiai skriejo laukais, vėjas ausyse švilpavo nerūpestingą Figaro kavatiną, o štai ir spengiantis eglynas, ir vieškelis, vedantis stiklo gaubto link. Iš abiejų vieškelio pusių – elektros stulpai, primenantys Amžinojo Miesto pakelių kryžius, ant kiekvieno stulpo prikalta po garsiakalbį, iš kiekvieno garsiakalbio sklinda pakilus Zhuangzi balselis – lygiai tokiu praėjusią naktį sąmonę kaustančios baimės persmelkta-

me požemyje prie žvakės ji skaitė Izidoriui geležimi kaustytą „Forma futuri“!

o Tėve jei tai išprotėjimas
man gaila tų kurie neišprotės
o jei tai lėtas atsargus mirties artėjimas
man gaila tų kuriems toli iki mirties

Ne, tai ne Zhuangzi, tai paties Izidoriaus balsas! Per iškilmingą Naujųjų metų minėjimą tvankioje internato salėje jis deklamuoja Salomėjos Nėries „Žiemos pasaką“...

(20)

...Vieškeliu paskui rogutes dar ilgai bėgo šeši angelai.

Bėgo įnirtingai vasnodami sparnais, tokie sunkūs dangaus pasiuntiniai, nupenėti kaip stručiai; dunksėjo žemė, Izidorius už nugaros girdėjo karštą šnopavimą, bėgo tie angelai-stručiai, plakė orą trumpais sparneliais, daužė jį, bet neįstengė pakilti.

Atsiliko.

Vienas po kito – vėjo strėlių pakirsti – sukrito į vėpūtinius.

(21)

Galiausiai rogutės ėmė lėtinti greitį. Kelis kartus sutrūkčiojo nelyg automobilis, kuriam pristigo degalų, ir sustojo. Ant upės kranto.

Toliau ėjo pėsčias.

Ne ėjo, ropojo keliais.

Vėl pajuto mirtiną nuosilpį.

Nuo ilgo sėdėjimo susirietus gėlė visus sąnarius.

Netrukus išvydo gerai pažįstamą peizažą. Perkirto apsnigtą

upės atšaką, tačiau, kad ir kiek dairėsi, saloje neišvydo jokio stiklo gaubto.

Jo vietoje stovėjo medinė trobelė – tokią prieš pusmetį ir buvo nusipirkęs iš Rojaus Rudens pažįstamo muitininko.

Virš stogo plieskė apvalus mėnulis.

Rūsio daigo spalvos.

„Panašų atspalvį ypač mėgo Vanas Fo, – ramiai konstatavo, paskui: – Čia nieko nėra mano."

– Už šitą patirtį pasaulyje saldesnio nieko ir negali būti, – išgirdo už nugaros lyg ir Kajokolakio balsą. – Ja, o ne trimis sidabro grūdeliais ir teks sumokėti už viešbutį.

Bet nebuvo tikras, kad Kajokolakio. Kad balsą.

Net nepasuko galvos jo pusėn.

Paskutinius metrus šliaužė šliaužte.

Vargais negalais užšovęs duris, kaip leisgyvis žaltys įsirangė ne į lovą, bet kažkodėl į fotelį.

Tą naktį nieko nesapnavo.

(1)

... Krūptelėjęs nubudo fotelyje.

Pirmiausia išvydo ant palangės išsikerojusią tyrų gėlę, apkarstytą kalėdiniais blizgučiais. Nuo augalo sklido švelnus gyvos būtybės nerimas. Toks nerimas paprastai lydi ramią mintį apie savižudybę, nors jai dar nepriklauso.

Gėlei akivaizdžiai stigo saulės.

Pabandė atsistoti, tačiau čiurnų sąnarius pervėrė skausmas. Linktelėjęs pastebėjo, kad pėdos ėmė keisti spalvą. Jos buvo juosvai gelsvos.

Matyt, vakar bus nušalęs kojas.

Bet dabar tai neturėjo reikšmės.

(2)

Saiga kampe kažkas sukniaukė ir Izidorius tarp dviejų į sieną atremtų paveikslų pamatė katę.

Tai buvo... Panelė Smila. Tamsiai mėlyno kailio katytė, viename sapne padovanota Elenos. Papurtė galvą, stengdamasis iš sąmonės iškratyti paskutinius miego ledukus. Kurį laiką sėdėjo, įsmeigęs akis į pasienyje jaukiai murkiantį gyvūnėlį. Bet situacija nepasidarė aiškesnė.

Sakytum, atsivėrė dar viena protu nesuvokiama anga tarp sapno ir tikrovės.

Beje, o kokia dabar diena, koks amžius? Devyniasdešimt devintųjų Kalėdos ar dutūkstantųjų sausio pradžia?

Prisiminė, kad šiąnakt kažkodėl nieko nesapnavo.

Ūmai katės kailis pasišiaušė. Pasekęs godų, akimoju sulau-

kėjusį Panelės Smilos žvilgsnį pastebėjo lauke ant palangės tupinčią zylę su rausvu siūleliu ant kojos. Paukščio apvalios akutės buvo traiškanotos. Sniegas saloje iš tamsiai drumsto palengva virto skaisčiai mėlynu.

Tai galėjo būti ir sausio, ir Kūčių, ir netgi kur kas ankstesnių dienų rytmečio melsvuma.

Bet ir šitai dabar neturėjo reikšmės.

(3)

Puikiai žinojo, ką privalo daryti.

Stačias paeiti beveik neįstengė, teko keliais ropoti prie spintos. Susirado švarius marškinius, tamsų išeiginį kostiumą. Sutinusioms pėdoms visi batai buvo per ankšti, todėl ant basų kojų apsiavė pačius didžiausius – brezentinius pusbačius.

Ilgėliau užtruko prie kaklaraiščių, minutę pasvarstęs, išsirinko Elenos dovanotą sodriai violetinį.

Sėdint rengtis buvo nelengva, tad valandėlę ilsėjosi.

Tada sumurmėjęs: „Šiandien arba niekados“, ryžtingai nuropojo prie molberto.

(4)

Paveikslas buvo beveik baigtas. Stigo menkos detalės – vieno mažutyčio raugerškio žiedelio. Ne itin pastebimo, bet be jo drobė liktų vien profesionalus, tačiau ne svarbiausias gyvenimo darbas.

Mėlyno rūko fone skendėjo bambukinės trobelės kraštas, stovintis ant trijų sutrešusių polių, juos skalavo šiek tiek ribuliuojanti lėna upė. Pakrantės migloje pražydęs raugerškio krūmas atrodė truputuką per ryškus, bet išlavėjęs žvilgsnis galėjo greitai pagauti, jog tai ir yra tas retai sutinkamas saiko pažeidimas, leistinas tik meistrui, kuris prieš nusižengdamas aikš-

tingam spalvų derinimo dėsniui tartum pasitaria su Aukščiausiuoju, gauna sutikimą ir keliais tiksliais judesiais į melsvo rūko garbanas įpina kiek per sodraus geltonumo.

Izidorius klūpojo per du žingsnius nuo drobės, nedrįsdamas paliesti teptuko.

Minutėlę nesuvokė, kodėl niekad seniau jam nekilo noras atsiklaupti.

Klūpant viskas buvo šimtą kartų aiškiau, skaidriau ir paprasčiau.

Mėlyno rūko ir geltono raugerškio peizaže slypėjo kaži kokia ypatinga nuojauta, iš dalies netgi priešgyniaujanti ankstesniems Izidoriaus darbams. Jei anuose vyravo pirmoji akimirka po kokio nors subtilaus įvykio, tai nebaigtas paveikslas šaukte šaukėsi potėpio, po kurio nekiltų nė menkiausia dvejonė, jog šiame vandens ir ūkų apsemtame žemės užkampėlyje po akimirkos nutiks kas nors nepaprasto, gal net gebančio keisti lemtį.

Protas dar nebuvo tikras, bet ranka jau žinojo būsimo potėpio kontūrus: akimi nepagaunama miglos įtampa prieš pat jai praplyštant iš vidaus buvo pasirengusi pasiųsti nežymų ženklą mažiausiajam raugerškio žiedui. Tereikėjo atspėti tą ženklą ir sugebėt jį pagauti, tapti tobulu veidrodžiu, atmušančiu atšvaitą akimoju anksčiau nei kažkas, dar esantis migloje, suspės jį pasiųsti.

Izidoriaus pirštai atsargiai suspaudė teptuką ir taikliu gyvatės kirčiu užbaigė paveikslą.

(5)

Migla krūptelėjo ir plyšo.

Iš jos išniro valties smaigalys.

Meldyne sušnarėjo išlaisvinta vėjo bangelė; ties samanotu

akmeniu šoktelėjo žuvis; uoslę ėmė kutenti laukinių paukščių, vandens augalų ir pūvančių polių kvapas; pasigirdo irklų pliuškenimas.

Iš valtelės, įbedusios nosį į nuožulnų krantą, išlipo du vyriškiai. Vyresnysis, vos jo basos kojos palietė pakrantės smėlį, kone tekinas pasileido prie raugerškio krūmo. Tylomis apėjo jį – čia pritūpdamas, ten atsitraukdamas, ištiesdamas laibą kaklą, paukštiškai kraipydamas galvą. Palengva seniokiškai nepatiklų veidą nušvietė šypsena.

– Matai, Lini! Sakiau – kada nors pasaulyje gims tikras meistras!

– Nuojauta jūsų nė karto neapvylė, Mokytojau, – atsiliepė jaunuolis, traukdamas valtelę ant kranto.

Žinoma, tai buvo ištikimasis Linis! Jis vis dar vilkėjo seną kasdienę palaidinę, ant dešinės rankovės matėsi žymės nuo įplėšos. Jo kaklą juosė raudona skara. Vyresnysis, tasai nedidukas žilabarzdis, kurį Linis švelniai pavadino Mokytoju, be abejonės, buvo patsai Vanas Fo! Nepralenktas Hano karalystės meistras, keliais teptuko brūkšniais nutapyta valtele kadaise savo sugalvota jūra pabėgęs iš nefritinės Imperatoriaus menės, kur užbaigus paskutinį paveikslą dėl jaunojo valdovo įnorio jo laukė šiurpi mirtis, prieš tai išdūrus akis ir nukirtus rankas, kad netgi miręs genialusis meistras nepakartotų nė vieno savo kūrinio!

Izidorius negalėjo patikėti tuo, ką mato.

Tiesa, ir savo išsvajotąjį meistrą, ir jo mokinį Izidorius lyg ir buvo regėjęs karnavale, bet dabar jo atmintyje viskas taip persimaišė, taip vijo susivijo, kad jis jau visai neišmanė, kas buvo tasai karnavalas – tikrovė, sapnas, piktos valios hipnozė, sapno sapne vizija ar paprasčiausia susimokiusių žmonių apgaulė. Suprantama, prieš paliesdamas teptuką jis nujautė,

kad šiandien būtinai kas nors įvyks, buvo netgi tikras, kad tasai įvykis bus labai svarbus; ne itin stebėtųsi, jei būtų sulaukęs, tarkim, beprotystės, kūno paralyžiaus, skausmingo merdėjimo ar staigaus ir visiško išnykimo iš pasaulio, – tik ne šito! Ne paties Vano Fo, pasirodžiusio prie ką tiktai užbaigto geltonojo raugerškio, ne ištikimojo jo mokinio Linio, ne šios trapios valtelės, nutapytos genialiai ir taip vaikiškai paprastai, kad žiūrint į jos grakščias, vakaro vėjelio aimanai prilygstančias linijas tapo suprantamas, kone pateisinamas Imperatoriaus Zi Du įtūžis ir kartūs pralaimėjimo žodžiai, prieš daugelį amžių dainingu balsu ištarti Vanui Fo: „Savo kerais tu atgrasei mane nuo to, ką turiu, ir įdiegei troškimą to, ko neturėsiu."

(6)

Sukryžiavęs kojas senasis meistras sėdėjo priešais raugerškį.

Linis įsitaisė atokiau, įskaudusią nugarą atrėmęs į valtelės šoną.

– Koks žiedas! Meistriškas potėpis. Vaje vaje, tikras gyvatės kirtis, – retsykiais sumurmėdavo Vanas Fo, neatitraukdamas akių nuo mažojo žiedelio, kuriuo Izidoriui pavyko užbaigti paveikslą. – Vien dėl tokio subtilaus atspalvio šis krantas neatrodo atgrasus.

Izidorius nė nepajuto, kaip – nesuvokdamas net kodėl – nusiavė batus ir įropojo į vėsią savo paveikslo pievą. Vanas Fo, įsitraukęs į kontempliaciją, naujo priklydėlio, suprantama, nepastebėjo, užtat ištikimasis Linis iškart jį pamatė – vilkintį tamsiu kostiumu, pasirišusį violetinį kaklaraištį, – tačiau nėmaž nenustebo. Lyg seną pažįstamą bičiulišku rankos mostu pakvietė sėsti šalia. Kai Izidorius atsargiai priglaudė petį prie didžiojo meistro valtelės, Linis prikišo pirštą prie lūpų:

– Tsss!..

Ir be perspėjimo buvo aišku, jog šiuo metu pasaulyje nėra ir negali būti svarbesnio darbo už šį Vano Fo sėdėjimą prie menko geltono taškelio. Lyg pakerėtas Izidorius žiūrėjo į suakmenėjusią Mokytojo nugarą. Bet štai ji krustelėjo, Vanas Fo pakilo; pakilo būtent tą akimirką, kai vėlaus vidurdienio šviesoje ėmė ryškėti pirmieji nuovargio ženklai.

– Karališkas žiedas, – pakartojo Vanas Fo, grįždamas prie valtelės, ir staiga, seniokiškai pavirpindamas balsą, išgiedojo:

Nors žemė ilgai sėkloj žiedą brandina,
Nors auga iš juodžemio sėkla gėlės,
Bet jeigu žiedų prigimty nėr augimo –
Net žemėje niekas išaugt negalės.

Patylėjo nušvitęs, tartum mėgaudamasis, kaip ištartų žodžių gaivi versmė sunkiasi į kiekvieną ląstelę, tik tada pakėlė akis į Izidorių.

– Tu jį nutapei?

– Aš, – miktelėjo Izidorius ir akimirką suabejojo savo atsakymu.

– Žinojau, kad nutapysi. Jis tikras. Jo geltonis – beveik kaip Pietinės provincijos narcizų. Beje, į kokią jūrą įteka tavo upė?

Izidorius gūžtelėjo pečiais.

– Tai kam ją tapei? – nusistebėjo Vanas Fo ir nelaukdamas atsakymo vėl nustybrino prie raugerškio krūmo.

(7)

Izidorius norėjo sekti paskui ir senajam meistrui paaiškinti, kodėl jis nutapė būtent tokią upę, tačiau su šiuo juodu kostiumu, sniego ryškumo marškiniais ir kaklaraiščiu pasijuto ne-

jaukiai – atrodė, jis vienintelis nesiderina prie savo sukurto peizažo. Gerai dar, kad nors basas, pagalvojo, kitaip prasmegčiau iš gėdos.

Vis dėlto tuoj pat nusimesti tuos europinio kirpimo drabužius nedrįso, manė – tai būtų dar gėdingiau.

(8)

Vakarėjo. Tiršta prieblanda užgulė pievą, trobelę ir upę. Izidorius pagalvojo, kad taip – tartum vanagas nutykojęs auką – tamsa krenta į slėnį, apsuptą aukštų kalnų. Tapydamas peizažą jis negalvojo apie kalnus, tačiau jie turėjo dunksoti netoliese, tik rūkas dabar, matyt, buvo juos paslėpęs.

Kai vakaras parklupusiai dienai jau taikėsi kirsti paskutinį smūgį, Linis užkūrė lauželį ir jie trise susėdo aplink. Jaunuolis kiekvienam į delną įbėrė po saujelę sausai virtų ryžių, ir jei dabar paveikslan būtų drįsęs užklysti koks praeivis, būtų išvydęs, kaip tankėjančioje prieblandoje prie žemos ugnelės neskubriai vakarieniauja trys vyrai ir apie kažką pusbalsiu šnekučiuojas.

(9)

Žodis po žodžio ir Izidorius jau žinojo, kad:

– visą šį laiką meistras ir jo mokinys klajojo po savo nutapytus paveikslus;

– jų valtelė gal du tris sykius, ir tai tik trumpam, tebuvo įplaukusi į kitus pasaulius, nes ji turi galią plaukioti vandenimis ir dangumi tiktai tų paveikslų, kurie priartėję prie genialumo ribos;

– vien gelsvasis raugerškio žiedas privertė juodu ilgesniam laikui išklysti iš kelio, mat šimtmečius trukusioje kelionėje jie nebuvo užtikę kūrinio, verto nors vienos nakvynės;

– jiedu net nenutuokia, jog šiame pasaulyje neišliko nė skiautės didžiojo meistro darbų, o juo žavisi tik saujelė vienišių, atsiskyrėlių, poetų, dvasios keliauninkų, kurie vien iš senojo traktato apie orchidėjų tapymo paslaptis ir kelių ne itin patikimų legendų yra girdėję apie Vano Fo gyvenimą ir nepralenkto grožio šilko ritinėlius, tikrus tapybos šedevrus, kadaise užeigų šeimininkams atiduotus už stiklą vyno, utėlėtą guolį ar dubenėlį buizos;

– Mokytojas su mokiniu ir dabar gyvena lygiai taip, kaip gyveno senojoje Hano karalystėje, kurią prieš pabėgdamas iš žiauriojo Imperatoriaus rūmų Vanas Fo beveik visą buvo perkėlęs į savo paveikslus;

– gyvena jie be stygiaus, bet ir neturėdami nieko perviršų, klajodami iš provincijos į provinciją, iš smuklės į smuklę, plaukiodami savo valtele Penkiomis Karalystės Upėmis, stabteldami prie kiekvieno akmens, prisnūdusio drugelio ar savin nugrimzdusio augalo, kurių atspalvis, netikėtas judesys ar kvapo draiskanėlė patraukdavo meistro dėmesį.

(10)

Izidorius buvo pakerėtas.

Jis klausėsi Vano Fo ir Linio pasakojimų, teiravosi menkiausių smulkmenų apie jų gyvenimo nutikimus, pats mielai tenkino jų smalsumą, tačiau stengėsi neprasitarti, jog pasaulyje, egzistuojančiame už šio paveikslo rėmų, nebėra nė vieno žmogaus, regėjusio didžiojo tapytojo šedevrus, o ir jis, Izidorius Šalva, tiktai iš traktato, legendų bei senosios poezijos vaizduotėje susikūrė Vano Fo portretą, ir jis taip tiksliai atitiko tai, ką dabar regėjo, kad pokalbio įkarštyje jam vis dėlto išsprūdo mintis apie magišką žodžio galią, gebančią veikti ne tik ateitį ar praeitį, bet ir mirusiųjų karalystę. Šiai minčiai

patvirtinti Izidorius prisiminė vieną gražiausių legendų, gaubusių Vano Fo gyvenimą. Joje buvo pasakojama, kad žymus Hano šiaurės provincijos didikas, mirus jo dievinamai meilužei, ėmė nykti tiesiog akyse. Jo sielvartas buvo toks neaprėpiamas, kad didikas troško kuo greičiau numirti, idant dausose susitiktų su savo numylėtąja. Vienas protingas dvariškis patarė kreiptis į Vaną Fo, nes buvo girdėjęs – ką anas perkelia ant šilko, tas akimoju virsta gyvesniu už ką tik gimusį. Į rūmus nedelsiant buvo atvestas meistras ir – nors niekada nebuvo regėjęs gražiosios moters, vien iš didiko pasakojimų – nutapė ją kaip du vandens lašai panašią į mirusiąją. Gal netgi panašesnę, nes didikas ėmė sveikti ne dienom, o valandom, mat žvelgdamas į Vano Fo sukurtą portretą pajuto, kad jau nebereikia skubėti pas mylimąją, ji pati tokiu neįtikėtinu būdu, sakytum, grįžo pas jį.

– Gryna teisybė, – patvirtino žilabarzdis meistras, – kaip šiandien atsimenu, tiesiai iš smuklės mane nutempė į didiko rūmus, ten aš tris dienas ir dvi naktis tapiau išdidžiosios moters portretą. Tasai kilniaširdis žmogus nepaprastai ją mylėjo, tad ir jo pasakojimas buvo kur kas daugiau nei žodžiai. Ir vis dėlto, – tarsi ruošdamasis vakaro meditacijai meistras padėjo vieną plaštaką ant kitos, – netgi tiksliausias pasakojimas niekados neprilygs kad ir atsitiktiniam kvailo teptuko krustelėjimui.

(11)

Tai ištaręs Vanas Fo įsmeigė žvilgsnį savo vidun ir vėl nugrimzdo į gilią kontempliaciją. Atrodė, Mokytojas šį vakarą daugiau neprabils. Lauželio atšvaitai linksmai žaidė ant rožinėm gyslelėm išvagotų jo vokų.

Netikėtai meistras atsimerkė ir stenėdamas iš eskizų krep-

šio ištraukė du šilko ritinėlius. Vieną ištiesė Liniui, kitą – Izidoriui.

– Matote žmogų?

– Taip, – išvynioję ritinėlius atsakė jiedu.

– Dabar kiekvienas kuo smulkiau nupasakokite man jo veido bruožus, tačiau neištarkite nė žodžio perviršius.

Iš Izidoriaus rankose laikomo ritinėlio žvelgė hamake gulinti moteris, dar beveik mergaitė. Jos laikysena ir drabužiai leido spėti ją esant kilmingą ir žinančią savo vertę.

Įgudusio portretisto terminais Izidorius kuo detaliau apsakė Vanui Fo jos veido bruožus – kaktos aukštį, antakių linkį, raukšlelių gilumą ir skaičių, akių, nosies formą, šviesos kryptį.

– Gana. Dabar tu, Lini, sakyk, ką matai.

Jau iš pirmųjų Linio sakinių Izidorius suprato, kad jų rankose – vienos ir tos pačios moters portretas. Nors Linis vardijo kitas jos bruožų ypatybes, nors kalbėjo savo epochai būdinga maniera apie tris vertikalias ir penkias horizontalias žmogaus veido dalis, nebuvo jokių abejonių, kad jis kalba apie moterį, kuri žvelgia iš ritinėlio priešais Izidoriaus akis.

– Ar Linio žodžiai tinka tavo portretui? – paklausė meistras, lengvu mažojo pirštelio krustelėjimu nutraukęs mokinio pasakojimą.

– Be abejo.

– O tu, Lini, ką pasakysi?

– Mokytojau, jis kalbėjo apie žmogų, kuris pavaizduotas šiame piešinyje, – atsakė Linis kilsteldamas savo šilko ritinėlį.

– Dabar neškite tuodu paveikslu į krūvą.

Koks buvo Izidoriaus nustebimas, kai lauželio šviesoje išvydo, jog veidai nė iš tolo nepanašūs! Vis dėlto tasai bruožų skirtumas atrodė be galo keistas, žodžiais nenusakomas: kad ir ką bandytumei kalbėti apie Linio laikomą portretą, visa

būtų puikiausiai tikę ir Izidoriaus rankose laikomos moters veidui!

Labiausiai Izidorių išmušė iš vėžių netgi ne tai.

Linio šilko ritinėlyje buvo nupieštas jaunuolis.

– Tokia tat žodžių teisybė, – mieguistai sumurmėjo Vanas Fo. – Ji nė iš tolo neprilygsta galiai, kuri slypi netgi nevalingame teptuko plaukelio virptelėjime.

Ir plačiai nusižiovavęs pridūrė:

– O anas mylėjo...

(12)

Miegoti patraukė į bambukinę trobelę. Joje aptiko glėbį sudžiūvusių ajerų, ant jų ir sugulė. Kol liepsnojo deglas, Izidorius įdėmiai dairėsi po skurdžios patalpos kerteles – buvo smalsu, kokį trobelės vidų jam pavyko nutapyti tapant vien jos išorę.

Bet štai Vanas Fo susirietė ant grindų kaip sotus šuniūkštis ir akimoju užmigo. Linis užgesino deglą, ir Izidorius atsidūrė aklinoje tamsoje. Valandėlę bandė apmąstyti visą šios dienos nuotykį, tačiau sapno sparnai iš ankštos trobelės kaipmat nuskraidino jį prie nepažįstamos jūros, kurios vandenys buvo mėlyni mėlyni, tokie be galo mėlyni, jog įmestas ten akmuo negalėjo nevirsti safyru; pakrantėje stūksojo didingi kalnai, jų smailas viršūnes dengė amžinas sniegas, o tarp uolų nusidriekusiame tarpeklyje plytėjo sodas su akinamo baltumo orchidėjomis ir nemariais narcizais; siaurais smėlio takeliais vaikštinėjo šviesiaplaukės moterys, panašios tai į jonvabalius, tai į plastančias žydras būtybes, jas nuo žiedo prie žiedo ginė vos juntamo vėjelio dvelksmas; tarp dviejų karališkų bambukmedžių ištemptame hamake suposi neapsakomo grožio hermafroditas, jo darnių proporcijų kūnas pats priminė tobulą sodą.

Izidoriaus krūtinėje staiga suteliūskavo šiltos nostalgijos bangelės, jis visa savo esybe suprato, kad dabar trokšta tik vieno – kad jo siela pavirstų bite, ant kurios pūkuotų kojelių tilptų kuo daugiau šio tyro pasaulio nektaro, idant vėliau juo būtų galima mėgautis visą likusį gyvenimą...

...Netikėtai akies krašteliu Izidorius išvysta Vaną Fo, perregima vienviete *džonka* plaukiantį virš sodo. Dešinėje rankoje Mokytojas laiko nukirstą Linio galvą, ant jos sustiklėjusio kaklo likučio užrišta granato raudonumo skara; ji plaikstosi vėjyje – vingriai ir kaži kaip perdėtai jausmingai, sakytum mėgdžiotų nepadorios šokėjos judesius.

– Labai labai labai mažai – visad mažiau nei du, – Mikės Pūkuotuko balsu linksmai vograuja Vanas Fo, o žavusis hermafroditas, šilko tinkle ūmai virtęs rainu voriuku, sumurkia glostomos katės balsu:

– Tai tavo kerrrštas, Vanai Fo... Paskutinis tavo pokštas... Kodėl tu netapai šikšnosparrrnių? Drrraudžia Kazzzašas?..

– Jis neturi galios man drausti, tiesiog jo pasaulyje trūksta vienos zylutės, – giedrai šypsodamasis aiškina Vanas Fo.

Ar man kas nors pagaliau pasakys, kažkodėl mintyse suinkščia Izidorius, kas yra tasai Kazašas?

– Kazašas, – noriai atsiliepia Mokytojas, – ne vien slogus ir uždaras sapnas, kaip įprasta manyti, ne vien baltoji liga ar tobulas karys. Kazašas – tai nesuskaičiuojama galybė vardų ir pavidalų to, kuris geba ir aistringai trokšta būti. Kilnesnėms sieloms rytais jis prisistato kaip Beprotystės Sparno Sukeltas Vėjas Ulisas, Dailidė Raineris Puruša Musulmonas, Pelėsis Paprastasis Dao, o vakarais – kaip Septyngalvis Augalas Koheletas, Atvirkščias Sūnaus Žmogus, Beprasmis Klausimas Mėnulis, Sniego Asilas Rimpočė. Sutikęs elementaresnę būtybę, jis dažniausiai sakosi esąs mokytojas Falas, geometras Urizenas,

kreditorius Muladhara, astrologas iš Karioto, nevykėlis Ervasas ar egzekutorė Pusė Keturių. Vis dėlto arčiausiai tiesos būtų, jeigu jis nors kartą išdrįstu pavadinti save Tolumų Žmogumi, Tolumų Žmogumi, Tolumų Žmogumi...

Paskutinius žodžius Vanas Fo kartoja ir juokiasi, kartoja ir juokiasi, ir Izidorius pajunta neįveikiamą troškimą bėgti paskui Mokytojo *džonką*, tik jam neleidžia sunkūs jūros putų dribsniai, įsipainioję į mantijos skvernus.

– Nepalik manęs, – šaukia Izidorius, bet jo balsas duslus, sklindantis tarytum iš po žemių ir toks dainingas, kad norisi verkti; jo kūnas – lyg nutašytas iš akmens, o galvos vietoj – šakota tyrų gėlė, apkibusi aštriais spygliais ir žemyn galva kabančiais šikšnosparniais, o meistro vienvietė *džonka* tolsta siauru oranžiniu dangaus upeliu, kuriuo pavirto lyg ledokšnis ėmusi tirpti raudona skara, o Vano Fo rankoje – visai ne Linio, o jo, Izidoriaus, galva, ji žiūri į apačioje sunkios mantijos slegiamą žmogų ir vaitoja:

– Nepalik manęs, nepalik manęs...

(13)

Nubudo išpiltas šalto prakaito, nuo ašarų paburkusiu veidu.

Aušo. Pro sienos plyšį ant grindų krito įkypi spinduliai.

Nei Vano Fo, nei Linio trobelėje nebebuvo.

Izidorius pakilo nuo ajerų su slogia nuojauta širdyje. Bet vos išropojus pro duris nerimas išsisklaidė: meistras dar nebuvo išplaukęs.

(14)

Palengva snigo.

Snaigės lyg pavasario pūkai minkštai sklęsdamos leidosi ant žolės. Kelios įsigudrino nutūpti ant pastogėje nuausto vora-

tinklio akučių. Visa aplink skendėjo migloje, pasaulis kas mirksnį šviesėjo, balo, bet tame baltume buvo ir žalia, ir rusva, ir pilkšvai žydra...

O juk didieji senovės meistrai, neteko žado Izidorius, irgi matė šitai! Štai iš kur jų spalvos, štai iš kur tasai dieviškas atspalvių ir linijų subtilumas, – štai iš kur!

Ypač žvilgsnį glostė mažasis raugerškio žiedas. Besileidžiančios snaigės ne prislopino geltonį, o dar labiau jį paryškino, nuskaistino, skoningai pabrėžė paties Dievo siųstą saiko pažeidimą.

Šį rytmetį už trumpą valandėlę prie mažojo žiedo Izidorius be menkiausių dvejonių galėjo atiduoti visus savo paveikslus.

(15)

Staiga pajuto, kad krūtinėje kaži kas išgąstingai krūptelėjo. Ne, gal dar nekrūptelėjo, tik atsargiai virptelėjo.

Taip virpteli žvėries šnervių galiukai, pajutę iš tolo besiartinantį pavojų.

Izidorius atsigręžė Vano Fo ir Linio pusėn – ir dar aštresnis dyglys pervėrė sąmonę: juk jis daugiau jų neregės! Niekados!

Koks kraupiai tuščias, laiką ryjantis žodis!

Kita vertus, o ir jam – ko jam grįžti į paliktą pasaulį, vardan ko nušalusiomis kojomis ropoti anapus rėmų, ko tenai tikėtis, ką veikti, kai viso gyvenimo darbas jau nudirbtas? Juk prie žiedo, prie tokio, kokį likimas jam vakar leido nutapyti, nė vienoje savo drobėje jis net nepriartės. Taip, po titaniškų pastangų jau išmoko savo mene nesinaudoti kitų dailininkų štampais, tačiau gerai žinojo, kad ir pats daugiau negebės nubrėžti drobėje nė vienos linijos, kuri ateityje kitiems galėtų virsti štampu. Tai ypatingu talentu apdovanotų kūrėjų privilegija. Jo gabumų tapytojui ši malonė suteikiama vienui vieną

kartą, ir tai – tik po ilgų svarstymų, alinančio darbo ir aukojimosi, verčiančio atsisakyti paties gyvenimo, – o kas po to? Ničnieko! Tik nuobodus dardėjimas nuokalnėn, nuolat keiksnojant akimirksnį, kai patyrei, koks tikras, koks nuostabus peizažas plyti dvasios viršukalnėje, o paskui lieka tik ilgas smigimas atgrasios kasdienybės duobėn, dusinančion aklavietėn, tavo bejėgystę primenanti liauna raugerškio šakelė ir iš proto varantis troškimas to, ko niekados neturėsi.

(16)

Sutrikęs Izidorius klūpėjo prie savo raugerškio. Dar bandė užplūdusias mintis ginti šalin, bet greitai suprato – veltui. Tada sunkiu žingsniu priropojo prie Vano Fo ir sumurmėjo:

– Mokytojau, paimk mane su savimi...

Bet meistras, sakytum neišgirdęs jo žodžių, tęsė pokalbį su Liniu:

– Būtų gerai vakarop priplaukus „Vandens Gyvatės“ užeigą.

– Ne bėda, Mokytojau, juk irkluosiu pasroviui, – guviai atsakė Linis. – Jūs tikrai kandžiai nutapėte ir tą smuklę, ir šeimininko šermuonėlį žalsvai rožiniu kailiu.

– Verkiant reikia pasiekti.

– Nesirūpinkit, pasieksime.

Ir tarsi ką prisiminęs patikslino:

– Suprantama, jei vėl neliepsite stabtelti kokioj įlankėlėj pasiklausyti cikadų.

Išgirdęs Linio balsą, Izidorius tik dabar suprato, kad ištikimasis meistro mokinys turi širdį gniaužiančio panašumo į Žiuvi.

Ir tas panašumas beveik toks pat, kaip moters ir jaunuolio, kuriuos vakar matė Vano Fo šilko ritinėliuose.

(17)

– Vanai Fo, – po kelių minučių Izidorius ištarė jau garsiau ir ryžtingiau, – maldauju, paimk mane su savimi!

Bet ir šįsyk meistras nepasuko galvos į jo balsą. Tik vėliau, kai jau buvo visai pasiruošta kelionei, kai Mokytojas vienas vaikščiojo pakrante, tartum atsisveikindamas su pievele ir snaigėmis, besileidžiančiomis į savo atspindžius vandenyje, jis lyg tarp kitko stabtelėjo prie Izidoriaus ir paklausė:

– Kaip jie tave čia vadino?

– Dzidu, – kuo skubiau išpyškino Izidorius, nudžiugęs, kad Vanas Fo teikėsi kreiptis į jį.

– Matai, Zi Du, kaip būna, – su tėviška kartėliu prabilo senasis meistras. – Po šitiek amžių, po kelių mirčių ir gyvenimų tu vis dėlto mane atpažinai. Ir Linį atpažinai. O savęs – ne. Nors tavo širdyje dar liko anos jūros kartumo.

(18)

Po šių žodžių liovėsi snigę.

Snaigių pūkai palengva virto skaidriais rasos karoliukais.

Migla virš upės įgavo kasdienį atspalvį.

Linis nustūmė valties nosį nuo kranto.

Tada tik Izidorius pajuto lengvą praėjusios nakties sapno svaigulį, kojos prisipildė švino.

– Paimk mane iš čia, Vanai Fo, – verksmingai išstenėjo lūpos, bet balso nepasigirdo.

– Gerai, Zi Du. Savo vietą tu išpirkai. Lipk į valtį. Jau tada šito troškai labiau už viską gyvenime, jau tada, kai savo nefritinėje menėje užmiršęs visą pasaulį žvelgei į mano baigiamą tapyti paveikslą, kai tavo skalikai saugojo mane, pasiruošę perkąsti gerklę, tavo dvariškiai baikščiai žvilgčiojo į grindis

semiantį vandenį, o tu žiūrėjai į paveikslą, kurį vien dėl vaikiško įnorio įsakei man užbaigti, žiūrėjai taip įdėmiai, taip sutelktai, jog tavo veidas virto vandeny plūduriuojančiu lotoso žiedu. Tačiau tai, kas svarbiausia, Saulės Sūnau, tu vis dėlto pražiūrėjai, nes ligi šios akimirkos dar nesupratai, kad valtelę jau tada aš nutapiau trims...

Tik dabar Izidoriaus sąmonę lyg žaibas perskrodė mintis, kad Vanas Fo į jo paveikslą įplaukė ne dėl mažojo raugerškio žiedo; tasai žilabarzdis kinas apie jo, Izidoriaus, praeitį žinojo kur kas daugiau nei jis pats. Akyse mirksnį iškilo šios nakties sapnas: sodas pakrantėje, sunki valdovo mantija, aplipusi jūros putų dribsniais, oranžiniu dangaus upeliu tolstanti *džonka*, murkiantis hermafrodito balsas – tai paskutinis tavo kerštas, Vanai Fo, paskutinis tavo pokštas...

– Vadinasi, tai tu mane ištrynei! – sugriaudėjo Izidorius iš visų savo vidurių. – Vienintelis, kurį dievinau! Atpažįstu tave, piktos atminties Dangaus užmirštas tvariny!

Keliais sužeisto žvėries šuoliais jis atsidūrė prie raugerškio, pirštai patys sugniaužė mažąjį žiedą ir mėšlungiškai nuplėšė nuo šakos; po kelių akimirkų Izidoriaus delno oda jautė tik savo nagų įbrėžas ir ištirpusių snaigių šaltį, o sumaigyta gelsvo žiedo skiautelė pamažu tolo nuo kranto, nešama lėnos upės srovės.

(19)

Apdujęs, juodos ugnies išdegintomis smegenimis, nesuvokdamas nei savo jausmų, nei poelgių, Izidorius įsiropštė į valtį ir tirtėdamas susmuko kampe. Švarko skvernai buvo drėgni, aplipę vandens augalų draiskanom, kaklaraiščio kilpa lyg spygliuota viela draskė Adomo obuolį.

Visą kūną krėtė pragarmių šaltis. Ir tuo pat metu šalčio

pakraščius jau skalavo retos vos juntamo, dar nesuvokto ir beveik neįmanomo dėkingumo bangelės.

Linis užgulė irklus. Valtis tolo nuo kranto ir po kelių plačių yrių aplenkė Izidoriaus viso gyvenimo vertės raugerškio žiedą.

Izidorius ilgai lydėjo jį išplėstomis akimis, o kai šis visiškai ištirpo migloje, ėmė nerišliai vapėti:

– Atleisk... tu turi suprasti... juk tu... viską supranti... supranti... jei tau sako tas... kuris supranta... jog tu... supranti...

Linis susikūprinęs irklavo. Iš nugaros jis priminė suskliaudusį sparnus šikšnosparnį, ant kaklo plaikstėsi raudona skarelė.

Tarpais, lyg klejojant, Izidoriui pasirodydavo, jog vis dar įžiūri vandenyje kaži ką gelsvuojant.

– Šioj žemėje niekas išaugt negalės! – bespalviu balsu kažkur į tuštumą išgiedojo Vanas Fo. – Plaukiam, Drakono Sūnau, plaukiam! Pažadu, tenai, mano tolumose, tu patirsi antrąjį palengvėjimą, bet jis bus sunkesnis už pirmąjį! – Vanas Fo vėl sudėjo rankas meditacijai. – Vis dėlto tu jį nutapei, Imperatoriau!

Buku gyvųjų pasaulį stingdančios būtybės žvilgsniu jis žvelgė jau ne į Izidorių, o į tirštą rūką, kuris su kiekvienu irklo grybšniu darėsi vis klampesnis.

Senojo meistro lūpų kampučiuose žaidė lengva pašaipėlė. Jeigu ne ji, Vanas Fo būtų buvęs panašus ne į žmogų, bet į niekad saulės neregėjusį balsvą požemių augalą su skysta ožio barzdele, prisivėlusia dar žemiškai mėlynų rūko draiskanų.

(1)

– – – Taip, Rabi, aš gerai atsimenu tą žmogų.

(2)

...Vieną Kūčių pavakarę, tai buvo, regis, 1999-aisiais... – taip, siaučiant pasakiškai devyniasdešimt devintųjų pūgai buvau užklydusi į jo trobelę, todėl dabar nurimusiu protu ir giedra širdimi, be gailesčio, tačiau su atjauta ir meile galiu pasakyti: netikėk tuo, ką girdėsi apie tą žmogų ir jo likimą šnekant mažų miestelių alėjose ir prišnerkštuose didmiesčių aklagatviuose, prašmatniuose aristokratų pokyliuose ir nosį riečiančiuose žuvų restoranėliuose, pelėsiais atsiduodančiose skalbyklose ir studentų bendrabučiuose, gėjų klubuose ir džentelmenų žmonų buduaruose, požeminėse perėjose, bažnyčiose ir gūdžios provincijos alinėse, netikėk, ką apie jį paistys žvitraakiai sankryžų gavrošai ir jaunutės guvernantės, akis į batų galiukus nudelbę katalikų klierikai ir gerklingos ridikėlių pardavėjos, prabangių viešbučių *žigolo* ir uolūs žemiausiojo teismo klerkai, netikėki ir tuo, ką neištvėrusi apie jį galų gale pradės tvirtinti jo paties karščiuojanti atmintis, ir netgi tada, kai gandai ir jį, tą tolumų žmogų, pagaliau įtikins, kad šiame pasaulyje pagrobtai jo sielai, suklastotam gyvenimui ir išviešintam kūnui labiausiai tinka tramdomieji marškiniai, – netikėk, tarsi būtum vienintelė ir paskutinė jo abejonė, ir netgi Tavo suklydimo gėda tebūnie gražesnė už jo teisumą, – taip, Rabi, aš gerai atsimenu tą žmogų, tarytumei dabar matau: klampoju verpetuojančiais sniegynais ir žinau – jis ką tik nubudo

fotelyje ir stebi, kaip pro suzmegusios trobelės langiūkštį sunkiasi vakaro prieblanda, laukuose dangų su žeme maišo pūga, žmogus nubunda kaip tik tą valandėlę, kai sniegas iš balto palengva ima virsti skaisčiai mėlynu, tasai trumputis laiko tarpsnis, dvidešimt minučių, gal nė tiek, leidžia man kryptingai irtis prieš vėją, tuo tarpu nejučia nusvirusią jo ranką paliečia švelnus naminio gyvulėlio kailiukas, **negi vėl būsiu padauginęs... Panelė Smila negali taip paprastai – tartum per slenkstį – šoktelt iš sapno į tikrovę,** žmogus pažvelgia į paveikslą, jis vis dar nebaigtas, ant raugerškio krūmo stinga vieno gelsvo žiedelio, tačiau tokią pavakarę tasai stygius primena kone dievišką išbaigtumą, atrodo, kad paveikslo erdvėje ką tik įvyko kažkas nepastebima, bet lemtinga, vėliau jis pakyla iš fotelio ir nušlepsi prie trobos durų, o jas atlapojęs panyra į milžinišką viesulo sūkurį, ant apipustytos kaladės lėtai padeda delną, neatitraukia jo, kol rankos iki kaulo nepersmelkia ledinis šaltis, **ankšta man čia, ankšta man čia, ankšta man čia,** štai tada ir pastebi pasvirusią ir sunkiai prieš vėją besiriančią figūrą, tačiau nenustemba, nes gelmiškoji jo atmintis ūmai nušvinta ir tarsi valdovui praneša, ką netrukus jis įsileis vidun, žmogus giedrai šypsodamasis laukia, kada aš nusiplėšusi kaimietišką ausinę krestelsiu ant pečių vešlius savo plaukus, tamsiai kaštonines garbanas, virpčiojančias krioklio sroveles, bet jis klysta...

(3)

Taip, Rabi, aš ir šiandien prisiminiau tą žmogų, vos įėjusi pro duris nusiplėšiau tąžiem itin madingą sidabrinės lapės kailio kepurę ir valiūkiškai perbraukiau delnu per berniokiškai pakirptų savo plaukų šepetėlį, taip darydavau kiekvieną kartą, vis dėlto tą vakarą ilgiau nei paprastai jutau jo gręžiantį žvilgsnį,

jos veide nė vieno taisyklingo bruožo, tačiau tokios dailios moters seniai nesu regėjęs, gėrėme arbatą, bet nieko nevalgėme, mums valgyti pas klientus nerekomenduojama, Izidorius Šalva, nors šiaip mane vadina Dzidu, kai kas – Imperatorium, na ir kvailys, tartum aš jo nepažinočiau, o gal ir nepažįstu, kaip ir jis manęs, lipšniai vadino tai plaštakėle, tai užklydėle į velnių vestuves, tai žyde, o jo perkaręs katinas nuolat glaustėsi prie mano kojų, nors dažniausiai ***tas tolumų žmogus mane vadino Monika***, bet jis klydo, ir kai tamsa pagaliau užkariavo laukus, jo katinas numetė nuo palangės kažkokius tuščius puodus, jis staiga pradėjo nervintis, nesąmonė, šalimais nėra nė vienos bažnyčios, ir apskritai tą vakarą jis jautėsi nejaukiai, atrodė sutrikęs, mat iki šiol kalbėjo tiktai jis vienas, o aš, ką tik aptarnavusi kitą klientą, tokį viskio prisisiurbusį rašytoją, kuris net lovoje šaukė mane kaip kalę – Brise, Brise, – fui, žinoma, buvau sumautos nuotaikos, todėl neištariau nė žodžio, na, gal aš ir perdedu, gal jis manęs ir nepažino, nes buvo tikrai susijaudinęs ir įsitempęs, o ir aš pastaraisiais metais vis dažniau ir, sakyčiau, gana išradingai keičiau drabužius, makiažą ir apskritai savo įvaizdį, suprantama, laikas bėga, amžius ne tas, ketina pagrobti? Vidurinės Azijos bėjus? žydų rabinas, mačiau, kad nedrįso paliesti, gal net bijojo ežiuku styrančių mano plaukų ir tuo pat metu beprotiškai jų geidė, nors šiaip jis geidė, seniai tai patyriau, vien strazdanų kruopelėmis nutaškytų mano krūtų, jos kažkodėl daugelį klientų paversdavo bukais galvijais, nors jie manydavo, kad persikūnijo į sekso titanus, bet tiek to, nes ir jis visuomet matė manyje paprasčiausią gatvinę kekšę, išradingą sugulovę, žinia, kaip ir visi vyrai, slapčia trokšdamas tos, kurioje kas vakarą atrastų ir atsitiktinę moterį, ir šventąją, ir subtilią pašnekovę, negana to – dar motiną ir seserį, ir taikų jų visų

sambūvį, beje, be papildomo užmokesčio, tačiau tuomet, kai jis lyg ir be priežasties išsigando mano plaukų ir čia pat tą gyvulišką baimę pabandė pridengti geismu, pasakiau, kad miestas man nepatinka, ir jis balažin kodėl pradėjo kažką vapalioti, nerišliai pasakoti istoriją po istorijos, aha, tarsi būčiau mažiausiai tris kartus jo šito prašiusi, nors aš vis dar buvau prastos nuotaikos ir baisiai nuvargusi, o pasakojo tą vakarą jis visai ne apie tuodu miesto vaikus, nors paprastai būtent šią istoriją riesdavo man beveik kiekvieną kartą, kai išsikviesdavo telefonu, – ne, tąsyk jis pasakojo ne apie paauglius, žvaigždėtą vasaros naktį besivartaliojančius ant šieno, nors tikriausiai manė, kad pasakoja būtent apie juos, mat toji istorija buvo tapusi tiesiog jo paranoja, galėčiau lažintis, jog jis šventai tikėjo – atseit tie vienos motinos vaikai tada jį ir pradėjo tokiu, tiesą sakant, visai įprastu būdu, – ne, ne, ne, tą Kūčių vakarą jis pasakojo anaiptol ne apie juos, malė, mano manymu, dar klampesnį šūdą, jo stogas aiškiai buvo pavažiavęs, girdi, Sevilija, Vaikų pragaras, raudonų pagalvėlių jūra, seilėjosi apie kažkokį baisiai brangų stiklo gaubtą ir ištrintą žmogų, aha, tik nepaaiškino, kuo ištrintą, turbūt ant standaus koto užtemptu prezervatyvu, paskui išskėtė tirtančius pirštus ir ėmė paistyti apie šventąjį tėvažudystės slėpinį, apie kažkokią nuo savo plaukų uždususių bepročių menę, apie besimeldžiantį Kristų ne Kristų, kurį jis neva užvakar sutiko laukuose, apie nukirstą žmogžuvės galvą, su kuria visą naktį lindėjo kanalizacijos šuliny ir skaitė labai retą knygą apie neaiškų padarą, o gal ateivį, dabar jau nepamenu, žinia, šioje bakūžėje prikaišiota visokių šarlataniškų brošiūrėlių, nieko nuostabaus, o paskui, jau pasimylėjęs, tiesa, turiu pripažinti, lovoje jis tikras eržilas, taigi sočiai pasimylėjęs vėl ėmė pūsti miglą apie jo giminę persekiojančią kraujomaišos aistrą, nors aš puikiai

žinojau, kad jis – grynų gryniausias pamestinukas, mes mokėmės tame pačiame internate, jis negalėjo pažinoti nė vieno savo giminaičio, žodžiu, melavo kaip didelis, tačiau būtent tokį aš jį ir pažinojau nuo pat vaikystės, jau tada jis buvo apsigimęs fantazuotojas, manęs neglumino, kad jo sakiniuose į vieną kamuolį susiveja šlykščiausi keiksmažodžiai, *bomžų* žargonas, daugiaaukščiai rusiški *matai* ir rafinuoti posakiai, netgi bažnytinės giesmės; gyvuliška fiziologija ir kažkoks nepalenkiamas užspeisto žvėrelio tikėjimas, gal viltis, nors, tiesą sakant, man tai nelabai ir rūpėjo, prie panašių, netgi daug idiotiškesnių paistalų esu pratusi, ne pirmas ir ne paskutinis kartas, po teisybei aš esu visai kitokio rango moteris, bet tą vakarą jis buvo mane išsikvietęs, nes nuo tada, kai girtas nušalo kojas, galėjo naudotis tik tokių kaip aš paslaugomis, aš jo nesmerkiu, dailininkai dažniausiai ir būna tokie, jie tiktai geria ir dulkinasi, tačiau man jis, galima sakyti, buvo dosnus, o aš tą vėjuotą Kūčių vakarą paprasčiausiai dirbau savo darbą, trumpai tariant, gyvenau sau įprastą gyvenimą, ir tiek...

(4)

Taip, Rabi, galbūt aš pernelyg dažnai prisimindavau tą žmogų, ypač retas akimirkas, kai jis liesdavo mano plaukus, taip atsargiai atsargiai – tartum bijodamas nudegti, glostydavo mano pernokusio apelsino spalvos plaukų galiukus, neklusnias sruogeles, kartais sakydavo, kad esu maža zylutė, o kartais – sena beblėstanti ugnis, tik apsigobusi nauja skara, ne, aš neįsižeisdavau, aš juokdavausi ir tomis valandėlėmis jį dievinau, man patikdavo netgi tai, kad jis neleisdavo man keisti šukuosenos, juo labiau nusikirpti plaukų, juokinga, galėjai pamanyti, kad jis iš tiesų bijo nukirptų moters plaukų, paprastai ***tasai tolumų žmogus vadindavo mane Elena***, tačiau

jis klydo, apskritai mėgdavo daug kalbėti – kalbėdavo ir kalbėdavo apie senąją tapybą ir poeziją, užsimindavo ir apie savo paveikslus, kartais ir apie tai, ką ilgomis vienatvės valandomis slėpdavo net nuo savęs, matyt, taip suprato vyrišką orumą; tačiau dažniausiai jis fantazuodavo apie tikrąjį Vano Fo gyvenimą, betgi aš ne tokia kvaila, puikiai žinojau, kad visos istorijos laužtos iš piršto, tokio tapytojo išvis pasaulyje nebuvo, nors jis mylėjo tą išgalvotą kiną lyg tėvą, vis dėlto kantriai jo klausydavausi, būdavau mėgiamu jo žaisliuku, nors į mane sykiais žiūrėdavo kaip į šiukšlių konteinerį, puikiai tai supratau, bet jam reikėdavo būtent tokio daikto – ryškaus, dailių formų, kvapniais dezodorantais išpurkšto šiukšlių konteinerio, tokia ir stengdavausi būti, o taip, sutinku, jis meluodavo ir meluodavo, ypač tada, kai pareidavo girtas kaip pėdas, už savo geriu, už savo! – šaukdavo be jokių skrupulų, ką ten už savo, žinau tuos jo pinigus, tuos jo turtus, juk buvo susidėjęs su skustagalviais, neva vario biznį darė, tik laiku pasitraukė, pajutęs, kad svyla padai, jis vengdavo mano universiteto draugių, o sutikęs pliurpdavo, kad aš laukiu nuo jo kūdikio, varge, kokio dar kūdikio, kai mane dar paauglystėje penki gūdaus užkampio išgamos iš neturėjimo ką veikti sadistiškai išprievartavo, tapau nevaisinga, jis paniškai bijojo būti vyresnis už mane, už bet kurį mano pažįstamą, pašiepiamai vadindavo juos Generolais Virvėmis, o išsipagiriojęs sprukdavo į tą kaimo trobą, kažkodėl ją vadino stiklo gaubtu, tūnodavo vienas saloje, po savaitės grįždavo, vėl išsinešdindavo tarsi nuplikytas, o aš turbūt jį mylėjau, gal labiau kaip sesuo, nes pasigėrus jam manęs nereikėdavo, taip, Rabi, nereikėdavo kaip moters, bet aš prie jo prisitaikiau, nors būdavo valandėlių, kai su siaubu pagalvodavau, jog savo fantazijose jisai apvertė aukštyn kojomis visą pasauli, gal netgi supainiojo savo lytį, tačiau ne-

drįsdavau pertraukti jo sakinių srauto, dažnai įžeidžiamai šlykščių, pamišėliškų, nesuvokiamų jo sakinių, to žmogaus valia nustelbdavo manąją, užgoždavo, jo įžūlus protas prilenkdavo mane prie žemės, **sakai meilė?.. Aaa!.. Paskutiniais žvalgybos duomenimis, meilė tėra tiktai gležnas smurtas**, bet aš kentėjau, Rabi, kietai sunerdavau rankas ir kentėjau, nes žinojau, kad jį persekioja nepagydomos ligos nuojauta, gal net artėjančios atomazgos baimė, **trečią kartą pamačiau tą būtybę skandinančią kačiukus, ir ji man patvirtino, kad čia ne ta amžinybė**, visa tai mane vedė iš proto, taip, tasai žmogus niekada nesugebėjo tvirtai stovėti savyje, jis sykiais primindavo sutrikusios psichikos vaiką, isteriškai trypiantį laibom voro kojikėm, vaiką, kuris savo kaprizus pateikdavo kaip nuoskaudos pritvinkusias fantazijas, štai tada jo žodžiai būdavo ypač sunkūs, negailestingi ir žeminantys, **matai, kokių pasitaikydavo! Viena Imperatoriaus sugulovė buvo tikra sekso mašina – jo burnoje pašėlusiai vibruodavo jos liežuvėlis ir du standūs ilgi speneliai, įsivaizduoji – visi trys malonumai vienu metu, manau, ji buvo žydė**, jo žodžiai traiškė tarsi permirkęs rąstas, kuriam iš inercijos vis dar leisdavau slysti savo krūtine, ir man būdavo sunku, man labai labai skaudėdavo, Rabi, o tą dieną, kai šovė mintis padovanoti jam melsvą katytę, girdėjau, tie gyvulėliai iš žmogaus ištraukia gleivių gaminamą energiją, jis apkaltino mane – neva aš tai padariau vien dėl to, kad esu jam nusikaltusi, atseit per vėlai grįždavau iš kažkokių vakarėlių, tada aš jau beveik niekur neidavau, neatsakinėdavau į telefono skambučius, bet aš nesiskundžiu, iš dalies jį net pateisinu – jis pats juk neturi draugų, nė vieno! – be perstojo jam šnekant išmokau mintyse užsikimšti ausis ir įsivaizduoti svaigiai kvepiančia, ką tik pražydusia, vinkliais upeliais išraižyta lyguma slenkančią gražių žmonių procesiją, man iki gy-

vo kaulo įsiėsdavo jo neišsenkanti ir nežabota fantazija, tie bormanai kabojo ant petnešų, nesugebėdami pasiekt nei gluosnio šakos, nei žolės, o jų debilėjančiuose vyzdžiuose atsispindėjo vaikai ir moterys, vienuoliai ir kariai, visi jie staugė nuplikyti verdančiu požemių vandeniu, nuo jų kūnų movėsi oda, raitojosi tarsi rankovės, ant baltų siūliukų tinkleliu padengtų raumenų kaipmat sulėkdavo spiečiai šarvuotų uodų, nelaimingieji žiopčiojo it kokie kurčnebyliai, skleisdami mykiančius gomurinius garsus, neįstengdami įkvėpti oro, ir draskė nagais savo krūtines, ir man skaudėjo, Rabi, skaudėjo išdraskytą krūtinę, nes tasai tolumų žmogus, regis, mito vien tokiais vaizdais, aš bijodavau jo klausytis, bet klausydavaus, o jis kažkodėl paniškai bijodavo gyvačių, ypač pagiriomis, visur jas matydavo, tada aš glostydavau jo petį ir kartodavau: „Nebijok, tau taip tik atrodo, tuoj viskas praeis", nors puikiai supratau, jog ateitis ne mūsų pusėje, nes būna, kad tarp dviejų viena kitą, regis, kone liečiančių žvaigždžių gali plytėti kur kas didesnis nuotolis nei tarp tų, į kurias žiūrėdami turime sukioti galvas, tačiau būdavo ir tokių valandėlių, kaip šis Kūčių vakaras, kai aš iš tiesų gyvendavau, Rabi...

(5)

Taip, Rabi, aš retkarčiais tikriausiai prisiminsiu tą žmogų, kokią nors gūdžią ir vėjuotą naktį jis ir vėl ims tarškėti savo monologus, tarškės nenutildamas, o aš žiūrėsiu kaip lango stiklą laižo pilkšva vilna apaugę viesulo liežuviai ir nėmaž jo nesiklausysiu, vaikščiosiu po kambarį, paverstą dirbtuve, užmesiu žvilgsnį į kelis Jursenar apsakymo sakinius, kaip netikša įsidursiu pirštą į kažkokią dygliais apkibusią gėlę ir laižydamas kraują nuo nykščio nostalgiškai galvosiu, kad kažkur visatoje dabar vienišuoja Artiuro Rembo pentinėliais žvilganti

žvaigždė, kuri paryčiui pavirs paprasčiausia sutraiškyta taure po krūtine, o tas žmogus glostys ilgus mano plaukus, viršugalvyje surištus į „arklio uodegėlę“, ***sykiais švelniai vadins mane Žiuvi***, bet jis klys, aš ne mulatas, juoksiuos, ir joks švedas, o tada jau jis manęs negirdės, **to rugpjūčio jūra, sakys, buvo mėlyna, ir dangus buvo toks mėlynas, kad vienas laivas apsirikęs pradėjo plaukti dangumi, tačiau ne paprastu, o tuo genialaus potėpio dangumi, kuris jau nebėra erdvė, nes erdvė tėra tiktai būties tįsumas, tuo neįmanomu dangumi, kuris jau nebėra ir laikas, nes laikas – tiktai energijos tįsumas, todėl tame paskutinio potėpio danguje nėra nei gėrio, nei blogio, nei gamtos – to bejausmio motoro, Lini, kurį Tvėrėjas sumeistravo, tačiau ir pasitraukė iš jo, palikdamas viską dėsnio savieigai**, nesugebėsiu to žmogaus perkalbėti, gerai, nusileisiu, tebūnie, sutinku vadintis ir Liniu, o tu kuo šį vakarą ketini būti? – nors puikiai žinosiu, kas jis – kadaise jį visas miestas vadino Vario Imperatoriumi, o dabar jis paprastas, nors vis dar pinigingas dailininkėlis, kurio niekas nenori pripažinti, taip, tiktai vos paeinantis provincijos teploriu, slampinėjantis po savo dirbtuvę persirengęs moteriškais drabužiais, anksčiau, kai dar turėjo sveikas kojas, retkarčiais slapta užsukdavo į gėjų kavines, *chebra* kalbėjo, kad jis geras gašlūnas, mėgstantis išbandyti pačias klaikiausias pozas, nors apsiskaitęs, atseit Rytų ir Ezros Paundo žinovas, bet man nei *chebrantų*, nei jo gražbylystės nerūpės, ne dėl jų, juoba ne dėl sumautų jo paveikslų aš čia būsiu užsisėdėjęs, ir ne dėl kažkokio raugerškio žiedo, kurį tasai žmogus dar tik ketino, bet kažkodėl nedrįso tapyti, – o dėl ko? – suprantama, ir ne dėl to kaltūnuoto stipenos, kurį jis vadins švelniu *satori* gyvulėliu ir kuris visą vakarą stengsis įsitaisyti ant mano kelių, o kai aš dygiai mestelsiu: „Idomu, kuo šitas katinas save laiko?“ – tasai

žmogus nustos diletantiškai svaičiojęs apie laiką ir erdvę ir suplos delnais, **Gotlandas, prisimink tą nuostabų rugpjūtį Gotlande**, o aš vėl atsitversiu nuo jo aklina siena, suljsiu į save – dėl ko aš čia? – ak, taip, šįvakar paprasčiausiai neturiu kur dėtis, kursiokai sulindo į šiltus lizdelius lapnoti dvylikos patiekalėlių, o mane prieš savaitę išmetė iš *bendriko*, kažkodėl patingėjau belstis į savo kaimą, o ir ką ten rasčiau, be to, ir šlamančiųjų neturiu, tokių provincijos alinėje sutiktų išpezėlių piniginės kartais padeda ne tik smagiai pasiausti, bet ir tęsti studijas, gromuliuoti visokius kantus, heidegerius, nyčes ir tautinius maceinas, **įsivaizduoji, Žiuvi, anądien ne įkypų akių katė, kuri tave nužudė, o ta gelsva zylutė, kuri sukėlė Trojos karą, man ėmė priekaištauti dėl tavęs, prisiek, reikalavo, kad nė karto su juo nepergulėjai!** – visiška paranoja, baisus kliedesys, dar keli sakiniai – ir jis išprotės, nusiplėš nuo kūno marškinėlius, rodys nuogą pilvą su rausva šviežio kirčio žyme ir kretės kvatodamasis iš, regis, vien jo smegenėlėm suprantamo neva juodojo humoro, **o aš jai atkirtau: dar nežinia, kuris su kuriuo nepergulėjo, dar nežinia!** – dievaži, jis tuojau išprotės, bet prieš tai tarsi nuplikytas atplėš rankas nuo mano „arklio uodegėlės" ir riktels, kad aš – *kekšiukas*, o mano šypsena slepia neviltį, todėl tokios šypsenos savininko smakrą būtų neprošal parėmus „eretiko šakutėmis", kaip jis prieš keturis šimtmečius atseit darydavo Sevilijoje, tada nei iš šio, nei iš to ims berti išdarkytus lotyniškus posakius ir atsiklaupęs maldauti, kad aš **lygiai taip, kaip anąkart** pritūpęs dviem pirštais pavalyčiau savo bato galiuką, o kai aš prisiversiu ir išpildysiu jo prašymą, Rabi, tasai žmogus pravirks ir kūkčiote kūkčios, **vien tie, kuriems nėra kam pasiguosti, nustebina mus spindesiu tauriu**, kažkodėl ilgam įstrigs šie jo žodžiai, bet tą Kūčių naktį užgesinsiu trobelėj šviesas ir gyvensiu šilumoj ligi ryto...

Taip, Rabi, gal net visam gyvenimui aš būsiu įsiminusi tą žmogų, vis dar bejėgiškai kūkčiodamas: **vaikystėje tikėjau, kad tiktai jūroje gimsta pabaisos**, jis padėjo galvą man ant kelių ir, sukepusiom lūpom suvapėjęs: **raudonų pagalvėlių jūroje**... – aprimo, prieš tai, tiesa, begėdiškai išplūdęs, iškeikęs, iškoneveikęs, išvadinęs boba su kiaušais, **žinok, mano žvilgsnis mato kiaurai visus tavo skarmalėlius**! Tokias kaip aš, anot jo, jis dykumoj užmėtytų akmenimis, bet prieš užmėtydamas dar nuskustų plikai, neleistų visokių padugnių plaukams rangytis iki begalybės, – varge, ką ten skusti, kelias skystas sruogeles, šlykščiai prikaišiojo man kažkokį baisingo dydžio driežą, pavirtusį lyg ir vienuoliu, pravardžiavo jį Dievo šunimi, nors aš per visą savo amžių mūsų parapijoj turbūt nebuvau sutikusi nė vieno vienuolio, pagaliau tas žmogus praplėšė savo švarko pamušalą ir ėmė grūsti man panosėn aptrintą popieriaus skiautę, **įkaltis**, šaukė, **žiūrėk – Dievo pirštas**! – bet tu, Rabi, žinai, kad jis klydo, tasai tolumų žmogus, o vėliau, kai aprimo, kai nusiramino, kai grįžo iš tos beprotybės ir ***vadino mane šeimininke arba tiesiog Gertrūda***, irgi klydo, aš tiktai kartą per savaitę pašluodavau jo trobą, gėlių pamerkdavau, tik ne narcizų, narcizų jis tiesiog negalėjo pakęsti, kaip ir virtų vėžių, sykiais atnešdavau glėbelį malkų, juk jis nušalusiom kojom būtų neįstengęs net tokiais niekniekiais pasirūpinti, tiek iš manęs ir buvo tos šeimininkės, pačiai per jaunystės klaidą kadaise teko prarasti sūnų, tokie buvo laikai, gal ir be reikalo papasakojau jam tą istoriją, išklojau, kvailė, kaip per išpažintį, bet šaukštai po pietų, ir vis dėlto aš jį nuoširdžiai globojau, prižiūrėjau, galima sakyti, beveik kaip savo vaiką, man buvo jo gaila, nes tasai žmogus, atrodo, buvo viską – ir pasakiškus

savo turtus, ir šeimą, ir netgi patį save – išsigalvojęs, prasimanęs ir labai paklydęs, ne, aš nebandžiau kištis į jo gyvenimą, jei maukia, tegu maukia tą naminukę, juk už savo, ne už svetimus, ne už vogtus, galbūt iš savo paveikslų užsidirba, nors ir negirdėjau, kad bent vieną kas būtų nupirkęs, bet kitaip apvertus – gal jis iš tiesų buvo labai turtingas, nes pašėlusiuose ir nesibaigiančiuose savo pramanuose turėjo viską, ko širdis geidžia, ir dar daugiau, bet gyvenime jam nesisekė, kur sviete girdėta, kad tokių metų vyras, o jau žilut žilutėlis, visas kaimas dyvinosi, o ir vienišas jautėsi, kurgi ne – kūčiavojęs būtų tiktai su savo katinu, nors ir aš tokia pat, štai dvi dukros mieste, bet neužsuka niekad, pasisodino jis mane prie to stalo, pasigyrė, kad vietoj eglutės papuošė gėlę – dar rudenį mano jam atiduotą „Kristaus kančią“, ją, baigęs vieną labai svarbų paveikslą, žadėjo „nupaišyti ant šilko kaip tikrą“ ir padovanoti man, paskiau vis pylė ir pylė naminės, sakė, tai tikrų valkatų musmirinis brendis, juokavo, kad nuo jo išbyra dantys, vis prašė ką nors papasakoti, na, aš ir papasakojau, nemaniau, kad ant savo galvos, iš pradžių jis, atrodo, suprato, ką šneka, vaišino kaži kokia karstelėjusia arbata, net minėjo jos rūšį, neva labai reta, susijusi su gyvatėmis, turbūt irgi juokavo, **rankos pirštų užtektų suskaičiuot, kur ji auga**, kvietė paviešėt jo troboje, tačiau tik dvi dienas, aimanavo, kad joje visur prikaišiota veidrodėlių, varge, kam man jų reikia, pati gyvenu ne taip ir toli, o paskiau jau išplūdo, iškeikė, išdėjo į šuns dienas, dar grasino supleškinti kažkokį viešbutį, **supleškinsiu ir gyvensiu... iš įniršio gyvensiu!**.. ir užmigo, bet aš jam ne teisėja, rytoj išauš ramus ir giedras Kalėdų rytas, bažnyčioje uždegsiu žvakes – ir už jį, ir už sūnų, o už save, Rabi, aš pati atsimelsiu...

Taip, Rabi, aš gerai atsimenu tą tolumų žmogų, jisai kalbėjo ir kalbėjo, tarsi norėdamas iš sąmonės nelyg iš voties išspausti visą savo skaudatį, paskui susirietė sakytumei sunkus, bet perregimas gemalas įsčiose ir užmigo.

Prieš vidurnaktį pūga nurimo, debesys išsisklaidė.

Karščiuojančio naujagimio balsu ėmė klykti katė.

Mėnesienoje jos kailis blėsavo ryškiau nei violetinės žarijos.

Bet žmogus nenubudo.

Aš švelniai glosčiau miegančiojo plaukus, apiploviau pajuodusias jo pėdas ir savo garbanų kriokleliais jas nušluosčiau.

Sutartu laiku priėjau prie lango. Buvo pats Kūčių vidurnaktis. Užšalusi upė staiga krūptelėjo ir pasirąžė. Ledai pradėjo aižėti ir skilinėti, paskui kaip nirtus eržilas stojosi piestu, neišlaikė savo svorio ir baisingai traškėdami lūžo perpus, tada į keturias dalis ir dar smulkiau, susigrūdo, sušoko kaip ruoniai ant salos ir kairiojo kranto, ir upe ėmė tekėti lėna vandens srovė.

Tačiau ir tada žmogus nenubudo.

Siaura mėnesienos vagele tarp lyčių plaukė valtis.

Joje sėdėjo trys vyrai.

Katė išvedė mane į lauką, ir aš žiūrėjau į juos. Senas, vėžio žnyplę rakinėjantis kinas, šikšnosparnį primenantis jaunuolis, kurio delnai nematomom speigo vinutėm buvo prikalti prie irklų, ir dar vienas, trečias, vilkintis Kalėdų ryto skaistumo marškinius, tirtantis iš šalčio ir baugiai besižvalgantis į bemaž apvalų mėnulį virš kino galvos.

Į rūsio daigo atspalvio mėnulį, tik daugelsyk ryškesnį.

Žinau, Rabi, žvelgdami į jį žmonės dažnai pasijunta esantys tarsi kokiam kosminio kraterio dugne, mat tasai plokščias,

veidrodiškai ribuliuojantis šviesulys jiems primena nepasiekiamą šulinio rentinį, vertikalaus tunelio viršūnę, išsvajotąją angą, pro kurią jie galvoja matą saulės nutviekstą tyrą pasaulį, ir skausmingai jo ilgisi, ir nežino, tuštuliukai, kad ne kuris nors iš pasaulių, bet vien tasai ilgesys ir privalo būti amžinas.

Lydėjau akimis tą trečiąjį, šią valandėlę patį nelaimingiausiąjį, tirtantį valtelės paskuigalyje; užvertęs veidą į mėnulį jis tarpais ilgesingai sustaugdavo kaip vienišas vilkas: „Aaankšta maaan čiaaa!“, o tarpais nudelbdavo akis žemyn ir imdavo rangytis, šnypšti sakytum priminta angis:

– Kas aš?! Kas aš?.. Kas aš... kas-aš... ka-sss-aš, ka-ssz-aš, ka-zzz-aš, ka-zaš, kazaš... Kazaš! Kazaš!!!

Katė suokalbiškai pažvelgė man į akis ir nutipeno pakrante. Šokinėdama nuo lyties ant lyties pasiekė kairįjį upės krantą ir tartum Charono šešėlis nusekė tolstančią valtį.

Šaltyje drėgni mano plaukai suledėjo, vos paliesti lūždavo kaip trapūs rausvi varvekliukai. Plynę užklojusi mėnesiena buvo prikritusi tų žvilgančių mano garbanų adatėlių. Ir tuomet aš jam sukuždėjau, nes didesnė jėga manyje sukuždėjo:

Tavo priešai jau mirę,
tačiau tai nereiškia,
kad erdviuos Hado slėniuos
sutiks tave priešai...

Kai valtis visiškai išnyko už artimiausio upės vingio, dar kurį laiką girdėjau pamėklišką to trečiojo juoką, tada apsisukau ir grįžau į mažą, beveik ligi pat langų apipustytą mūsų trobelę ir vėlei glosčiau tiesiog akyse – sprindis po sprindžio – ilgėjančius žilut žilutėlius Tavo plaukus, Rabi – – –

turinys

TAIP, RABI / 7

STIKLO GAUBTAS: 1999 12 24 / 8

GOTLANDAS. ELENA / 18

IŠTRINTAS / 38

SOMNIA A DEO MISSA / 55

JORIKAS / 76

KARNAVALAS / 104

MEDŽIOKLĖ (*FORMA FUTURI*) / 127

GAILESTIS IR TEISINGUMAS / 141

PASKUI ŽMOGŲ SU DALGE / 157

VALTELĖ TRIMS / 170

MAGDALIETĖS PLAUKAI / 188

KAJOKAS, DONALDAS

Ka-167

KAZAŠAS: ROMANAS / DONALDAS KAJOKAS. – VILNIUS:

LIETUVOS RAŠYTOJŲ SĄJUNGOS LEIDYKLA, 2007. – 201 P.

ISBN 978-9986-39-485-3

Žinomo poeto, Nacionalinės premijos laureato,
pirmasis romanas. Jame susipina tikrovė, sapnai, fikcijos.
Knygos kompozicija – tartum dvigubas apskritimas.
Viduryje – pagrindinio veikėjo Izidoriaus, buvusio verslininko,
netikėtai susidomėjusio tapymu, gyvenimas ir beprotystė.
Antrasis, išorinis ratas naujai interpretuoja Marijos Magdalietės
motyvą: prostitutės širdis – vienintelė širdis, neapleidžianti
besikamuojančio žmogaus netgi tada, kai jo smegenis
iki galo išdegina „juodoji ugnis".

UDK 888.2-3

Donaldas Kajokas / KAZAŠAS / Romanas

/ Redaktorė Palmira Mikėnaitė / Dailininkas Romas Orantas

/ Korektorė Virginija Savickienė / Maketavo Dalia Kavaliūnaitė

2007 04 024. 7,0 leidyb. apsk. l. 628-oji leidyklos knyga. Išleido Lietuvos
rašytojų sąjungos leidykla, K. Sirvydo g. 6, LT-01101 Vilnius.

www.rsleidykla.lt / info@rsleidykla.lt

Spausdino UAB „Logotipas", Utenos 41a, LT-08217 Vilnius.

20.77 LT

Žinomo poeto, Nacionalinės premijos laureato, pirmasis romanas.

Atsivertusieji D. Kajoko romaną „Kazašas" pasijus keistokai – tartum klajokliai plačiame fantazijos pasaulyje. Toks įspūdis, lyg skaitytum daug knygų išsyk – Bibliją, M. Pavičiaus „Chazarų žodyną", M. Bulgakovo „Meistrą ir Margaritą", H. Hesse'es „Stepių vilką", J. Potockio „Rankraštį, rastą Saragosoje" ar netgi L. Carroll „Alisą stebuklų šalyje", bet kartu tai ir savitas, unikalus, labai *kajokiškas* siužetas, kurio nesupainiosi su jokio kito autoriaus rašymu, pirmiausiai – dėl stiliaus, nugludinto nelyginant perlamutras.
D. Kajokas – prigimtinis humanistas, tad jo romane, net pačiuose drastiškiausiuose puslapiuose, nerasime nei nemotyvuoto skaitytojo šiurpinimo, ko nestinga šiuolaikinėje literatūroje, nei paniekos herojaus gyvenimo būdui. D. Kajokas – Rytų filosofijos žinovas, meilės filosofas, jam net ir žmogaus nuopuolyje svarbu įžiūrėti motyvacines slinktis, kurios žadina supratimą, atjautą, toleranciją. Izidorius, karštligiškai ieškantis blogio šaknų, bandantis studijuoti naikintojų padermę, kuriai suteikta metaforinė galia paspausti „delete" kompiuterio klaviatūroje ir „ištrinti" žmogų, turi ne vien tamsiąją, bet ir šviesiąją *idée fixe*: jam labai svarbu nutapyti gelsvą raugerškio žiedą, vienui vienužį žiedelį, kurio nėra jo dvasios vedlio Vano Fo paveiksle.

VIOLETA ŠOBLINSKAITĖ

9 789986 394853